

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย

The Animal Husbandry Knowledge Management
of Village Philosophers in Chiang Rai Province.

นายกฤติพิพัฒน์ รัตนาวินกุล

นางน่องนุช สาสะกุล

นายจรัส ใจลังกา

นายรัชพล หลิมวัฒนา

กรมปศุสัตว์

2563

ลิขสิทธิ์ของกรมปศุสัตว์

รหัสวิจัย 2559(01)-0602-074

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย
The Animal Husbandry Knowledge Management
of Village Philosophers in Chiang Rai Province.

นายกฤติพิพัฒน์ รัตนนาวิณกุล
นางน่องนุช สาสะกุล
นายจรัส ใจลังกา
นายรัชพล หลิมวัฒนา

กรมปศุสัตว์

2563

ลิขสิทธิ์ของกรมปศุสัตว์

รหัสวิจัย 2559(01)-0602-074

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2559)

หัวข้อวิจัย	การจํัดองค้ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงร่าย
ผู้ดำเนินการวิจัย	นายกฤติพิพัฒน์ รัตนาวินกุล นางนํองนุช สาสะกุล นายจรัล ใจล้งกา นายรัชพล หลิมวัฒนา
หน่วยงาน	กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กองงานพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์
ปี พ.ศ.	2563

การศึกษา เรื่อง การจํัดองค้ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัด
เชียงร่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจํัดองค้ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน และการ
นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์และชีวิตประจำวัน เป็นการศึกษาวิจัยเชิง
คุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth-Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกร
ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในโครงการศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
จำนวน 6 ราย ผลการศึกษาพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีการค้นหาและสะสมองค้ความรู้ ทั้งจาก
ประสบการณ์ตรง การเข้ารับการศึกษาอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงมาเป็นแนวทาง ในการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็น
แหล่งเรียนรู้ ในการถ่ายทอดแนวคิด และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ไปยังเจ้าหน้าที่
เกษตรกร และผู้สนใจ เพื่อเป็นหนทางในการหลุดพ้นความยากจน ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน
และเป็นต้นแบบให้ผู้คนไปศึกษาเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ เมื่อองค้ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านได้ผ่าน
กระบวนการยอมรับ และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค้ความรู้อยู่คู่กับชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

Research Title	The Animal Husbandry Knowledge Management of Village Philosophers in Chiang Rai Province.
Researcher	Mr.Kritpipat Rattananavinkul Mrs.Nongnuch Sasakul Mr.Charan Jailangka Mr.Ratchaphon Limwatana
Organization	Division of Livestock Extension And Development Division of Royal Initiative Affairs and Special Activities Office of Regional Division of 5 Department of Livestock Development
Year	2020

The research titled “The Animal Husbandry Knowledge Management of Village Philosophers in Chiang Rai Province.” aimed to examine the animal husbandry knowledge management of village Philosopher and the Sufficient Economy Philosophy application in animal husbandry and daily life. It was the qualitative study in Which the in-depth interview was conducted. The target group comprised 6 farmers who were the village Philosopher in the project on Animal Husbandry Learning Network in line with the Sufficient Economy. According to the research results, the village Philosopher have searched and accumulated the knowledge through the direct experiences, training programs and knowledge exchanges together with the application of Sufficient Economy Philosophy in a manner that suits their actual environment. They have also served as a learning source where the Sufficient Economy concepts and practices were disseminated to the officials, farmers and interested persons as a mean towards poverty eradication. They could show the concrete outcomes and be a role model that People could learn from. In this regard, when the village Philosopher’s knowledge went through the acceptance process and were Continually followed, it would be a part of the community in a sustainable Manner.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารกรมปศุสัตว์ กลุ่มวิชาการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กองงานพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ที่ 5 จังหวัดเชียงราย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการนำคณะผู้วิจัยประสานงาน และดำเนินงานวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจน ผู้บังคับบัญชา ผู้เชี่ยวชาญ ข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ กรมปศุสัตว์ ที่ได้มีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือในงานวิจัยนี้ และขอขอบคุณสำนักงานวิจัยแห่งชาติ ที่เห็นความสำคัญของการทำงานวิจัย และส่งเสริม สนับสนุนงานวิจัยนี้ให้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2559

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอรำลึกถึงพระคุณบิดามารดา คณะครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่คณะผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้ร่วมงานทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัย และที่เป็นกำลังใจและให้ข้อชี้แนะ คำแนะนำ แก่คณะผู้วิจัยมาโดยตลอด

คณะผู้วิจัย

2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ความรู้ทางวิชาการ หรือแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	7
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดองค์ความรู้	9
- ความหมายขององค์ความรู้	9
- ความหมายของการจัดการความรู้	10
- ทฤษฎีและหลักการการจัดองค์ความรู้ในองค์กร	11
- ระดับความรู้	12
- กระบวนการจัดการความรู้	12
- โมเดลการจัดการความรู้	18
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	23
ความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวกับปรัชญาชาวบ้าน	29
ความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย	31
การวิจัยเชิงคุณภาพ	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ศึกษารวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	39
การออกแบบ คัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	39

สารบัญ (ต่อ)

	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	หน้า 40
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
	วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษา และรวบรวมรูปเล่ม	42
บทที่ 4	ผลการวิจัย	43
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	43
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
	นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง	45
	นายบุญเป็ง จันตะภา	50
	นายแปลก เดชะบุญ	56
	บุญชวน มะลัยโย	62
	นายทวี ดอนแสนเทพ	69
	นายอินตา สมตา	74
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
	สรุปผลการวิจัย	80
	อภิปรายผล	82
	ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย	83
	ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ	84
	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	84
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	84
บรรณานุกรม		85
ภาคผนวก	e-book เอกสารเผยแพร่ เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย	89
ประวัติผู้วิจัย		131

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร	11
2	โมเดลเซกิ (SECI Model)	18
3	โมเดลปลาทู (Tuna model)	20
4	แผนผังก้างปลา (Fish bone diagram)	22

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กระบวนการจัดการความรู้	14
2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย	43

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) มีวิสัยทัศน์ " เป็นประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาภาคเกษตรทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง โดยระบุในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (แผนกลยุทธ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (พ.ศ. 2562 – 2565), 2562 : 9)

ประเด็นสำคัญของภาคการเกษตรไทยที่ควรได้รับการพัฒนาและมีแนวทางรองรับอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากการพิจารณาสถานการณ์และแนวโน้มของประชากรโลก เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ เช่น การนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการเกษตรทดแทนแรงงาน การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่การควบคุมสภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ แสงแดด ให้สามารถทำผลผลิตได้ผลผลิตตลอดปี เป็นต้น รวมถึงการพิจารณาสถานการณ์ภาคการเกษตรของไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน สรุปประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์และการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง ระบบการผลิตเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย พื้นที่ภายใต้ข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ถือครอง ซึ่งมีแนวโน้มลดลงในอนาคต ปัจจัยการผลิตต้องหาแนวทางรองรับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงเพิ่มขึ้น ได้แก่ แรงงานเกษตรอายุเฉลี่ยสูงขึ้น และเกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนน้อย ดินและน้ำมีปัญหาจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม พื้นที่ชลประทานที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีศักยภาพ เกษตรกรรายย่อยยังมีข้อจำกัดในการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร รวมทั้งยังจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และระบบโลจิสติกส์ (ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579), 2560 : 3)

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตร มั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ดังนั้น จากยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีการจัดการความรู้ที่มีอยู่ และส่งเสริมให้มีการน้อมนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เนื่องจากการทำเกษตรส่วนใหญ่ เกษตรกรมักใช้รูปแบบการผลิตแบบเชิงเดี่ยว จึงจะทำให้เกษตรกรประสบปัญหาภาวะด้านต้นทุนการผลิตสูง และเมื่อเกิดปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำก็จะทำให้ประสบกับภาวะขาดทุนได้ จึงมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเกษตรจากเชิงเดี่ยวเป็นรูปแบบของการเกษตรแบบ

ผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้เพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรเพื่อเป็นต้นทุนชีวิตในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรเกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและกระจายไปได้อย่างกว้างขวาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนมากขึ้น มีการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ สูงขึ้น ทั้งในภาคธุรกิจ ภาคเกษตร โดยเฉพาะในด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ต้องมีการปรับตัวเองให้มีความทันสมัยและมีความก้าวหน้า เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานเกิดความอยู่รอด และเพื่อให้องค์กรเกิดความเจริญก้าวหน้า มีการรวบรวมความรู้ มีการนำความรู้ที่ได้จากการจัดองค์ความรู้มาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร มีการถ่ายทอดส่งต่อข้อมูลให้เกิดการนำไปปรับใช้อย่างได้ผลจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ซึ่งความรู้ที่มีอยู่นั้นได้ถูกส่งต่อและถ่ายทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น และมีการนำความรู้จากภายนอก ความรู้จากประสบการณ์ที่เกิดจากปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านการแก้ไขจนประสบความสำเร็จ ดังนั้น องค์การต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการความรู้ เพื่อให้ความรู้ที่มีอยู่ได้รับการจัดเก็บ การถ่ายทอด มีการแลกเปลี่ยนและนำมาใช้ในการปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้จนกลายเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคลากรและองค์การต่อไป (ศุภชัย, 2560 : 1)

การถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นกระบวนการในการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันหรือแตกต่างกันออกไป โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยหลัก 3 ประการ คือ 1) ประสบการณ์หรือองค์ความรู้ 2) การมีความชำนาญในองค์ความรู้อย่างแท้จริง และ 3) การนำองค์ความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ การถ่ายทอดทางเทคโนโลยีอาจจะเหมือนมีความสมัยใหม่ แต่จริงๆ แล้วหลักการนี้ เมื่อนำมาเทียบกับการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีพื้นฐาน ก็สามารถที่จะนำมาใช้ได้เช่นกัน เช่น การทำยาสมุนไพรต่างๆ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เครื่องจักรในกระบวนการทำ ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เป็นที่รู้อย่างแพร่หลายในชุมชนใกล้เคียง ก็เปรียบเสมือนประเภทการถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านผู้เชี่ยวชาญ ที่ผู้ที่ถ่ายทอดนั้นมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรอย่างดี เปรียบเสมือนเป็นผู้เชี่ยวชาญ (เอกพงศ์ มุสิกะเจริญ : 2555)

ในกระบวนการของการทำงานส่งเสริม การถ่ายทอดเทคโนโลยีหมายถึงเส้นทางเดินทั้งหมดของเทคโนโลยี ตั้งแต่การนำความรู้ เทคโนโลยีจากแหล่งข้อมูล ข่าวสาร เข้ามาสู่ระบบการทำงานส่งเสริม เพื่อทดสอบ แล้วนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้งาน ไปจนถึงการนำเทคโนโลยีนั้นๆ ส่งให้บุคคลเป้าหมาย โดยการถ่ายทอด (เอกพงศ์ มุสิกะเจริญ : 2555)

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพ และมาตรการให้บริการที่ดี และรวดเร็วขึ้น ผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรเป้าหมายของการจัดการความรู้คือ การพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร ในปัจจุบันนั้น มีการศึกษาเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างกว้างขวาง ความรู้ที่ปรากฏในปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ได้แก่ ความระลึกรู้ (สติ) กับ ความรู้ซัด (ปัญญา) ซึ่งเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง และมีรายละเอียดมากมาย การนำปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปขับเคลื่อนโดยนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มารวบรวมเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับความหมายแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ประวัติความเป็นมา พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง ด้านเกษตรกร การนำมาปรับใช้ ในการดำเนินชีวิตและครอบครัว (ศุภชัย, 2560 : 1)

การพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการตนเองของชุมชน โดยการนำองค์ความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยเชื่อมั่นว่าตนเองเท่านั้นที่จะสามารถ จัดการชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของ พลังประชารัฐ โดยให้ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา จากการนำประสบการณ์ความรอบรู้ ความ ชำนาญและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ปราชญ์ชาวบ้านผู้สะสม ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เป็นองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ ค้นคว้า ทดลองโดยใช้วิถี ชีวิตของตนเอง กลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่ผืนแผ่นดิน สืบทอดเป็นมรดกและสมบัติทางปัญญา ถ่ายทอดให้กับผู้อื่น จึงเป็นบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนตนเอง เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความ เข้าใจเกี่ยวกับชุมชนอย่างถูกต้อง โดยใช้ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวปราชญ์ชาวบ้าน (อรพิน, 2561 : 1)

ปราชญ์ชาวบ้านนับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการ น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปศึกษาและปฏิบัติตน จนบังเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ สามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ตนเองและครอบครัว ภาคราชการจึง เล็งเห็นความสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน จึงได้สนับสนุนส่งเสริมให้เป็นศูนย์เรียนรู้ เพื่อขยายผล ความสำเร็จของท่านทั้งหลายไปสู่ชุมชน หรือผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำภูมิ ปัญญาและแนวทางของปราชญ์แต่ละท่านไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเองและชุมชน ให้มีความ อยู่เย็นเป็นสุขอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ : 2562)

ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้นำชุมชนที่อาศัยความเชื่อมั่นศรัทธาจากชาวบ้านเป็นบุคคลต้นแบบใน การดำเนินชีวิตและเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและเสียสละต่อส่วนรวม เป็นผู้สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ชุมชน สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนที่กำลังเผชิญอยู่และนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน โดยการใช้ทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสมมาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภายใน ชุมชน รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในชุมชน อีกทั้ง การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับศาสตร์ต่างๆ ได้อย่างกลมกลืน มีความรู้ที่เท่าทันและปรับตัว ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภายนอกได้ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต (อรพิน, 2561 : 1)

ปราชญ์ชาวบ้าน จึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเป็นผู้ที่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนของตนเองร่วมกับการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างเป็นระบบและเกิดความยั่งยืน ด้วยการเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน กระตุ้นปลูกฝังให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมที่ฝังงามในชุมชน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นำมาซึ่งความเจริญของชุมชน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ความสำคัญ ยกย่อง เชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาด้าน การเกษตรในสาขาต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณความดี มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ สมควร เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน จึงกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มี

การสรรหาและแต่งตั้งบุคคลให้เป็นปราชญ์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาและคุณูปการต่อภาคการเกษตรของ ไทย ใน 4 สาขา ประกอบด้วย ปราชญ์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาและมีคุณูปการ ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง ปราชญ์เกษตรดีเด่น และปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และความสามารถสู่สังคม โดยมีคุณสมบัติที่ไม่ประพดติเสื่อม เสีย เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและผลงานเกี่ยวกับด้านการเกษตรอันเป็นประโยชน์ ต่อสังคม เป็นผู้ประพฤติและวิถีชีวิตที่มีคุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล เป็นแบบอย่างด้านการ ประพดติปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา และครรลองแห่งวัฒนธรรมไทย เป็นผู้มึจิตใจและการประพดติที่ แสดงถึงการอุทิศตน เวลา ความรู้ และความสามารถ และประสบการณ์ต่อเกษตรกร แวดวงการ เกษตรในชุมชน หน่วยงานราชการและประชาชนทั่วไป (กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและ เกษตรกรรมยั่งยืน, 2562 : 1)

ในการนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (ศูนย์หลัก) มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับแหล่งเรียนรู้ ทางการเกษตรที่จัดตั้งขึ้นร่วมกับแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรของภาครัฐและเกษตรกรที่ประสบ ความสำเร็จในด้านการเกษตร เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเพิ่มทักษะอาชีพเกษตรตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะนำทำนำพา (learning by doing) เปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามความต้องการได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ใน การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรผ่านกระบวนการกลุ่มและฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตในศูนย์ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (ศูนย์หลัก) ทำให้เกษตรกรและผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้ตามความ ต้องการ ผ่านกิจกรรมและการสาธิตที่จะทำให้เกษตรกรและผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ความ เข้าใจในการดำเนิน กิจกรรมตามแผนพัฒนาด้านต่างๆ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาให้กับผู้เข้าร่วม โครงการฯ ได้ตรงตามความต้องการ ตลอดจนมีทักษะ และสร้างความมั่นใจจากการดำเนินกิจกรรม และการสาธิต เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำไปประยุกต์ ปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

กรมปศุสัตว์ ได้ดำเนินโครงการศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (ศูนย์เครือข่าย) ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (ศูนย์หลัก) ของกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ โดยการจัดตั้งและพัฒนาฟาร์มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านการเลี้ยงสัตว์และ การทำเกษตรกรรม ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ระดับท้องถิ่นในการขยายแนวคิด และวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงออกสู่เจ้าหน้าที่ เกษตรกร และผู้สนใจ เพื่อที่จะมีส่วนช่วยใน การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2551)

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย จัดตั้งศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง จำนวน 6 ศูนย์ (ศูนย์เครือข่าย) โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน หรือเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ มี แนวคิดในการดำเนินชีวิตและการเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเจ้าของศูนย์ฯ ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 อำเภอ คือ 1) อำเภอเวียงเชียงรุ้ง 2) อำเภอแม่จัน 3) อำเภอเวียงชัย 4) อำเภอเวียงป่าเป้า 5) อำเภอพญาเม็งราย 6) อำเภอเทิง โดยเจ้าของศูนย์เครือข่ายฯ ทำหน้าที่เป็น วิทยากรหรือเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ซึ่งความรู้ และวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านแต่ละท่าน จะมีความแตกต่างกัน องค์ความรู้บางอย่างอาจไม่ได้

นำมาใช้ หรือไม่ได้ถูกถ่ายทอดออกไป ก็จะเป็นการเสียโอกาส หรืออาจสูญหายไปกับตัวบุคคล จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาว่า ประชาชนชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย เพื่อจัดการองค์ความรู้ดังกล่าวให้อยู่ต่อไป

ผู้วิจัย จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในฐานะที่เป็นกลไกหรือภาคีการพัฒนาประเทศที่สำคัญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิต ในการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์ สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาเป็นต้นแบบการใช้เศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรปศุสัตว์อย่างเป็นรูปธรรม มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านปศุสัตว์ไปสู่บุคคลอื่น มีความสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่บุคคล ชุมชน และท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการองค์ความรู้ โดยการรวบรวมองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ และความชำนาญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จึงเป็นรูปแบบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ ที่มีกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อนำองค์ความรู้มาพัฒนาทั้งกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกกรมปศุสัตว์ได้

ผู้วิจัย จึงศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ แนวคิดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประสบการณ์ การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์และองค์ความรู้ของประชาชนชาวบ้าน เพื่อค้นหาข้อมูล จัดเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลของประชาชนชาวบ้านได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้สนใจนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้ง่ายขึ้น ทำให้องค์ความรู้ของประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ไม่สูญหายไปกับตัวบุคคล และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในการศึกษา ต่อยอดองค์ความรู้ นำไปถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ได้อย่างเหมาะสม สามารถขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ เพื่อให้้องค์ความรู้ยังคงอยู่ และถูกนำไปใช้ในการพัฒนาเกษตรกร ประชาชนผู้สนใจ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาการนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน

ความรู้ทางวิชาการ หรือแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัย เรื่องการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย และเพื่อศึกษาการนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน ผู้วิจัยได้ค้นคว้า ข้อมูล ความรู้ ทฤษฎี หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้
 - 1.1 ความหมายขององค์ความรู้

- 1.2 ความหมายของการจัดการความรู้
- 1.3 ทฤษฎี หลักการการจ้ดองค์ความรู้
- 1.4 ระดับความรู้
- 1.5 กระบวนการจัดการความรู้
- 1.6 โมเดลการจัดการความรู้
2. ความหมาย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน
4. ความหมาย แนวความคิดที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
5. การวิจัยเชิงคุณภาพ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในขอบเขต ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ใน 4 มิติ คือ

- 1.1 การเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย
- 1.2 การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน
- 1.3 การส่งเสริมประสบการณ์
- 1.4 การถ่ายทอดความรู้

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานปศุสัตว์เขต 5 และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย ได้มีการจัดตั้งปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 อำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
2. อำเภอแม่จัน
3. อำเภอเวียงชัย
4. อำเภอเวียงป่าเป้า
5. อำเภอพญาเม็งราย
6. อำเภอเทิง

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ราย คัดเลือกโดยสำนักงานปศุสัตว์เขต 5 และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. นายบุญชวน มะลัยโย	อำเภอเวียงเชียงรุ้ง	จังหวัดเชียงราย
2. นายแปลก เตชะบุญ	อำเภอแม่จัน	จังหวัดเชียงราย
3. นายทวี ดอนแสนเทพ	อำเภอเวียงชัย	จังหวัดเชียงราย
4. นายอินตา สมตา	อำเภอเวียงป่าเป้า	จังหวัดเชียงราย
5. นายบุญเป็ง จันต๊ะภา	อำเภอพญาเม็งราย	จังหวัดเชียงราย
6. นางเปรี้ยวจันทร์ ต๊ะตันยาง	อำเภอเทิง	จังหวัดเชียงราย
4. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาที่บันทึกข้อมูล สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ราย ในช่วงปี พ.ศ. 2559 - 2560

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

ตัวแปรต้น

เจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ตัวแปรตาม

การจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

1. ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์
2. การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์
3. การส่งเสริมประสบการณ์
4. การถ่ายทอดความรู้

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้ ข้อมูล องค์ความรู้ที่อยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย
2. การจัดการองค์ความรู้ หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูล ความรู้ องค์ความรู้ ที่มีอยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย
3. การจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง การจัดเก็บความรู้ องค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ที่มีอยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย
4. ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง เจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย คัดเลือกโดย สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผู้มีองค์ความรู้ แนวคิดในการดำเนินชีวิตและการเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5. ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ระดับท้องถิ่นที่จัดตั้งและพัฒนาจากฟาร์มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำการปศุสัตว์และเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่จัดตั้งโดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย

6. แนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน

7. ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง ความรู้ในการเลี้ยงสัตว์ที่มีอยู่ตัวปราชญ์ชาวบ้าน

8. การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

9. การส่งเสริมประสบการณ์ หมายถึง วิธีการได้มาของความรู้ในการเลี้ยงสัตว์

10. การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ การเผยแพร่ข้อมูลในการเลี้ยงสัตว์ให้กับบุคคลอื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

2. การนำองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่ได้ไปถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ เพื่อพัฒนาบุคลากรผู้ศึกษามีความรู้ในการดำรงตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการเลี้ยงสัตว์

3. ได้ฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการเกษตร มีองค์ความรู้ในด้านการปศุสัตว์ของคนในท้องถิ่น ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำเกษตรของตนเอง จนสามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่รอด หรือดำรงเป็นวิถีของชาวบ้าน

4. เป็นแนวทางสำหรับบุคคลอื่นที่ต้องการศึกษาองค์ความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน และศึกษาการน้อมนำ เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้า ข้อมูล ความรู้ ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้
- แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- แนวคิดที่เกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน
- แนวความคิดที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
- การวิจัยเชิงคุณภาพ
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้

1. ความหมายขององค์ความรู้

องค์ความรู้ (body of knowledge) หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ ได้แก่ ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่นอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ (representations of knowledge) หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้าง (construct) ขึ้นมาด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ ให้คนอื่น ค้นคว้าได้ (พิไลวรรณ ทองมี : 2562)

องค์ความรู้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์ หรือ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หรือสามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่เป็น ความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่างๆ ได้

องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่าง (know how หรือ how to) ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่กิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้ (ศรันย์ ชูเกียรติ, 2541 : 14)

องค์ความรู้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความรู้ที่เกิดขึ้นผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่างๆ ได้ ลักษณะสำคัญขององค์ความรู้กับองค์กร

1. มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม
2. มักเกิดขึ้นกับเฉพาะบุคคล มักจะติดบุคคลไปมากกว่าจะตกอยู่ที่องค์กร
3. เป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่ทรงคุณค่าขององค์กรช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรทั้ง

ในระยะสั้นและระยะยาว

แหล่งกำเนิดขององค์ความรู้

1. ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น
2. ความรู้เกิดจากประสบการณ์การทำงาน
3. ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทดลอง
4. ความรู้จากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ
5. ความรู้ที่มีปรากฏอยู่ในแหล่งความรู้ภายนอกองค์กรและองค์กรได้นำมาใช้

ประเภทขององค์ความรู้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. องค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำความเข้าใจได้จากการฟัง การอธิบาย การอ่าน และนำไปใช้ปฏิบัติซึ่งจะถูกจัดไว้โดยมีแบบแผนมีโครงสร้างและอธิบายกระบวนการ วิธีขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้

2. องค์ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้ หรืออธิบายได้ยาก เป็นองค์ความรู้ที่อธิบายได้ยากหรือในบางครั้งไม่สามารถอธิบายว่าเกิดความรู้เหล่านั้นได้อย่างไร ไม่มีแบบแผน โครงสร้างแน่ชัด มักเกิดขึ้นกับตัวบุคคล ผลของการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดและผู้รับเป็นสำคัญ (กัมปนาท ศรีเชื้อ : 2562)

2. ความหมายของการจัดการองค์ความรู้

การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management - KM) คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ โดยพัฒนาระบบจากข้อมูลไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดความรู้และปัญญาในที่สุด (วิกิพีเดีย, 2554)

การจัดการองค์ความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขัน

Thai all (2554) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ โดยความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ บางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

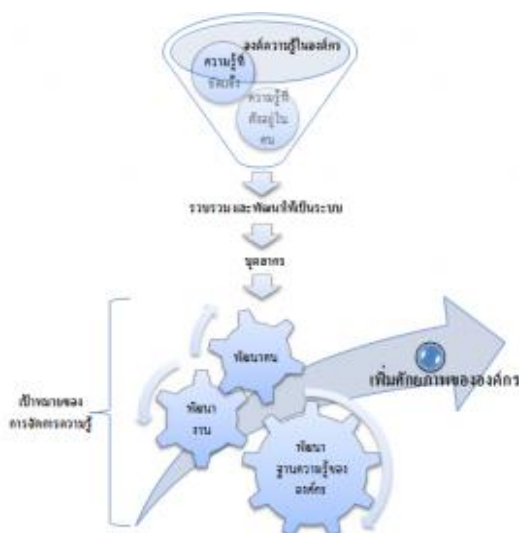
นอกจากนี้ นิรนาม (2554) ได้รายงานว่ องค์ความรู้ เป็นสิ่งที่มีมานานแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีการจัดเก็บเป็นฐานความรู้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดการองค์ความรู้ เป็นแนวทางที่ฉลาดที่จะค้นพบองค์ความรู้ ดังนั้นองค์กรที่ชาญฉลาดจะมีการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเอง เนื่องจากมันเป็นทรัพย์สินทางปัญญา

กองชี้วัด (2551) ก็ได้ให้ความหมายของการจัดการองค์ความรู้ว่า การจัดการความรู้ในองค์กร หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้

บดินทร์ วิจารณ์ (2548) กล่าวว่า การจัดการความรู้ (KM) สิ่งสำคัญอยู่ที่การลงมือปฏิบัติให้ได้ ใช้ภาษาเดียวกัน สื่อความหมายกันให้ได้ การเรียนรู้ของบุคคลหัวใจสำคัญอยู่ที่เราจะได้เรียนรู้จากการสอนคนอื่น (Learning from Teaching) และ สิ่งที่สำคัญของการจัดการความรู้ ก็คือ เรื่องของคน การพัฒนาคน คนพัฒนาตนเอง การวางแผนทำงาน การจัดลำดับความสำคัญ ของงานขององค์กร

3. ทฤษฎีและหลักการการจัดการความรู้ในองค์กร

การจัดการความรู้ในองค์กรการจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge Management หรือ KM) เป็นกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรทุกคน สามารถเข้าถึงความรู้ พัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาฐานความรู้หรือทุนปัญญาขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization หรือ LO) ที่สามารถเพิ่มขีดสมรรถนะในเชิงแข่งขันได้สูงสุด

ภาพที่ 1 กระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร

ทั้งนี้องค์ความรู้ในองค์กรมี 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit หรือ Codified Knowledge) คือความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การบันทึก ทฤษฎี แนวปฏิบัติ คู่มือต่างๆ

3.2 ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล ซึ่งยากต่อการเล่าหรือเขียนออกมาให้ผู้อื่นทราบหรือเข้าใจ

จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการต่างๆ เปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนกันได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ การคิดเชิงวิเคราะห์

4. ระดับความรู้ โดยปกติจะถูกจัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร หรือประสงค์ที่จะได้ผลลัพธ์เฉพาะด้าน เช่น เพื่อแก้ปัญหาปัญญา เป็นต้น สำหรับระดับความรู้ นั้น สามารถจำแนกออกเป็น 4 ระดับ คือ

4.1 ความรู้เชิงทฤษฎี (Know-What) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไร เป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ ๆ ที่มีความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่จำมาจากการเรียน แต่เวลาทำงานก็จะไม่มั่นใจ มักจะปรึกษารุ่นพี่ก่อน

4.2 ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (Know – How) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้สภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ชัดแจ้งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลาย ๆ ปี จนเกิดความรู้ฝังลึกที่เป็นทักษะหรือประสบการณ์มากขึ้น

4.3 ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (Know – Why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ที่ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึก สามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น หรือถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้

4.4 ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (Care-Why) เป็นความรู้ในลักษณะของความศรัทธา เริ่ม สร้างสรรค์ ที่ซับซ้อนมาจากภายในตนเอง จะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กับความรู้ที่ตนเองได้รับมา สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ (วิกิพีเดีย, 2554)

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process) ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ “คน” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถ ค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น “กระบวนการจัดการความรู้” เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม (Thai all, 2554)

5. กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย กระบวนการหลักๆ ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้เพื่อให้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรเครื่องมือหลากหลายประเภทถูกสร้างขึ้นมานำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ (วิกิพีเดีย, 2562)

5.1 ขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ โดย สยามเฮซอร์เอ็ม (2562) ได้กล่าวถึง กระบวนการที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาการของความรู้ หรือการจัดการกับความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ดังนี้

5.1.1 การบ่งชี้ความรู้ เป็นการพิจารณาว่าจะทำอย่างไรให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยจะคัดเลือกกว่าจะใช้เครื่องมืออะไร และขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร โดยอาจจะพิจารณาว่าองค์กรมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายคืออะไร

5.1.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายทาง เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

5.1.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อการเรียกใช้งานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องในอนาคต

5.1.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น การปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน และปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์และเหมาะสม

5.1.5 การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก โดยการใช้พวงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) หรือการประชาสัมพันธ์บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5.1.6 การจัดการความรู้ในองค์กรการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการซึ่งจะแบ่งได้สองกรณีได้แก่ Explicit Knowledge อาจจะจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ หรือ Tacit Knowledge จัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว และเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

5.1.7 การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น การเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ และนำความรู้ที่ได้ไปหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) การดำเนินงานจัดการความรู้ในองค์กร สามารถจำแนกออกเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้

ที่มา	ขั้นตอน (Process)	คำอธิบาย
เราต้องมีความรู้เรื่องอะไร? เรามีความรู้เรื่องนั้นหรือยัง?	1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)	เป็นการพิจารณาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการบรรลุวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมายขององค์กร และพิจารณาว่าองค์กรมีองค์ความรู้นี้หรือยัง อยู่ในรูปแบบใด หรืออยู่ที่บุคคลใด

ที่มา	ขั้นตอน (Process)	คำอธิบาย
ความรู้อยู่ที่ใคร? อยู่ในรูปแบบอะไร? จะเอามาเก็บรวมกันได้อย่างไร?	2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)	เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือแสวงหาความรู้จากภายนอก หากองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อองค์กรนั้นยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ รวมถึงการรักษาความรู้เก่า และการกำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว
จะแบ่งประเภทหัวข้ออย่างไร?	3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)	เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต
จะทำให้เข้าใจง่ายและสมบูรณ์ได้อย่างไร?	4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)	เป็นการปรับปรุงรูปแบบเนื้อหาเอกสารหรือองค์ความรู้ให้เป็นสมบูรณ์ มีมาตรฐาน และใช้ภาษาเดียวกัน
เรานำความรู้มาใช้งานได้ง่ายหรือไม่?	5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)	เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่ต้องการได้ง่ายสะดวก โดยอาจใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาช่วยเพื่ออำนวยความสะดวก
มีการแบ่งปันความรู้ให้กันหรือไม่?	6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)	ทำได้หลายวิธีการ <ul style="list-style-type: none"> • กรณีเป็นความรู้ที่ชัดเจน อาจจัดทำเป็น เอกสาร, ฐานความรู้, หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น • กรณีเป็นความรู้ที่ฝังลึก ในบุคคล อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน (Cross-functional Team), กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม (Innovation &

ที่มา	ขั้นตอน (Process)	คำอธิบาย
		Quality Circles : IQCs), ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoP), ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System), การ สับเปลี่ยนงาน (Job Rotation), การยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน, หรือเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) เป็นต้น
ความรู้นั้นทำให้เกิด ประโยชน์กับองค์กร หรือไม่?	7. การเรียนรู้ (Learning)	เป็นการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการ ตัดสินใจ แก้ปัญหาและ ปรับปรุงองค์กร

5.2 เครื่องมือการจัดการความรู้ เพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ
องค์กร เครื่องมือหลากหลายประเภทถูกสร้างขึ้นมานำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยน
ความรู้ ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

5.2.1 เครื่องมือที่ช่วยในการ “เข้าถึง” ความรู้ ซึ่งเหมาะสมสำหรับความรู้ประเภท
Explicit มักเป็นแบบทางเดียว

5.2.2 เครื่องมือที่ช่วยในการ “ถ่ายทอด” ความรู้ ซึ่งเหมาะสมสำหรับความรู้ประเภท
Tacit อาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก ในบรรดาเครื่องมือดังกล่าว ที่มีผู้นิยมใช้กันมาก
ประเภทหนึ่งคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : CoP)

วิจารณ์ พานิช (2562) กล่าวว่า เครื่องมือในการจัดการความรู้ (KM TOOLS)
เป็นการช่วยให้การค้นหา เข้าถึง ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้สะดวกเร็วขึ้น การเลือกใช้
กระบวนการและเครื่องมือขึ้นกับชนิดของความรู้ ลักษณะขององค์กร (ขนาด สถานที่ตั้ง ฯลฯ)
ลักษณะการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร ทรัพยากร ฯลฯ สำหรับเครื่องมือการจัดการความรู้มี
รายละเอียดดังนี้

1. ฐานข้อมูล (Knowledge Bases) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่
จำเป็นต้องใช้ในการทำงานขององค์กรให้เป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรที่ต้องการใช้ข้อมูลความรู้นั้น
สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกเร็ว การรวบรวมจัดเก็บฐานข้อมูลความรู้สามารถทำได้ 2 วิธี
คือ จัดเก็บในรูปแบบเอกสารและจัดเก็บในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง (Mentoring System) คือ การให้คนทำงานที่อยู่คนละฝ่าย/กลุ่มงาน/แผนกหรือแผนกเดียวกันก็ได้ มาช่วยแนะนำวิธีการทำงาน ช่วยเหลือสนับสนุน คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ มักใช้ในการเรียนรู้ในกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ที่ก้าวไปเป็นผู้บริหาร และเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์แบบตัวต่อตัว จากผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์มากกว่าไปยังผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า

3. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา (Lesson Learned) คือ การเรียนรู้โดยอาศัยข้อมูลความสำเร็จและความผิดพลาดจากการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุดหรืออย่างน้อย ไม่เกิดความผิดพลาดในประเด็นที่เคยผิดพลาดมาแล้ว

4. การจัดเก็บความรู้และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) คือ การเรียนรู้จากวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้นๆ เพื่อใช้เป็นต้นแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นระบบบริหารเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด เป็นการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลขององค์กรในรูปแบบง่ายๆ เพื่อความสะดวกในการค้นหาและนำไปใช้เช่น คู่มือ การจัดฝึกอบรม คู่มือการตรวจประเมิน 5 ส. คู่มือการจัดการความรู้

5. เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assist) คือ การให้หรือขอรับคำแนะนำหรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากบุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน

6. การทบทวนสรุปบทเรียน (After action review หรือ AAR) คือ การร่วมกันทบทวนกระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอน เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินการ ซึ่งในการทบทวนนั้น อาจได้ค้นพบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และแนวทางการปรับปรุงให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องทำการสรุปบทเรียนทุกครั้ง เมื่อเสร็จกระบวนการทำงานที่สำคัญแต่ละขั้นตอน รวมถึงเป็นการตรวจสอบระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย

7. การเล่าเรื่อง (Storytelling) คือ การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องนี้เป็นวิธีการเผยแพร่สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาให้แก่ผู้สนใจหรือคนในกลุ่มงานเดียวกัน โดยต้องสร้างความสมดุลระหว่างความน่าสนใจในการบรรยายเรื่องและเนื้อหาที่ต้องการสื่อ เช่น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องในประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จหรือล้มเหลวมาผูกเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่มีระหว่างกันจนได้องค์ความรู้ที่ดีไว้ใช้ประโยชน์

8. เวทีเสวนา (Dialogue หรือ สนทนาธิยสนทนา) คือ การจัดกลุ่มพูดคุยกันเพื่อเอาสิ่งดีๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ในตัวเองหรือในการปฏิบัติออกมา โดยไม่ซีตวงที่ชัดเจนมากเกินไป มีเพียงการกำหนดประเด็นกว้างๆ ในเรื่องที่จะสนทนากัน ไม่รู้คำตอบสุดท้ายว่าคืออะไร ไม่กำหนดเวลาสนทนาของแต่ละคน เปิดกว้าง ด้านเวลา สถานที่ บุคคลและเปิดกว้างทางใจของทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกัน บรรยากาศสบายๆ บรรยากาศเชิงบวก

9. เวที ถาม-ตอบ (Forum) เป็นอีกหนึ่งเวทีในการที่เราสามารถตั้งคำถามเข้าไป เพื่อให้ผู้รู้ที่อยู่ร่วมใน Forum ช่วยกันตอบคำถามหรือส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญอื่นช่วยตอบ หากองค์กรมีการจัดตั้ง ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice-CoP) หรือมีการกำหนด แหล่งผู้รู้ในองค์กร

(Center of Excellence-CoE) แล้ว คำถามที่เกิดขึ้นสามารถส่ง/ยิงเข้าไปใน Forum ซึ่งอยู่ใน CoP หรือ CoE เพื่อหาคำตอบ ในลักษณะ “Pull Information”

10. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice หรือ CoP) คือ กลุ่มคนที่มาจากกลุ่มงานเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันรวมตัวกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกันเพื่อพัฒนาการทำงานและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นโดยมีความสนใจ (Knowledge Domain) และความปรารถนาร่วมกัน (Passion) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ในกลุ่ม (Community) และมีการแลกเปลี่ยน สร้างความรู้ สร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน (Practices) มีวิธีปฏิบัติคล้ายกัน ใช้เครื่องมือและภาษาเดียวกัน

11. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสามารถพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

12. การสอนงาน (Coaching) คือ การถ่ายทอดจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า หรือรุ่นพี่ที่มีผลงานดี มาแนะนำ สอนให้คนที่มาใหม่หรือคนที่ต้องการเรียนรู้ได้ปรับปรุงวิธีการทำงาน การศึกษาดูงาน (Study tour) คือ การเรียนลัดจากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยเข้าไปดูสถานที่จริง การปฏิบัติจริง เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้

13. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) คือ การจัดการประชุมหรือกิจกรรมอย่างเป็นทางการจะเป็นกิจจะลักษณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดพื้นที่ให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถ กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ซึ่งอาจทำได้ในหลายลักษณะ เช่น การสัมมนาและการประชุมทางวิชาการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ

14. การจัดแผนที่ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ (People Map) เป็นการเก็บรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล ผลงาน ประเภทความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ในเรื่องต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบันฯ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคนที่ต้องการใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลได้

15. การหมุนเวียนเปลี่ยนการทำงาน (Job Rotation) เป็นการสับเปลี่ยนงาน โดยการย้ายบุคลากรไปทำงานในหน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่ในสายงานเดียวกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะที่หลากหลายมากขึ้น

16. การปรับแต่งความรู้ (Knowledge Consolidation / Repackaging) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ปรากฏชัดเจนในรูปแบบหนึ่งเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจนในอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการใช้ความรู้

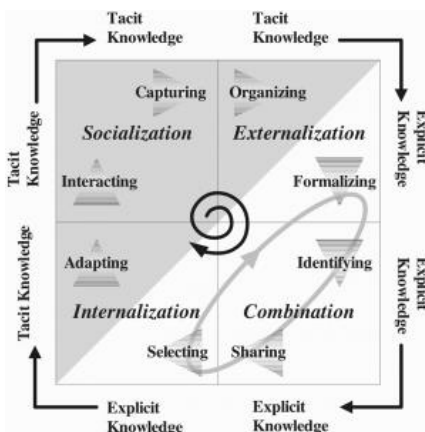
17. การจัดทำเว็บความรู้ (Knowledge Portal) เป็นการรวบรวมสารสนเทศความรู้และบริการจากแหล่งต่างๆ ให้มาอยู่ที่เดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดเวลาให้กับผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการไม่ต้องเข้าหลายๆ เว็บไซต์ เพื่อใช้บริการต่างๆ

กรมปศุสัตว์เป็นองค์กรที่มีองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมากมาย ทั้งความรู้ที่ชัดเจน และความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคล เช่น วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร เทคนิคการวัดและประเมินผล

การศึกษา แนวคิดและวิธีการจัดการของเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการหลักสูตรและโครงการที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน ดังนั้นกระบวนการถ่ายทอดและสนับสนุนให้คนในองค์กรได้เข้าใจและเรียนรู้จากกันและกันผ่านกระบวนการของการเสวนา การอภิปราย การสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Community of Practice หรือ CoP) จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้หน่วยงาน เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง

6. โมเดลการจัดการความรู้ จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวกับโมเดลการจัดการความรู้ 3 โมเดล ดังนี้

- 6.1 โมเดลเซกิ (SECI Model)
- 6.2 โมเดลปลาทูนา (Tuna model)
- 6.3 แผนผังก้างปลา (Fish bone diagram)

ภาพที่ 2 โมเดลเซกิ (SECI Model)

6.1 โมเดลการจัดการความรู้โมเดลเซกิ (SECI Model) ถูกเสนอโดย โนนากะ กับ ทาเคอูชิ (Nonaka และ Takeuchi,1995) คือ แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การหลอมรวมความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ใน 4 กระบวนการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การรวบรวมความรู้ (Combination) และการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ให้เป็นงานประจำที่ยั่งยืน

6.1.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) S : Tacit to Tacit

กระบวนการที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมในการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) ด้วยกัน เป็นการแบ่งปันประสบการณ์แบบเผชิญหน้าระหว่างผู้รู้ เช่น การประชุม การระดมสมอง ที่มาจากความรู้ การเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่ แล้วนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ที่มีใช้เพียงการอ่านหนังสือ คู่มือ หรือตำรา

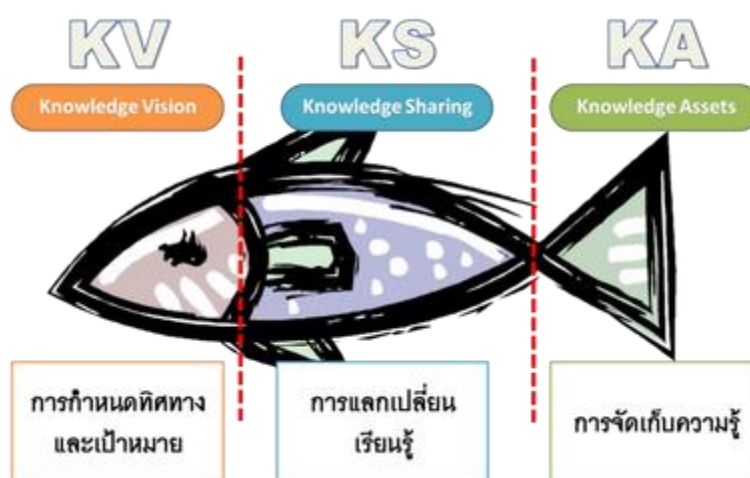
6.1.2 การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) E : Tacit to Explicit
กระบวนการที่ 2 อธิบายความสัมพันธ์กับภายนอกในการส่งต่อระหว่าง
ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) อาจเป็นการนำเสนอใน
เวทีวิชาการ หรือบทความตีพิมพ์ เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกฝังอยู่ในความรู้ฝังลึกให้สื่อสาร
ออกไปภายนอก อาจเป็นแนวคิด แผนภาพ แผนภูมิ เอกสารที่สนับสนุนให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้
เรียนรู้ด้วยกันที่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งความรู้ฝังลึกจะถูกพัฒนาให้แตกผลึกและถูกกลั่นกรอง แล้วนำไปสู่การ
แบ่งปัน เปลี่ยนเป็นฐานความรู้ใหม่ที่ถูกนำไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ในกระบวนการใหม่

6.1.3 การรวบรวมความรู้ (Combination) C : Explicit to Explicit
กระบวนการที่ 3 อธิบายความสัมพันธ์การรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง
(Explicit knowledge) ที่ผ่านการจัดระบบ และบูรณาการความรู้ที่ต่างรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น การ
นำความรู้ไปสร้างต้นแบบใหม่ ไปสร้างสรรค์งานใหม่ ได้ความรู้ใหม่ โดยความรู้ชัดแจ้งได้จากการ
รวบรวมความรู้ภายในหรือภายนอกองค์กร แล้วนำมารวมกัน ปรับปรุง หรือผ่านกระบวนการที่ทำให้
เกิดความรู้ใหม่ แล้วความรู้ใหม่จะถูกเผยแพร่แก่สมาชิกในองค์กร

6.1.4 การผนึกฝังความรู้ (Internalization) I : Explicit to Tacit
กระบวนการที่ 4 อธิบายความสัมพันธ์ภายในที่มีการส่งต่อความรู้ชัดแจ้ง
(Explicit knowledge) สู่ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) แล้วมีการนำไปใช้ในระดับบุคคล
ครอบคลุมการเรียนรู้และลงมือทำ ซึ่งความรู้ชัดแจ้งถูกเปลี่ยนเป็นความรู้ฝังลึกในระดับบุคคลแล้ว
กลายเป็นทรัพย์สินขององค์กร

6.2 โมเดลปลาทู (Tuna model)

ศุภชัย เกิดเจริญพร (2560 อ้างใน ประพนธ์ ผาสุกยัต, 2547) ได้เสนอกรอบ
ความคิดการจัดการความรู้ แบบโมเดลปลาทู (Tuna Model) เป็นกรอบความคิดอย่างง่ายในการ
จัดการความรู้ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) โดยเปรียบเทียบการจัดการความรู้
เสมือนปลาหนึ่งตัว ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ลำตัว และหางปลา

ภาพที่ 3 โมเดลปลาทู

โมเดลปลา (Tuna Model) ตัวแบบปลาที่เปรียบการจัดการความรู้เหมือนปลาหนึ่งตัว โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

6.2.1 ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision : KV) ส่วนที่เป็นเป้าหมาย คือ เป้าหมาย วิสัยทัศน์หรือทิศทางของการจัดการความรู้ มองหาเส้นทางที่เดินทางไป แล้วคิดวิเคราะห์ว่าจุดหมายอยู่ที่ไหนต้องว่ายแบบใดไปในเส้นทางไหน และไปอย่างไร ในที่นี้เราจะเปรียบเทียบ การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) ก่อนที่เราจะทำงานอะไรซักอย่างเราต้องรู้ก่อนว่าเราต้องการอะไร จุดหมายคืออะไร และต้องทำอะไรบ้าง โดยต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร ความเป็นจริงของการจัดการความรู้ไม่ใช่เป้าหมาย แต่เป็นกระบวนการหรือกลยุทธ์ที่ทำให้งานบรรลุผลตามที่ต้องการโดยใช้ความรู้เป็นฐานหรือเป็นปัจจัยให้งานสำเร็จ อาทิ การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะสู่ความเป็นเลิศ การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพให้ได้รับการรองรับมาตรฐาน การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงาน โดยที่ส่วนหัวปลาจะต้องเป็นของผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ทั้งหมด หรือ “คุณกิจ” โดยมี “คุณเอื้อ” และ “คุณอำนวย” คอยช่วยเหลือ

6.2.2 ส่วนกลางลำตัว (Knowledge Sharing : KS) เป็นส่วนกิจกรรม คือ ส่วนลำตัวที่มีหัวใจของปลาอยู่ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย ในที่นี้เราจะเปรียบเทียบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือเราจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่เกิดการเรียนรู้เพื่อให้คนเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน จัดเป็นส่วนสำคัญที่สุด และยากที่สุดในกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งนี้เพราะจะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้คนยินยอมพร้อมใจที่จะแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันโดยไม่หวงวิชา โดยเฉพาะความรู้ที่ซ่อนเร้นหรือความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ในตัว ผู้ปฏิบัติงานหรือคุณกิจ พร้อมอำนวยให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นทีม ให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ ยกระดับความรู้และเกิดนวัตกรรม ส่วนตัวปลา บุคคลที่เป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ “คุณกิจ” โดยมี “คุณอำนวย” เป็นผู้คอยจุดประกายและอำนวยความสะดวก

สรุปว่า ในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แนบแน่นอยู่กับการทำงานนี้ เราแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันสภาพจิตทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับมีสติรู้สำนึก ระดับจิตใต้สำนึก และระดับจิตเหนือสำนึกอย่างซับซ้อน โดยที่จิตของสมาชิกทุกคนมีอิสระในการคิด การตีความตามพื้นฐานของตน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้นี้อาศัยพลังความแตกต่างของสมาชิก โดยมีจุดร่วมอยู่ที่การบรรลุ “หัวปลา” ของการจัดการความรู้ และ “หัวปลา” ขององค์กร

6.2.3 ส่วนที่เป็นหางปลา (Knowledge Assets : KA) เป็นส่วนการจดบันทึก คือ องค์กรความรู้ที่องค์กรได้เก็บสะสมไว้เป็นคลังความรู้หรือขุมความรู้ ซึ่งมาจาก 2 ส่วน คือ ส่วนความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้เปิดเผย (Explicit Knowledge) คือ ความรู้เชิงทฤษฎีที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เอกสาร ตำรา และคู่มือปฏิบัติงาน เป็นต้น และส่วนความรู้ซ่อนเร้นหรือความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) คือ ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน ไม่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่เป็นสิ่งที่มีความค่ามาก เมื่อบุคคลออกจากองค์กรไปแล้ว และความรู้นั้นก็ยังคงอยู่กับองค์กร ไม่สูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคล

การจัดการความรู้ในส่วนนี้เป็นส่วนที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการจัดเก็บ จัดหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการเข้าถึง และปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

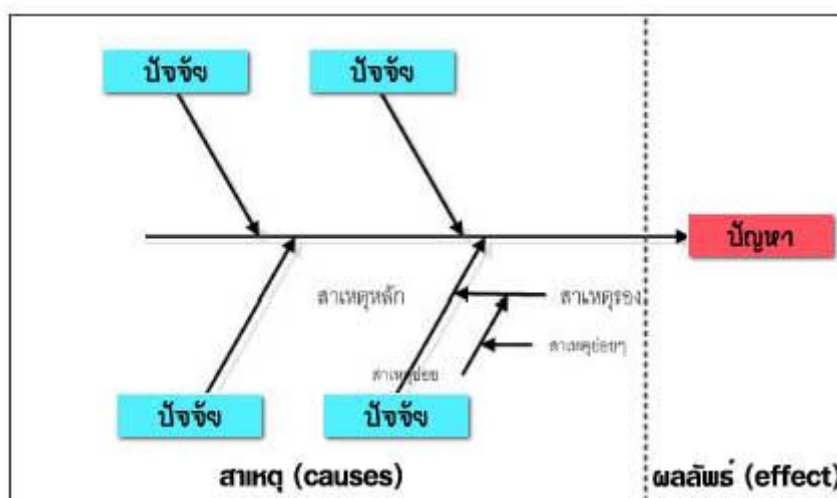
(Update) ช่วยทำหน้าที่เป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Space) ให้คนที่อยู่ไกลกันสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share and Learn) ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น บุคคลที่เป็นผู้สกัดกั้นความรู้ คือ “คุณกิจ” โดยมี “คุณลิขิต” เป็นผู้ช่วยจัดบันทึก โดยที่ในบางกรณี “คุณลิขิต” ก็ช่วยตีความด้วย

ในสังคมไทยมีการจัดการความรู้ที่ทำกันอยู่ตามธรรมชาติ โดยไม่รู้ตัวอยู่ไม่น้อย กล่าวคือมี “ตัวปลา” หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน แต่มักจะละเลย “หางปลา” คือการจัดบันทึกความรู้ปฏิบัติ สำหรับไว้ใช้งานและยกระดับความรู้ในสังคมไทยจึงควรกำหนดให้มี “คุณลิขิต” คอยทำหน้าที่นี้โดยตรง

หากเปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนปลาตัวหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว กลางลำตัว และหาง รูปร่างของปลาแต่ละตัวหรือการจัดการความรู้ของแต่ละองค์กรจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดเน้นขององค์กรนั้นๆ เช่น บางองค์กรเน้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงส่วนกลางลำตัวปลาก็จะใหญ่กว่าส่วนอื่นๆ ในขณะที่บางองค์กรอาจจะเน้นที่คลังความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง องค์กรนั้นๆ จะมีส่วนหางปลาใหญ่กว่าส่วนอื่น ๆ โดยทุกส่วนนั้นมีความสำคัญ และ เชื่อมโยงถึงกันเพื่อให้การจัดการความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหากส่วนใดที่ทำแล้วบกพร่องหรือไม่ชัดเจนก็จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ตามมาด้วย

6.3 แผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram)

กรอบแนวคิดอย่างง่ายในการจัดการความรู้ ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายก็คือ แผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) หรือ แผนผังอิชิคาวะ (Ishikawa diagram) ซึ่งแผนผังก้างปลาเป็นแผนผังที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา (Problem) กับสาเหตุทั้งหมดที่เป็นไปได้ที่อาจก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) จึงมีผู้เรียกแผนผังก้างปลาว่า แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมแห่งญี่ปุ่น (JIS) ได้นิยามความหมายของผังก้างปลาว่า " เป็นแผนผังที่ใช้แสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างสาเหตุหลายๆ สาเหตุที่เป็นไปได้ที่ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาหนึ่งปัญหา "

ภาพที่ 4 แผนผังก้างปลา

โครงสร้างของแผนผังสาเหตุและผล รูปแบบของการจัดการความรู้มีการพัฒนาแพร่หลายไปในหลายองค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน เกิดรูปแบบที่หลากหลาย แต่ก็อยู่ภายใต้พื้นฐาน

การหลอมรวมมวลความรู้มาใช้ร่วมกัน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวมี นักวิชาการได้ให้แนวคิดของการจัดการความรู้ไว้แนวทางหนึ่งว่า ถ้าจะจัดการความรู้อย่างเป็นระบบนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักหรือ KM elements อยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรด้านการจัดการความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ และ อิทธิพลของการจัดการความรู้

แต่สิ่งสำคัญในการสร้างแผนผังก้างปลา ก็คือ ต้องทำเป็นทีม เป็นกลุ่ม โดยใช้ขั้นตอน 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดประโยคปัญหาที่หัวปลา
2. กำหนดกลุ่มปัจจัยที่จะทำให้เกิดปัญหานั้นๆ
3. ระดมสมองเพื่อหาสาเหตุในแต่ละปัจจัย
4. หาสาเหตุหลักของปัญหา
5. จัดลำดับความสำคัญของสาเหตุ
6. ใช้แนวทางการปรับปรุงที่จำเป็น

แผนผังก้างปลาประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ส่วนปัญหาหรือผลลัพธ์ (Problem or Effect) ซึ่งจะแสดงอยู่ที่หัวปลา
2. ส่วนสาเหตุ (Causes) จะสามารถแยกย่อยออกได้อีกเป็น
 - ปัจจัย (Factors) ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหา (หัวปลา)
 - สาเหตุหลัก
 - สาเหตุย่อย

ซึ่งสาเหตุของปัญหา จะเขียนไว้ในก้างปลาแต่ละก้าง ก้างย่อยเป็นสาเหตุของก้างรองและก้างรองเป็นสาเหตุของก้างหลัก เป็นต้น หลักการเบื้องต้นของแผนภูมิก้างปลา (fish bone diagram) คือการใส่ชื่อของปัญหาที่ต้องการวิเคราะห์ ลงทางด้านขวาสุดหรือซ้ายสุดของแผนภูมิ โดยมีเส้นหลักตามแนวยาวของกระดูกสันหลัง จากนั้นใส่ชื่อของปัญหาย่อย ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาหลัก 3 - 6 หัวข้อ โดยลากเป็นเส้นก้างปลา (sub-bone) ทำมุมเฉียงจากเส้นหลัก เส้นก้างปลาแต่ละเส้นให้ใส่ชื่อของสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหานั้นขึ้นมา ระดับของปัญหาสามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีก ถ้าปัญหานั้นยังมีสาเหตุที่เป็นองค์ประกอบย่อยลงไปอีก โดยทั่วไปมักจะมีการแบ่งระดับของสาเหตุย่อยลงไปมากที่สุด 4 - 5 ระดับ เมื่อมีข้อมูลในแผนภูมิที่สมบูรณ์แล้ว จะทำให้มองเห็นภาพขององค์ประกอบทั้งหมด ที่จะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อดี

1. ไม่ต้องเสียเวลาแยกความคิดต่างๆ ที่กระจัดกระจายของแต่ละสมาชิก แผนภูมิก้างปลาจะช่วยรวบรวมความคิดของสมาชิกในทีม
2. ทำให้ทราบสาเหตุหลักๆ และสาเหตุย่อยๆ ของปัญหา ทำให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ซึ่งทำให้เราสามารถแก้ปัญหาได้ถูกวิธี

ข้อเสีย

1. ความคิดไม่อิสระเนื่องจากมีแผนภูมิก้างปลาเป็นตัวกำหนดซึ่งความคิดของสมาชิกในทีมจะมารวมอยู่ที่แผนภูมิก้างปลา

2. ต้องอาศัยผู้ที่มีความสามารถสูง จึงจะสามารถใช้แผนภูมิแก่งปลาในการระดมความคิด

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์ความรู้ สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมและจัดเก็บความรู้ ประสบการณ์ภายในตัวบุคคลที่อยู่ในองค์กร เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน การใช้ประโยชน์ได้จริง สร้างความได้เปรียบด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไปใช้ในการจัดการความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่ผ่านการจัดการอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนนี้จะคงอยู่เป็นความรู้ให้ผู้สนใจมาศึกษาเรียนรู้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้โมเดลเชกิ มาใช้ในการศึกษาการจัดการความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยใช้ความสัมพันธ์ การรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้าน ระหว่างความรู้ที่ชัดแจ้งกับความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันทั้งตัวเอง ผู้อื่น และรวบรวมนำความรู้ไปใช้เป็นการต่อยอดความรู้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาการจัดการความรู้ต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาของเศรษฐกิจ การที่ต้องใช้รถไถต้องไปซื้อ เราต้องใช้ต้องหาเงินมาสำหรับซื้อน้ำมันสำหรับรถไถ เวลารถไถเก่าเราต้องยิงซ่อมแซม แต่เวลาใช้นั้นเราก็ต้องป้อนน้ำมันให้เป็นอาหาร เสร็จแล้วมันคายควัน ควันเราสูดเข้าไปแล้วก็ปวดหัว ส่วนควายเวลาเราใช้เราก็ต้องป้อนอาหาร ต้องให้หญ้าให้อาหารมันกิน แต่ว่ามันคายออกมา ที่มันคายออกมาก็เป็นปุ๋ย แล้วก็ใช้ได้สำหรับให้ที่ดินของเราไม่เสีย...” พระราชดำรัส เนื่องในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 9 พฤษภาคม 2529

“...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็ประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากก็จะมีแต่ถอยกลับ ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบคนจน แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสำนึกคินี้แหละคือเมตตา กัน จะอยู่ได้ตลอดไป...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2534

“...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนครีวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539.

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็น หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขั้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกัน แลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว แต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีในหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...โครงการต่างๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดีที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ที่ใช้ที่ดินเพียง 15 ไร่ และสามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน กิจกรรมนี้ใหญ่กว่า แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คนไม่เข้าใจว่ากิจกรรมใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่จริงแล้ว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน...” พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียงความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไปเป็นสองหมื่น สามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียง คือทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมาย ไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือเป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวี ก็ควรให้เขามีดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวีดู เขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆ ที่ฉันไป เขามีทีวีแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้น มีทีวีเขาฟังเพื่อย เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสูทใส่ และยังใส่เนคไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...” พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล 17 มกราคม 2544

ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความถึง การกระเปียดกระเสียนจนเกินสมควร หากแต่อาจฟังเพียงพอได้เป็นครั้งคราวตามอัธยาศัย แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

ตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่ต้องรื้อนและยากลำบากนัก ความเสี่ยงที่เกษตรกร มักพบเป็นประจำ ประกอบด้วย

1. ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร
2. ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ
3. ความเสี่ยงด้านน้ำ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง
4. ภัยธรรมชาติอื่นๆ และโรคระบาด
5. ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต
 - ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช
 - ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน
 - ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญของทฤษฎีใหม่

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
2. มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย เป็นทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง

- พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่างๆ
- พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอด เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้
- พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย
- พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สองคือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- (1) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ)
 - เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่ม ตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหา น้ำ และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก
- (2) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)
 - เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
- (3) การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
 - ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
- (4) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)
 - แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
- (5) การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)
 - ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

(6) สังคมและศาสนา

- ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)

- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)

- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)

- ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

หลักการและแนวทางสำคัญ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับ ที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเดียวกับ การ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสระภาพ

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพีชไร่ หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้อง มีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

4. การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินถั่วเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

ร้อยละ 30 ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพีชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้

ร้อยละ 30 ส่วนที่สอง ทำนา

ร้อยละ 30 ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)

ร้อยละ 10 สุดท่าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตร หรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อ หรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

5. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญคือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน

6. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดี ควรนำไปกองไว้ต่างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

งานวิจัยนี้ จึงได้ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ การนำแนวคิดมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์และการดำเนินชีวิต ตามที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ประชาชนทำอะไรให้เหมาะสมและพอดีกับตัวเอง เพื่อให้มีความรู้ มีการคิด วิเคราะห์ ประเมินทรัพยากรและความสามารถที่ตนเองมี เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอก เพิ่มความสามารถภายในตนเอง เพื่อลดความเสี่ยง ลดความฟุ่มเฟือยสร้างความมั่นคง ปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

ความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลในสังคมชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จ จากการสั่งสมประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ เชื่อมโยงคุณค่าภูมิปัญญาของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีพในปัจจุบัน (แจ้ห่ม : 2562)

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ปราชญ์ชาวบ้าน คนส่วนใหญ่มักจะคิดถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มาจากชาวบ้านเป็นความรู้ ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัว ผ่านประสบการณ์ที่สั่งสมพัฒนาและสืบทอดกันต่อๆ มา เพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขหลักการแนวคิดและวิถีชีวิตของปราชญ์ เป็นสิ่งที่คนในยุคสมัยปัจจุบันนี้ ควรได้เรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่าง

ในการดำรงชีวิตการนำภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ในการทำงานซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติใช้ในระดับบุคคล และชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บรรพบุรุษของชาวไทยเป็นชนชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่เก่าแก่สืบทอดกันมานานนับร้อยนับพันปี โดยบรรพบุรุษของชาวไทยได้นำเอาความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ถ่ายทอดให้คนรุ่นหนึ่งไป สู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยความรู้ความสามารถเหล่านี้จะเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ความหลากหลายทางชีวภาพ (2562) ระบุว่า ความเหมือนกันระหว่างผู้ทรงภูมิปัญญาไทยกับปราชญ์ชาวบ้านคือ บทบาทและภารกิจในการนำภูมิปัญญาไปใช้แก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน ส่วนความแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับภูมิปัญญาที่จะนำไปแก้ปัญหาและถ่ายทอดกล่าวคือ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยย่อมมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาระดับชาติไปแก้ปัญหา หรือถ่ายทอด หรือผลิตผลงานใหม่ๆ ที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ส่วนปราชญ์ชาวบ้านมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปแก้ปัญหาหรือถ่ายทอดในท้องถิ่น

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ในการ ดำรงชีวิตจนประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้เหมาะสม

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ ดังเช่นปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรให้ลูกหลานได้พัฒนาองค์ความรู้ในปัจจุบัน

ความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ บุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีสติปัญญาที่สามารถนำความคิดมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต สำหรับภูมิปัญญานั้นเกิดได้ทั้งทางตรงคือประสบการณ์ของตนเอง และทางอ้อมที่ได้จากการเรียนรู้จากผู้อื่นหรือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง ผลงานอันเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันดำเนินงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นในลักษณะกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย ซึ่งนับว่าเป็นคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในระดับประเทศ ซึ่งบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาหรือผลงานนั้นบางท่านเรียกว่า ผู้ทรงปัญญาไทย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งที่แสดงความรู้ ความคิด และการกระทำของบรรพบุรุษของเรา เพื่อที่จะดำรงชีวิตรอดอย่างมีความสุข

สำนักพัฒนาชุมชนเป็อยน้อย (2562) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาไทย ออกเป็น 2 ระดับ คือ ชาติ และระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีตเช่น การกอบกู้เอกราชโดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และการเสียแผ่นดินบางส่วนของประเทศไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อรักษาเอกราชชาติไทย ทำให้ประเทศไทยไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกในยุคล่าอาณานิคม หรือจักรวรรดินิยม

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือสิ่งที่แสดงความรู้ ความคิดและการกระทำของบรรพบุรุษของเรา เพื่อที่ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นรากเหง้าที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และเกิดความภาคภูมิใจในผลผลิตของบรรพบุรุษ

เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน คนส่วนใหญ่มักจะมองว่าการศึกษาในระบบเท่านั้นที่ดีที่สุด เพราะหลักสูตรการเรียนการสอนถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะป็นระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ข้อเท็จจริงกลับตรงกันข้าม การศึกษาของชาติกำลังประสบกับภาวะวิกฤต เช่น เด็กจบประถมศึกษาแล้วไม่สามารถอ่านเขียนได้คล่อง เด็กมัธยมศึกษาบางคนหุงข้าวไม่เป็น ไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถหาวิธีการที่จะปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น หากมีการนำเอาความรู้ จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาหล่อหลอมรวมกับวิทยาการของสถานศึกษาก็จะสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมี 2 วิธีทาง (Two – Way Communication) คือการถ่ายทอดความรู้จากสถานศึกษาไปสู่ชุมชนและการนำความรู้จากชุมชนมาสู่สถานศึกษา จึงจะเป็นการบูรณาการการศึกษาแผนใหม่ ดังนั้น หลักสูตรจึงควรมีเนื้อหา 3 ลักษณะเป็นองค์ประกอบ

1. วิชาที่เป็นสากล (Universal Content) เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
2. วิชาที่เป็นความรู้เกี่ยวกับชาติของตนเอง (National Content) เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม
3. วิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น (Local Content)

ประเภทของภูมิปัญญา แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย

2. ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่ปรากฏเป็นผลงานจากการคิดค้นและประดิษฐ์ขึ้น สามารถประจักษ์แก่สายตาและนำมาใช้ในการดำรงชีวิต การทอผ้า ดนตรี ศิลปะ

นอกจากนี้ยังมีการจัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 กลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา, 2540 : 4-5) ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านคติ ความคิด และความเชื่อ
2. ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาด้านแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญานั้นเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมความรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ปฏิกิริยา สิ่งแวดล้อม สิ่งที่เหนือธรรมชาติกับความสามารถของคน ดังนี้ สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เช่น ดิน ฟ้า อากาศ แม่น้ำ สัตว์ พืช เป็นต้นซึ่งก่อให้เกิดความคิดในการประกอบอาชีพ สิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งสมมติต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดศาสนา สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันและก่อให้เกิดเรื่องจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ วรรณกรรม

ผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนความชาญฉลาด ในการเชื่อมโยงประสบการณ์จากอดีตให้เป็นผลงานขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตประจำวัน

คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

1. สร้างชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีให้แก่ชาติไทย
2. สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อได้มีการพัฒนามีนักประดิษฐ์นำไปสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้และนำช่วยไปในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันได้
3. ช่วยสร้างประเทศชาติให้มั่นคง เป็นการให้ความเชื่อและกลยุทธ์ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญา ที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ซึ่งถือได้ว่ามีส่วนช่วยให้ประเทศชาติของเราดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้
4. ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติ ได้แก่ผลงานจากหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล
5. ชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและกฎหมายการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยโดยทั่วไป

1. รวบรวมผลงานที่เป็นภูมิปัญญาไทย มีการเก็บรวบรวมผลงานภูมิปัญญาชาวบ้านและศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบซึ่งสามารถเป็นข้อมูลสืบค้นในการศึกษาเพื่อสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป
2. ยกย่องผู้ที่มีผลงานด้านภูมิปัญญาไทย
3. มีการควบคุมลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทย
4. การจัดตั้งกองทุนภูมิปัญญาชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้านแล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล ไม่ใช่ได้มาด้วยการจัดตั้ง แต่งตั้ง ไม่ว่าจะเรียกอะไรก็ตามคุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ

1. คนเหล่านี้มีความยุติธรรมในใจ ความเป็นธรรมอยู่ในใจทุกท่าน มีความรัก ความเมตตา ความอยากช่วยคน โดยการปฏิบัติ
2. คนเหล่านี้คิดทำสรุปบทเรียน แล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนอื่นเห็นได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการ ภาคประชาชนและภาคปฏิบัติตามแนวทางของวิถีชีวิตให้เห็น
3. คนเหล่านี้มีความรัก ความเป็นปราชญ์ไม่ได้อยู่ที่ความฉลาดของปัญญาที่เกิดจากการกระทำ แต่เกิดจากรักที่มีแรงบันดาลใจให้แบ่งปันแก่ผู้อื่น
4. คนเหล่านี้เป็นที่พึ่งของสังคม โดยการแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำจริงด้วยความรัก แผ่นดินที่มีลูกหลาน มีป่า มีชุมชน มีเมือง

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาต่างๆ เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้เป็นระยะเวลานาน โดยการเชื่อมโยงวิทยาการต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยมีผลงานด้านภูมิปัญญา ได้รับการส่งเสริม ยกย่องให้เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีแนวคิดและวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาการจัดการความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย เพื่อรวบรวมภูมิปัญญา ความรู้ ไว้ให้คนสมัยใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้ จากความรู้และประสบการณ์ที่ได้ถ่ายทอดไว้ และสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้จริง และนำภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จุมพล นิมิพานิช (2551) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความจริงในทุกมิติ สนใจข้อมูลด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด การให้ความหมายหรือคุณค่ากับสิ่งต่างๆ ตลอดจนค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคล เน้นการเข้าไปสัมผัสกับข้อมูลหรือปรากฏการณ์โดยตรง มักใช้เวลานานในการศึกษาติดตามระยะยาว ไม่เน้นการใช้สถิติตัวเลขในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. เน้นข้อมูลด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด จิตใจ การให้ความหมายหรือคุณค่ากับสิ่งต่างๆ ตลอดจนค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคล
2. เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ในบริบทสังคมและวัฒนธรรม หรือสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในภาพรวมโดยการมองจากหลายแง่มุม มักจะมีการวิจัยในสนาม (Field research)
3. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึกเพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์สังคม
4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยโดยการเข้าไปสัมผัส สร้างความสนิทสนมและความไว้วางใจ

5. ใช้การพรรณนาให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษา และใช้การวิเคราะห์ตีความโดยนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลายๆ กรณีมาสรุปเป็นเชิงนามธรรม
6. ผู้วิจัยจะนำความรู้ที่นักคิดส่วนตัวเข้าไปรวมอยู่ด้วย

ข้อดีของวิจัยเชิงคุณภาพ

1. นักวิจัยสามารถลงลึกในรายละเอียดได้มากตามที่ต้องการ เพราะเป็นการศึกษาขนาดเล็ก
2. มีความยืดหยุ่นในการออกแบบ การใช้เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล และการดำเนินการวิจัย
3. สามารถใช้ข้อมูลได้หลากหลายชนิด ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน
4. ใช้วิธีเก็บข้อมูลได้หลากหลายวิธี ในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน
5. เป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญมาก กลุ่มตัวอย่างไม่ใช่เป็นเพียงผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยนั้น

ข้อด้อยของวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ไม่เหมาะสำหรับการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่
2. เพราะมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการวิจัย หากผู้วิจัยไม่มีประสบการณ์เพียงพอ อาจมีปัญหาในเรื่องความน่าเชื่อถือของการใช้เครื่องมือ และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการศึกษา
3. การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบบเจาะจง ทำให้การนำผลการศึกษาไปใช้ในวงกว้างเป็นไปได้ยาก
4. กระบวนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และข้อสรุป ค่อนข้างจะเป็นอัตวิสัย
5. ไม่เหมาะสำหรับใช้ทดสอบสมมติฐาน หรือทดสอบแนวคิดทฤษฎี

การวิจัยเชิงคุณภาพมักใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการอื่นได้ดีเพื่อตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาก่อนเพื่อตรวจสอบอื่นๆ ที่ไม่ได้แสดงออกมาด้วยคำพูด การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานโดยใช้การสนทนาหรือการเจรจาอย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายคือนักวิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้ถูกสัมภาษณ์ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured interview) การสัมภาษณ์ที่ต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ บางครั้งจึงเรียกว่า การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์ที่มีความยืดหยุ่นสูง การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured interview) ที่มีจุดความสนใจเฉพาะ เรียกว่า การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้ว จะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้ จะ

ใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ (กรแก้ว จันทภาษา : 2562)

ข้อดีของวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1. เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สัมภาษณ์ได้พูดอย่างละเอียดและลึกในหัวข้อเฉพาะที่ต้องการ
2. เป็นการติดต่อสื่อสารโดยตรง สามารถทำให้เข้าใจในข้อมูลระหว่างกันและกันได้ดี ถ้ามีความเข้าใจผิดก็สามารถแก้ไขได้ทันที
3. มีลักษณะยืดหยุ่นได้มาก สามารถดัดแปลงและแก้ไขคำถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม
4. ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการสังเกตไปด้วยได้ว่าผู้ตอบมีความจริงใจกับการตอบหรือไม่

ข้อจำกัดของวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ถูกสัมภาษณ์ และความไว้วางใจ อาจมีผลต่อการให้ข้อมูล
2. การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สนใจมติของเวลา อาจหลงลืมเล่าบางอย่าง หรือคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาหรือไม่สำคัญอย่างที่ผู้สัมภาษณ์มองเห็น เขาก็จะไม่เอ่ยถึง ทำให้เกิดการละทิ้งรายละเอียดต่างๆ ไปมาก
3. ต้องระวังไม่ใส่ความคิดของตนเองลงไปในการคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์
4. สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก (ใช้เวลา งบประมาณ และพลังงานมาก)
5. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความเต็มใจของผู้ถูกสัมภาษณ์
6. ความสำเร็จในการเก็บข้อมูลวิธีนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สัมภาษณ์
7. การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับสภาพทางอารมณ์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการบิดเบือนได้
8. การสัมภาษณ์บางครั้งขึ้นอยู่กับความตั้งใจที่ทันใดและความจำของผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ข้อมูลอาจผิดพลาดได้

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1. การเตรียมการสัมภาษณ์
 - 1.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (ใคร จำนวน)
 - 1.2 การวางแผนการสัมภาษณ์ (แนวคำถาม กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ นัดหมาย)
 - 1.3 เตรียมอุปกรณ์การจดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์
2. การเริ่มสัมภาษณ์
 - 2.1 แนะนำตนเอง
 - 2.2 สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง
 - 2.3 บอกวัตถุประสงค์ในการมาสัมภาษณ์
 - 2.4 ถ้าต้องจดบันทึก หรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ
3. การสัมภาษณ์
 - 3.1 ใช้แนวคำถาม (Interview Guide) ที่เตรียมมา (แนวคำถาม คือรายการหัวข้อและคำถามที่นักวิจัยสร้างขึ้นและจัดลำดับไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์)

- 3.2 ฟังอย่างตั้งใจ ใส่ใจ และป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา
- 3.3 เป็นผู้ถูกถามบ้าง (Two ways)
- 3.4 หัดมองไม่เห็นบ้าง (Expressing cultural ignorance)

4. การบันทึกข้อมูลและการสิ้นสุดการสัมภาษณ์

รับทำการบันทึกให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น เนื่องจากนักวิจัยจะได้ระลึกถึงเรื่องราวของการสัมภาษณ์นั้นได้ ช่วยให้ทราบถึงความเป็นไปต่างๆของผู้ให้ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์แต่ละครั้ง 3 ให้ประโยชน์ในการรักษาความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล และช่วยเก็บเรื่องราวต่างๆเป็นรายละเอียดที่จะอ้างอิงภายหลัง

5. การเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ

5.1 จะต้องรายงานตามความเป็นจริงจากข้อมูลที่ได้รับ และได้วิเคราะห์แปลความหมายอย่างปราศจากอคติ

5.2 ผู้เขียนไม่มีสิทธิ์จะตัดทิ้งของข้อมูล หรือเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนเองลงไปในเรื่องข้อมูล

ทั้งนี้ ในการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเหตุผลดังนี้

1. เป็นการศึกษาความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล
2. เป็นการศึกษาจากความรู้และประสบการณ์
3. ได้ความรู้จากการสังเกต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภชัย เกิดเจริญพร (2560) ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียงด้านเกษตรธรรมชาติ : กรณีศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ทฤษฎีใหม่อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า เป้าหมายของการจัดการความรู้ คือ เพื่อให้บุคลากรเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ฯ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจแบบพอเพียงด้านเกษตรธรรมชาติและนำมาพัฒนาตนเองนำมาใช้พัฒนาศักยภาพในการทำงาน ภายในศูนย์การเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ฯ และนำไปปรับใช้กับครอบครัวได้ เพื่อเป็นการรวบรวมความรู้ ให้เป็นหมวดหมู่และนำความรู้ด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและส่งต่อให้รุ่นต่อรุ่น การแลกเปลี่ยนความรู้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน ในการรวบรวมและนำความรู้ไปใช้ พบว่าส่วนมากจะลงมือปฏิบัติเป็นผลผลิต ออกมาให้เห็นและมีการประยุกต์ใช้ให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกัน เกื้อกูลกัน ส่วนการจัดเก็บข้อมูล เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น มีน้อยมาก การสร้างความรู้มีการสร้างความรู้จากวิธีการต่างๆ เช่น ได้รับการสั่งสอนจากครูที่สอนน้องคั้นคว่ำหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เอกสาร หนังสือ วารสาร รายการโทรทัศน์ เป็นต้น จนทำให้ปัจจุบันมีผู้เข้าศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

จิตติมา ยอดระยับ (2551) ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (สัมภาษณ์แบบ

เจาะลึก) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม พบว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิวัฒนาการ มาตามลำดับแบ่งแยกเป็น 4 ยุค คือ 1) ยุคแสวงหาเดินเท้าปั้นข้าวเหนียว มีการอพยพตั้งถิ่นฐานที่ จังหวัดยโสธรเดินเท้ารอนแรมมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 2) ยุคโยหยาภูมิ ปัญญาเดิมที่เริ่มทอผ้าใช้ในครัวเรือนขยายออกสู่ตลาดบางระกำ มีผู้นำไปใช้และขยายผลต่อจนเกิด การทอเหลือเผื่อขาย 3) ยุคเริ่มสานฝัน อันเป็นช่วงที่ก่อตั้งกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการเพื่อรวมพลังสืบ ทอดภูมิปัญญาการทอผ้าที่เป็นมรดกทางปัญญาของภาคอีสาน และ 4) ยุคปัจจุบันก้าวไกลเป็นยุคที่มี การจัดตั้งกลุ่มโดยความช่วยเหลือของทางราชการมอบอุปกรณ์ในการทอผ้าและทุนหมุนเวียนในการ ดำเนินงานที่เกิดจากทรัพย์สินของสมาชิก

อรรถพล อุษายพันธ์ (2551) จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง : ประสบการณ์ตรงจากชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านความพอประมาณ ชาวบ้าน จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ตัวเองก่อนทำกิจกรรมที่พึ่งตนเองเป็นหลัก ปรับความคิด ปรับวิถีชีวิต ไม่ หลงไปกับกระแสบริโภคนิยม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ งดเว้น สิ่งเสพติดและการมอมเมา ทุกชนิด ด้านความมีเหตุผล ชาวบ้านใช้ความคิด การพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะทำกิจกรรม อะไร มีการ ประชุม จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้แก้ปัญหาพร้อมกัน กำหนดข้อ ตกลงระเบียบ ข้อบังคับ ใช้ศักยภาพ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นประโยชน์ ด้านภูมิคุ้มกัน ชาวบ้านมีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์ ของตัวเอง ปรับวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงไม่เสี่ยง ด้านใดด้านหนึ่งจนสุดโต่ง ใช้ชีวิตแบบไม่ประมาท โดยมีเงื่อนไขชาวบ้านจะศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ จะทำก่อน มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีภูมิปัญญาของตัวเอง มีการถ่ายทอดความรู้ให้การศึกษาอยู่เสมอ ด้วยวิธีฝึกอบรม และไปศึกษาดูงาน

เกริกไกร แก้วล้วน (2550) จากการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ : กรณีศึกษาการพัฒนาองค์ความรู้โดยเกษตรกร จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าการดำเนินกิจกรรม เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดอำนาจเจริญ เกษตรกรได้พัฒนาองค์ความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มา สร้างกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับกลุ่มในชุมชนของตัวเอง ในกิจกรรม สำคัญ คือกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบการลดรายจ่ายซึ่งมีการดำเนินสำคัญ ในรูปการจัดตั้ง กลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปของการเพิ่มรายได้ในรูปการ รวมกลุ่มกันผลิตทอเสื่อกก การทอผ้า การผลิตน้ำตาลจากต้นโตนด การทำดอกไม้จันทน์ และช่อ ประทาน การดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ การเจียรไนพลอย รวมทั้ง กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงใน รูปการออมทรัพย์และกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่า

ปิติณัช ไสลบาท (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาผาย ตำบลหัวเรือ อำเภอ วาปีพุม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การจัดการฐานทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตในระดับครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 98.10 มีการจัดการน้ำบริโภคและอุปโภคพอเพียงและใช้น้ำอย่างมีคุณค่า ร้อยละ 87.40 มีการจัดการที่ดินเป็นสัดส่วนโดยแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย คอกสัตว์ ปลูกผัก และยุงฉาง ร้อยละ 60.20 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลักในการเพาะปลูก โดยปลูกข้าวเป็นพืชหลัก เลี้ยงสัตว์เป็นรายได้ เสริมให้กับครัวเรือนและเพื่อการบริโภค มีการแบ่งที่ดินในบริเวณบ้านเพื่อการใช้ประโยชน์หลายด้าน

ชนิดของปุ๋ยที่ใช้ แรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถสร้างความมั่นคงเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้

จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่า การรวบรวมองค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ต่างๆ โดยเกษตรกรได้มีการสะสมองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มาสร้างกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับกลุ่มในชุมชนของตนเอง ในรูปแบบการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ซึ่งการศึกษาเรื่องการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้มีการรวบรวมองค์ความรู้จัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาข้อมูลสามารถนำภูมิปัญญาและแนวทางของปราชญ์แต่ละท่านไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีความอยู่ดีมีสุขแก่ตนเองและครอบครัวได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัด เชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ต่างๆ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- ศึกษารวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง
- การออกแบบ คัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษา และรวบรวมรูปเล่ม

ศึกษารวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาข้อมูล (Documentary study) จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บ องค์ความรู้

2. ศึกษาข้อมูล ปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย คัดเลือกโดยสำนักงานปศุสัตว์เขต 5 และสำนักงาน ปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย จากโครงการศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2551 จำนวน 7 ศูนย์เครือข่ายๆ มีปราชญ์ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ จำนวน 7 ราย ในเวลาต่อมาโครงการวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2559 ซึ่ง ในขณะที่ทำการศึกษาวินิจฉัยนั้น นายคุณิณ อ้นเจริญ เดิมเป็นเกษตรกรอยู่อาศัยในอำเภอพาน จังหวัด เชียงราย หันไปประกอบอาชีพอื่น ทำให้เหลือบุคคลเป้าหมายที่ทำการศึกษานี้จำนวน 6 ราย

3. ศึกษาข้อมูล โดยการลงพื้นที่ (Field study) เพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) รายบุคคล เป็นการซักถาม พูดคุยกันระหว่างคณะวิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์

การออกแบบ คัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) โดยมีกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ใน โครงการศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง	อำเภอเทิง	จังหวัดเชียงราย
2. นายบุญเป็ง จันตะภา	อำเภอพญาเม็งราย	จังหวัดเชียงราย
3. นายแปลก เตชะบุญ	อำเภอแม่จัน	จังหวัดเชียงราย
4. นายบุญชวน มะลียโย	อำเภอเวียงเชียงรุ้ง	จังหวัดเชียงราย
5. นายทวี ดอนแสนเทพ	อำเภอเวียงชัย	จังหวัดเชียงราย
6. นายอินตา สมตา	อำเภอเวียงป่าเป้า	จังหวัดเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล การตั้งคำถามจึงเป็นแบบ กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกมีลักษณะเป็นหัวข้อการสนทนาแบบปลายเปิด มีความยาวของคำถามไม่ยาวมากนัก เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น มีอิสระในการตอบคำถาม

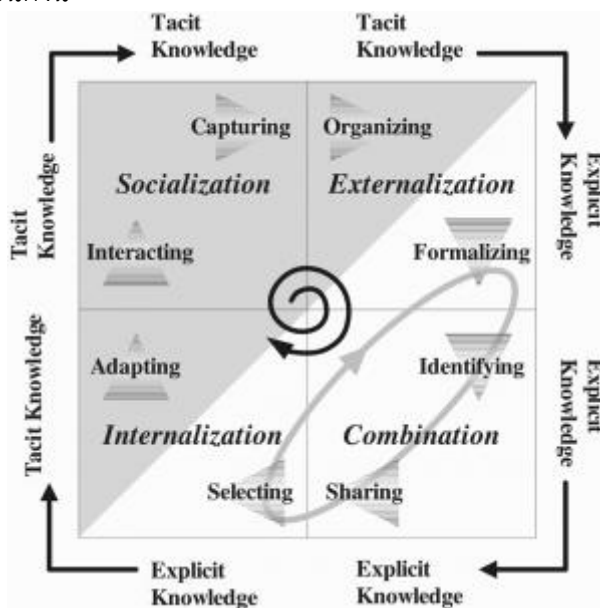
2. สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล จดข้อมูลถ่ายภาพ และบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ โดยก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนัดหมาย วัน และเวลากับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า และมีการขออนุญาต และได้รับความยินยอมให้บันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ประสาน ติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดวัน เวลา เข้าสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์ฯ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้วิจัยได้นำหลักการของโมเดลการจัดการความรู้ : โมเดลเซกิ (SECI Model) ความสัมพันธ์การหลอมรวมความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ใน 4 กระบวนการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การควมรวมความรู้ (Combination) และการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก โดยผู้วิจัยได้นำมาเป็นโมเดลในการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านให้ยั่งยืนดังนี้

2.1.1 กระบวนการที่ 1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) S : Tacit to Tacit

ผู้วิจัยได้จัดให้มีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) เพื่อให้มีการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้เรื่องการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน ระหว่างผู้รู้ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) แบ่งปันความรู้ และประสบการณ์แบบเผชิญหน้ากับคณะผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview - IDI) ใน 4 มิติ คือ

1. ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย
2. การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน
3. การส่งสมความรู้ และประสบการณ์
4. การถ่ายทอดองค์ความรู้

2.1.2 กระบวนการที่ 2 การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) E : Tacit to Explicit

เป็นการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอในเวทีวิชาการ และบทความตีพิมพ์ เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกฝังอยู่ในความรู้ฝังลึกให้สื่อสารออกไปภายนอก เป็นแนวคิด แผนภาพ ตาราง กราฟิก และเอกสารที่สนับสนุนให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้เรียนรู้ด้วยกันที่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งความรู้ฝังลึกจะถูกพัฒนาให้แตกฉานและถูกกลั่นกรอง แล้วนำไปสู่การแบ่งปัน เปลี่ยนเป็นฐานความรู้ใหม่ที่ถูกนำไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ในกระบวนการใหม่ ในการสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาท กลุ่มเป้าหมาย ทำความเข้าใจกิจกรรมกับผู้รู้ที่มีความรู้ฝังลึกที่อยู่กับข้อมูลโดยตรง เพื่อให้สามารถสกัด และส่องถ่ายออกเป็นความรู้ชัดแจ้ง โดยมีการสัมภาษณ์ การสังเกต และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

2.1.3 กระบวนการที่ 3 การควบรวมความรู้ (Combination) C : Explicit to Explicit

เป็นการควบรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ที่ผ่านการจัดระบบและบูรณาการความรู้ที่ต่างรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยในขั้นตอนการควบรวมความรู้ (Combination) ผู้วิจัยได้ระบุนวัตกรรมชัดแจ้งที่เกิดจากการเก็บข้อมูลรวบรวมงานวิจัยของผู้วิจัย เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจได้เข้าถึง แล้วนำผลความรู้ที่ได้มา ไปสร้างสรรค์งานในรูปแบบความรู้ใหม่ ไปแบ่งปัน วิชาการ แลกเปลี่ยนความรู้ ให้เกิดเป็นความเข้าใจร่วมเป็นความรู้ชัดแจ้งใหม่ นำไปสู่การจัดทำรายงานการวิจัยที่สมบูรณ์ แล้วความรู้ใหม่จะถูกเผยแพร่แก่สมาชิกในองค์กร

2.1.4 กระบวนการที่ 4 การผนึกฝังความรู้ (Internalization) I : Explicit to Tacit

เป็นการส่งต่อความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) สู่ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) แล้วมีการนำไปใช้ในระดับบุคคล ครอบคลุมการเรียนรู้และลงมือทำ ซึ่งความรู้ชัดแจ้งถูกเปลี่ยนเป็นความรู้ฝังลึกในระดับบุคคลแล้วกลายเป็นทรัพย์สินขององค์กร โดยในกระบวนการผนึกฝังความรู้ (Internalization) ผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอการศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ในรูปแบบของรายงานสมบูรณ์ ประกอบด้วยบทคัดย่อ บทความ แก่ผู้สนใจ

ทั้งภายในองค์กร และนอกองค์กร ในบทบาทของผู้วิจัย ผ่านระบบฐานข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการเผยแพร่สู่สาธารณะ ระบบสังคมออนไลน์ วารสารกรรมปศุสัตว์ โดยมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับทราบ ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นความรู้ฝังลึกทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับเขต ทั้งในส่วนภาครัฐราชการและภาคเอกชน ส่งผลให้เกิดวัฏจักรของการนำความรู้ไปถ่ายทอด มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.2 ขั้นตอนในการสัมภาษณ์มี 4 ขั้นตอนหลักดังนี้

2.2.1 ขั้นตอนการเตรียมสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยนัดวัน เวลา ที่จะเข้าสัมภาษณ์ กำหนดสถานที่เป็นศูนย์ฯ มีการเตรียมคำถาม ตามแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยไปที่นัดหมายก่อนเวลา 1 ชั่วโมง – 1.30 ชั่วโมง

2.2.2 ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยกล่าวแนะนำตนเอง และบอกกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัยเพื่อให้ผู้วิจัยได้เข้าใจ และเริ่มสัมภาษณ์ด้วยบรรยากาศเป็นกันเองในลักษณะชวนคุย ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าเรื่อง

2.2.3 ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ : การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) ด้วยคำถามปลายเปิด เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานโดยใช้การสนทนาหรือการเจรจาอย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือนักวิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้ถูกสัมภาษณ์ ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ ได้มีการชวนเดินชมพื้นที่รอบๆ ศูนย์ฯ

2.2.4 ขั้นยุติการสัมภาษณ์ : เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วน ตามแบบสัมภาษณ์แล้ว ก็มีการสอบถามถึงเรื่องอื่นๆ เพื่อสร้างบรรยากาศการใส่ใจในเรื่องอื่นๆ ก่อนกล่าวขอบคุณและลากลับ

3. การถอดข้อความ การบันทึกข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้นำเทปไปถอดข้อความ สรุป และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทันที เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และสะดวกต่อระลึกข้อมูล ภาพ และบรรยากาศ ระหว่างการสัมภาษณ์ได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษา และรวบรวมรูปเล่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยใช้ จำแนก และจัดกลุ่ม ข้อมูล การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร โดยใช้หลักการเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่รายงานตามความเป็นจริงจากข้อมูลที่ได้รับ และวิเคราะห์แปลความหมายอย่างปราศจากอคติ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยได้ศึกษาองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ การสั่งสมความรู้และประสบการณ์ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ของปราชญ์ชาวบ้าน 6 ราย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เกษตรกรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ราย รวบรวมข้อมูลโดยนำหลักการของเซกิโมเดล (SECI model) มาประยุกต์ใช้เป็นหลักการของการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้นำเสนอผลการศึกษา จำแนกเป็นรายบุคคล ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

ชื่อ-นามสกุล ปราชญ์ ชาวบ้าน	นางเป็รียจันท์ ตะตันยาง	นายบุญเป็ง จันตะภา	นายแปลก เดชะบุญ	นายบุญชวน มะลั้ยโย	นายทวี ดอนแสนเทพ	นายอินธา สมตา
เพศ	หญิง	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย
อายุ	54	66	70	66	65	65 ปี
สถานภาพ	สมรส	สมรส	สมรส	สมรส	สมรส	สมรส
การศึกษา	ม.6	นักธรรมโท	ปริญญาตรี	ม.6	ป.4	ป.4
ที่อยู่	เลขที่ 119 หมู่ที่ 9 บ้านสันทราย ต.เชียงเคี่ยน อ.เทิง จ.เชียงราย 57230	เลขที่ 45 หมู่ที่ 14 บ้านห้วยก้าง ปูล้าน ต.ไม้ยา อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย 57290	เลขที่ 138 หมู่ที่ 6 บ้านสันนายาว ต.ศรีค้ำ อ. แม่จัน จ.เชียงราย 57110	เลขที่ 91 หมู่ที่ 10 ต.ดงมหาวัน อ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย 57210	เลขที่ 57 หมู่ที่ 17 บ้านใหม่ศิวิไล ต.ดอนศิลา อ.เวียงชัย จ.เชียงราย 57210	เลขที่ 26/1 หมู่ที่ 3 บ้านสัน ต.บ้านโป่ง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57170
โทรศัพท์	081-706-9687	089-559-8350	089-838-3353	086-117-2903	093-232-1020	081-034-6371
อาชีพ	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร
ประสบการณ์ ในการทำ การเกษตร	33 ปี	34 ปี	26 ปี	26 ปี	45 ปี	30 ปี
จุดเปลี่ยน ของชีวิต	มีปัญหา สุขภาพ ร่างกาย	ราคาสินค้า เกษตรตกต่ำ	ระเปียบ ราชการไม่มี ความคล่องตัว	สินค้าเกษตร ราคาไม่ แน่นอน	ทำนาปลูก ข้าวโพด รายได้ไม่ แน่นอน	ทำเกษตร เชิงเดี่ยวราคา ผลผลิตตกต่ำ ไม่แน่นอน

ชื่อ-นามสกุล ปราชญ์ ชาวบ้าน	นางเป็รียจันท์ ตั้งต้นยาง	นายบุญเป็ง จันตะภา	นายแปลก เดชะบุญ	นายบุญชวน มะลัยโย	นายทวี ดอนแสนเทพ	นายอินธา สมตา
ความรู้ที่โดดเด่นด้านการ เลี้ยงสัตว์	วัวหลุม หมูหลุม	หมูหลุม ปุ๋ยหมัก สารพัด ประโยชน์	ไก่ไข่แบบ ปล่อย	โค กระบือ ยีนโรงแบบ ประณีต	โค กระบือ ยีนโรงแบบ ประณีต สวยงาม	หมูหลุม สมุนไพร รักษาสัตว์
รางวัลความ ภาคภูมิใจ	ถ้วย พระราชทาน พระบาทสม- เด็จพระ- เด็จพระ- ประมินทร์มหา ภูมิพลอดุลย- เดช 2553 ชนะเลิศการ ประกวด ผลงานตาม หลักปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง ครั้งที่ 2	รางวัลรอง ชนะเลิศ ถ้วย พระราชทาน สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรม- ราชกุมารี จากการ ประกวด ผลงานตาม หลักปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง ครั้งที่ 1	คนดีศรี แผ่นดิน กระทรวง พัฒนาสังคม และความ มั่นคงของ มนุษย์	ผู้นำกลุ่ม ปศุสัตว์อินทรีย์ ตำบลดงมหา วัน ที่ได้รับ คัดเลือกเป็น กลุ่มดีเด่นด้าน ปศุสัตว์ของ จังหวัด เชียงราย	อาสาปศุสัตว์ ดีเด่น มีการ จัดการฟาร์ม เป็นแหล่ง เรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียง ชุมชน จน ได้รับรางวัล ยอดเยี่ยม ระดับจังหวัด	ได้รับรางวัล ที่ 2 ในการ ประกวด เกษตรกร ดีเด่นสาขา อาชีพการ เลี้ยงสัตว์ ระดับสำนัก สุศาสตร์สัตว์ และสุขอนามัย ที่ 5
พิกัด GIS	19.5820018 28125644, 99.9687523 835933	19.7621857 91436334, 100.121087 16494149	20.2051913 73963483, 99.8586958 8517001	20.0578157 24480395, 99.9879152 193477	19.8197680 90568125, 100.020659 67268896	19.2866123 63594365, 99.4677615 7017756

นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง

เพศ : หญิง

อายุ : 54 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 119 หมู่ที่ 9 บ้านสันทราย

ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ : 081-706-9687

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 33 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง

พิกัด GIS : 19.582001828125644, 99.9687523835933

ฝากบอกเกษตรกร : ทำการเกษตรเริ่มจากวิเคราะห์ทรัพยากรของตนเอง และครอบครัว ลงมือปฏิบัติแบบค่อยๆ ทำ คิดและปรับเปลี่ยนไปที่ละขั้นทีละตอน

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 2553 ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครั้งที่ 2

ข้อมูลส่วนบุคคล :

นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง เริ่มทำการเกษตร เช่น สวนลีนจี่ สวนลำไย ทำไร่ข้าวโพด นาข้าว บนพื้นที่ 23 ไร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ด้วยแรงงานในครัวเรือน 5 คน และจ้างแรงงานอีก 5 คน โดยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว จนถึงปี พ.ศ. 2546 มีหนี้สิน 5 แสนบาท และต้องกู้เงินเพิ่มเพื่อซื้อสารเคมี ปุ๋ยเคมี ยาควบคุมหญ้า ใช้ในการเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นค่าจ้างแรงงาน ค่าเครื่องจักร และน้ำมัน เชื้อเพลิง นอกจากนี้ยังได้ทำอาชีพค้าขายของชำในหมู่บ้าน เป็นคนกลางรับซื้อสินค้าเกษตร ผลผลิตทางการเกษตร รับซื้อข้าวโพด ข้าว ถั่ว ขยายส่งไซโล และโรงสี แต่รายได้ส่วนใหญ่ถูกแปรไปเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าจ้างแรงงาน ปุ๋ย สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ ซ้ำผลผลิตที่ปลูกไว้มีราคาถูก จึงประสบภาวะขาดทุนต่อเนื่อง จนเกิดหนี้สินสะสม

จุดเปลี่ยนของชีวิต

จากการทำเกษตรที่ต้องใช้สารเคมีเพื่อหวังที่จะได้ผลผลิตดี ราคาสูง ต้องทำงานหลายอย่าง ทั้งการเกษตร ค้าขาย เป็นคนกลางรับซื้อสินค้าเกษตร ไม่มีเวลาให้กับตนเองและครอบครัว แต่ก็ยังมีหนี้สินก้อนโต จนกระทั่งพบก้อนเนื้อใต้รักแร้ มีเลือดและหนองไหล แพทย์วินิจฉัยว่าเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง จึงเริ่มปรับวิถีชีวิตตนเองใหม่ เลิกเครียด ไม่ใช้ชีวิตที่เร่งรีบ เปลี่ยนมาทานอาหารชีวจิต ปลอดภัย เลือกบริโภคแต่อาหารที่ดี ที่มีประโยชน์ งดอาหารรสจัด อาหารหมักดอง เน้นทานผักผลไม้ และทานแต่เนื้อปลา เปลี่ยนจากการกินข้าวขัดสีขาว มาเป็นข้าวกล้องเป็นเวลา 3 ปี ร่างกายก็

หายเป็นปกติ จึงเป็นจุดพลิกผันชีวิตให้กลับมาทบทวนตัวเอง และหันมาดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องมาตลอด

ชีวิตที่พอเพียง

จากการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่มาใช้กับตัวเองและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุด พยายามทำทุกอย่างด้วยการพึ่งพาตนเอง ลงมือลงแรงทำเอง ให้ได้มากที่สุด และมีคติที่ว่า การเสียเหงื่อคือการขับพิษออกจากร่างกาย และสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเองเสมอ เช่น เรายังโชคดีกว่าคนอื่นอีกหลายคนที่ยังหาความสุขของตัวเองไม่พบ ที่ยังต้องวิ่งตามกระแสสังคม ลงมือปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก อยู่อย่างเรียบง่ายแต่ได้ประโยชน์ ประหยัดและหาประโยชน์จากเวลา และเมื่อได้ทำการเกษตรแบบผสมผสานในรูปแบบทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองเป็นเวลา 18 ปี และได้พบกับความพอเพียงทำให้ชีวิต ทำให้ปัจจุบันนี้มีความสุขที่ได้เป็นผู้ให้ ได้มีเวลาให้กับครอบครัว ได้ช่วยเหลือสังคม มีการแบ่งปันความรู้ และแนวคิดในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้กับคนชุมชน และผู้ที่มาศึกษาดูงาน

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

นางเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ด้วยแรงงานในครัวเรือนเพียง 5 คน ทำการเกษตรบนเนื้อที่ 23 ไร่ มีการจัดการพื้นที่ สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและโรงเรือน 3 ไร่ ทำแปลงนาข้าว 1 ไร่ ขุดสระน้ำ 3 ไร่ ปลูกไม้ผล 6 ไร่ ปลูกพืชผัก 7 ไร่ และป่าไม้ใช้สอย 3 ไร่

จากการศึกษา พบว่า การจัดสรรพื้นที่ทางการเกษตร มีการวางแผนเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสูงสุด มีการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทุกชนิด การหมุนเวียนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงยกตัวอย่าง เช่น

- ไม้ เป็นทรัพยากรหลักในการทำแปลง ทำค้ำปลูกผัก ไม้ส่วนใหญ่ได้มาจากต้นไม้นื้อแข็งในพื้นที่ เช่น มะกอกน้ำ ลิ่นจี่ ลำไย ที่มีการตัดแต่งทรงพุ่ม โดยไม้ขนาดใหญ่จะนำไปทำเสาค้ำปลูกผัก ทำโครงสร้างต่างๆ เช่น คอก โรงเรือน เป็นต้น

- ไม้ฝุ่ จะนำไปทำฟืน หรือปุ๋ย ตามความเหมาะสม

- ทำน้ำส้มควันไม้ เพื่อใช้ในการเกษตร

- ไม้ ขนาดเล็กจะนำไปเผาถ่าน ทำฟืน ลดการใช้แก๊สหุงต้ม ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายใน

ครัวเรือน

- ซี้เถ้า บางส่วนนำไปทำน้ำต่าง ซึ่งเป็นส่วนประกอบของน้ำยาอเนกประสงค์ และนำไปผสมดิน

ปลูกต้นไม้

- ใบไม้ ที่ร่วงใช้ถมใต้โคนต้นไม้เพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้กับดิน และย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ย

ต่อไป

- เศษอาหารและวัตถุดิบที่เหลือจากการเกษตร เช่น ฟางข้าว ต้นข้าวโพด หยวกกล้วย จะนำไป

เลี้ยงสัตว์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารสัตว์

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงวัวหลุม เป็นการเลี้ยงแบบผสมผสานแบบยืนโรงกับปล่อยให้เดินเล่นไปมาในคอกได้ เป็นวิธีทำเลี้ยงสัตว์โดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ที่หาได้จากในฟาร์มของตนเอง

1. สร้างคอก-โรงเรือนสูง 120-150 เซนติเมตร
2. ปูพื้นคอกโดยการใช้แกลบหยาบเป็นวัสดุรองพื้นคอกหนาประมาณ 60-80 เซนติเมตร บนพื้น

โรงเรือนที่เป็นดิน

หรือเทพูนซีเมนต์

3. ปล่อยให้วัวเหยียบย่ำ กินและถ่ายมูลออกมาบนพื้นคอกจะผสมคลุกเคล้าในหลุม
4. รดน้ำหมักชีวภาพทุกๆ 10-15 วัน/ครั้ง เพื่อช่วยเร่งการย่อยสลายของแกลบ และ

กลายเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ

5. พลิกกลับพื้นคอก เมื่อผ่านไป 4 เดือน
6. นำปุ๋ยมาใช้ได้เมื่อหมักไว้ 8 เดือน

วิธีทำนี้จะได้ปุ๋ยคอกประมาณ 1,800 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 3 ตารางเมตร แล้วจึงนำวัสดุรองพื้น ชุดใหม่ใส่ลงไป สำหรับปุ๋ยหมักที่ได้จากการเลี้ยงวัวหลุม และจะจัดจำหน่ายให้กับเกษตรกรทั่วไปได้นำไปใช้ในการปลูกพืช

ข้อดีของการเลี้ยงวัวหลุม นอกจากจะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังประหยัดแรงงานและพลังงานในการทำความสะดวก และสามารถจัดการฟาร์ม เช่น ฉีดวัคซีน ตัดเบอร์หู ถ่ายพยาธิ ได้สะดวกและง่าย เนื่องจากเลี้ยงอยู่ในพื้นที่ หากมีแดดออกหรือฝนตก วัวจะลงไปอยู่ในหลุม และหากวันไหนอากาศเย็นสบาย วัวจะเดินขึ้นมาพักผ่อนอยู่บนลานดิน วัวหลุมจึงเจริญเติบโตมีสุขภาพแข็งแรงและสะอาด

ข้อสังเกต สำหรับในพื้นที่อื่น อาจหาวัสดุรองพื้นที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ได้ เช่น ขุยมะพร้าว ทางปาล์มสับ เป็นต้น

การเลี้ยงหมูหลุม เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ เน้นการใช้วัสดุต่างๆ ตามธรรมชาติที่มีอยู่หาได้ในท้องถิ่น การเลี้ยงหมูหลุม นอกเหนือจากขายเนื้อแล้วยังสามารถผลิตปุ๋ยคอก มูลหมูขายได้ราคาดีเป็นที่ต้องการของเกษตรกรอีกด้วย สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ขุดหลุมลงไปดินลึก 90 เซนติเมตร
2. ก่ออิฐบล็อกสูง 4 ชั้น ความกว้างขึ้นอยู่กับความสูงของพื้นที่
3. กั้นคอกด้วยไม้ หรือวัสดุอื่นที่หาได้ตามความเหมาะสม บริเวณคอกต้องมีอากาศถ่ายเทได้

สะดวก

4. ใส่แกลบหยาบ หนาประมาณ 30 เซนติเมตร
5. โรยด้วยดินประมาณ 3 กระสอบ
6. หว่านเกลือแกงบนดินเล็กน้อยให้ทั่วคอก

7. ใช้น้ำจุลินทรีย์ 5 ซอนแกง ต่อน้ำ 20 ลิตร ราดให้ชุ่ม

ความหนาของวัสดุทั้งหมดประมาณ 30 เซนติเมตร ทำซ้ำเหมือนกันทั้งหมดรวม 3 ชั้น พักคอกไว้ประมาณ 3 วัน แล้วนำลูกหมูเข้าเลี้ยงในคอกต่อไป

อาหารที่ใช้ในการเลี้ยงหมูหลุม ในช่วงแรกๆ ให้อาหารเม็ดหมูอ่อน และกล้วยน้ำว้า พออายุได้ 45 วัน เริ่มให้รำข้าวผสมอาหารหมูผง และให้กินพืชหรือเศษพืชผัก และผลไม้ต่างๆ มาทำเป็นอาหารหมักเลี้ยงหมูหลุมได้ สลับหยวกกล้วยหมักกับกากน้ำตาลเป็นอาหารเสริม ให้น้ำผสมน้ำหมักสมุนไพรกินเป็นประจำเพื่อความแข็งแรง หมูหลุมจะมีสุขภาพดี ไม่เครียดและแข็งแรง ทำให้หมูที่เลี้ยงได้ไม่มีไขมัน เนื้อแดงเยอะ และไม่มีสารเคมีตกค้าง เพราะการเลี้ยงหมูหลุมนี้ แทบไม่ต้องใช้ยาฉีดเลย ประหยัดต้นทุนได้มาก ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีแมลงวันชุกชุม ไม่มีน้ำเน่าเสียเลย และได้ปุ๋ยคอกหมักประมาณ 2,500 กิโลกรัม ต่อคอก (คอกขนาด 250 ตารางเมตร)

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์

เมื่อตัดสินใจทดลองปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อหาทางออกจากวงจรหนี้สิน จึงเริ่มวิเคราะห์ทรัพยากรของตนเอง และครอบครัว ลงมือปฏิบัติด้วยแรงตนเองและในครอบครัวแบบค่อยๆ คิด ค่อยๆ ทำ คิดและปรับเปลี่ยนไปที่ละขั้นทีละตอน ในพื้นที่ของตัวเอง จำนวน 23 ไร่ จากอดีตที่เคยเป็นสวนไม้และไม่ยืนต้น ต่อมาก็ปรับเปลี่ยนเป็นสวนเกษตรผสมผสาน กลายเป็นสวนลำไย ลิ้นจี่ ฝรั่งเป็นแนวเพื่อสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้ได้มีการแบ่งพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย ทางเดิน ที่เก็บอุปกรณ์ และที่สำหรับเลี้ยงสัตว์

1. เลี้ยงควาย เพื่อใช้แรงงานในการหีบอ้อย
2. ปล่อยวัว ควาย ให้เดินในสวนผลไม้ กินผลไม้ที่ร่วงหล่นพื้นเป็นอาหาร มูลที่ถ่ายลงพื้นก็เป็นปุ๋ยให้กับดินและต้นไม้
3. ได้มูลวัว ควาย ทำปุ๋ยใช้ในสวน
4. ไม้พังกาสารเคมี และปุ๋ยเคมี เพราะใช้ปุ๋ยจากวัวหลุม และหมูหลุม
5. ทำการเกษตรและปศุสัตว์แบบผสมผสาน ลดความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตรตกต่ำได้

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

1. ได้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีโอกาสไปเข้าอบรมเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการทำเกษตรแบบใหม่ ได้มีการวิเคราะห์ตนเอง รู้จักประมาณตนมากขึ้น และน้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. การเข้าร่วมอบรมด้านการเกษตรจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น

3. การเข้าร่วมสัมมนากับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

การแบ่งปันองค์ความรู้

จากความรู้และประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวที่ทำให้หลุดพ้นจากความยากจน ภาระหนี้สิน สามารถมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ และเป็นตัวอย่างที่ดี จึงเปิดบ้านเป็นศูนย์ฯ ให้ผู้คนได้มา เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ ในการทำการเกษตร และเมื่อมีรายได้เพียงพอแล้ว จึงมีเวลาสำหรับการช่วยเหลือชุมชนและสังคม เป็นผู้นำทางความคิดและเป็นแบบอย่างในแก่ชุมชน รวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ มาศึกษาดูงาน เพื่อนำไป ประยุกต์ใช้และขยายแนวคิดในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจให้กว้างขวางต่อไป

1. ลดค่าใช้จ่ายจากปัจจัยภายนอก
2. ปลูกไม้ยืนต้นที่ใช้ประโยชน์ในระยะยาว
3. มีการออม เพื่อไว้ใช้ยามแก่
4. เลือกปลูกผักพื้นบ้านที่สามารถรับประทานเองและขายได้ในท้องถิ่น
5. มีแหล่งน้ำสำรองตลอดเวลา
6. ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา
7. มีการศึกษาหาความรู้จากภายนอก ร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน
8. ยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
9. ครองตนและครอบครัวอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม
10. มีศูนย์เรียนรู้เพื่อสนับสนุนชุมชน

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นางเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง มีประสบการณ์ชีวิตในการ ประกอบอาชีพทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมาก่อน มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยการใช้ปุ๋ย สารเคมี เครื่องจักร และแรงงาน ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง รายรับที่ได้ไม่สมดุล กับรายจ่าย ทำให้เกิด ภาระหนี้สิน ประกอบกับการเจ็บป่วย สุขภาพไม่ดี ต้องรักษาตัวเอง โดยใช้วิถีธรรมชาติบำบัด ด้วยการรับประทานอาหารชีวจิต และใช้สมุนไพรที่หาได้ในบริเวณบ้าน จนทำให้สุขภาพดีขึ้น จึงเป็นแรง บันดาลใจ ให้หันมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อทำการเกษตรหลายชนิดให้มีความเกื้อกูลกัน ตามหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ลดความเสี่ยงในด้านต้นทุนการผลิต มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตและใช้เองในฟาร์ม การใช้แรงงานจาก ควาย ลดค่าใช้จ่ายจากการจ้างแรงงานภายนอกและเครื่องจักร ลดค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ลดความเสี่ยง ในด้านราคาผลผลิตตกต่ำ เพราะมีผลผลิตทางการเกษตรหลายอย่าง หากผลผลิตชนิดไหนราคาตกต่ำ ก็จะมีผลผลิตชนิดอื่นที่มีราคาดีมาทดแทน จึงเป็นจุดพลิกผันชีวิตให้กลับมาทบทวนตัวเอง และหันมา ดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแบ่งปันความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มาตลอด

นายบุญเป็ง จันตะภา

เพศ : ชาย

อายุ : 66 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : นักธรรมโท

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 14 บ้านห้วยก้างปูล้าน ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย 57290

โทรศัพท์ : 089 559 8350

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 34 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์การเรียนรู้แบบผสมผสาน

พิกัด GIS : 19.762185791436334, 100.12108716494149

ฝากบอกเกษตรกร : อาชีพเกษตรกรต้องมีการใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่มีวันสิ้นสุด

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : รางวัลรองชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากการแข่งขันประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1 ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายบุญเป็ง จันตะภา มีชีวิตในวัยเยาว์ด้วยฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากและยากจน ต้องออกขอทานไปกับแม่ และเป็นลูกจ้างเลี้ยงควาย เพื่อแลกเงินแลกข้าวมาเลี้ยงครอบครัว เดิมเคยบวชพระเป็นเวลากว่า 10 ปี เรียนจบการศึกษา ระดับนักธรรมโท จนได้เป็นครูสอนนักธรรมตรี-โท หลังจากนั้นได้ลาสิกขาบท แล้วเริ่มต้นยึดอาชีพทำนา พบว่าอาชีพการทำนาเพียงอย่างเดียว ยิ่งทำยิ่งจน ยิ่งมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จึงตัดสินใจลองไปทำงานที่ประเทศบรูไน เพื่อหวังที่จะให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำงานอยู่เป็นระยะเวลา 2 ปี มีเงินเหลือเก็บเพียง 2,300 บาท ทำให้รู้สึกคิดถึงบ้านแผ่นดินเกิด จึงตัดสินใจเดินทางกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2529 เพื่อลงมือทำการเกษตรอย่างจริงจัง

จุดเปลี่ยนของชีวิต

จากเดิมที่เคยทำนาแต่เพียงอย่างเดียว พบกับปัญหาอุปสรรคด้านผลผลิต และราคาสินค้า การเกษตรตกต่ำ ประกอบกับไม่เคยมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ทำให้เกิดปัญหาขาดทุนและมีหนี้สินเกิดขึ้นมาก จนกระทั่งวันหนึ่งได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่ทางจังหวัดเชียงรายจัดขึ้นให้แก่เกษตรกร และนำมาลองปฏิบัติด้วยตนเอง จึงเห็นว่าที่ผ่านมา มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพราะรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมีน้อยกว่ารายจ่ายในเรื่องของปัจจัยการผลิตทาง

การเกษตร เช่น ค่าปุ๋ย สารเคมีกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีหนี้สินมากมาย จึงมีความคิดที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและการทำการเกษตรเสียใหม่

ชีวิตที่พอเพียง

หลังจากเปลี่ยนมาเป็นการทำไร่นาสวนผสม ตามหลักทฤษฎีใหม่อย่างจริงจัง ด้วยการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ยึดแนวทางกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ลดการพึ่งพาจากภายนอกตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งพาตัวเองให้ได้ ใช้ความพยายาม อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ มาโดยตลอด จึงลงมือลงแรงทำงานทุกอย่างในแปลงด้วยตนเอง มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด จนสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนรายวัน รายเดือน และรายปี อย่างต่อเนื่อง

"ผมดีใจลูกเมียเป็นคนดี เป็นคนขยันหมั่นเพียร ครอบครัวผมอยู่แบบพอเพียง มีความอบอุ่น มีการทำไร่สวนผสมผสาน เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ สมุนไพรรักษาโรคตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกษตรผสมผสานเกษตรพอเพียง ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ทำให้ชีวิตสดใสปลอดภัยจากสารพิษ เศรษฐกิจรุ่งเรือง เป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน และเป็นจุดเรียนรู้ของเกษตรกรทั่วไป มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยพืชสด น้ำหมัก สารไล่แมลงจากสมุนไพร"

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานนั้น เริ่มจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เลี้ยงปลานิล เลี้ยงไก่ สุกร กระบือ ปลูกพืชผักสวนครัว และไม้ผล พร้อมกันนั้นยังได้เริ่มมีการวางแผนใช้จ่ายในครอบครัวและรู้จักการออมเงิน มีการวางแผนการผลิตตามแนวคิดที่ว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” พร้อมทั้งมีความต้องการใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา และมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ไม่มีวันสิ้นสุด พร้อมกับดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมดุล จึงค่อยๆ หลุดพ้นจากวงจรของความยากจน ทำให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่เริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ

หลังจากนำหลักและแนวทางการทำการเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ เป็นการทำการเกษตรหลายรูปแบบในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมี

นอกจากนี้ยังมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อใช้วางแผนในการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้องและเหมาะสม สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจในแนวทางที่ปฏิบัติ และมีส่วนร่วมกันทำการเกษตร จนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เข้าอบรมในหลักสูตรต่างๆ ได้

การใช้ปุ๋ยหมักเป็นอาหารเสริมเลี้ยงปลา เป็นการเลี้ยงปลาแบบลดต้นทุนการผลิต โดยนำปุ๋ยหมักที่ใช้ในการใส่เพื่อบำรุงพืชผัก และพืชผลในสวน มาใช้เป็นอาหารเสริมเลี้ยงปลา โดยใช้ปุ๋ยหมักที่ทำจากฟางข้าวที่ใช้เพาะเห็ดฟางแล้ว กองไว้บริเวณที่ระบายน้ำออก ปลาจะมากินปุ๋ยหมักบริเวณนี้ ประมาณ 1-2 วัน ปุ๋ยหมักจะหมด จึงนำไปใส่ให้ใหม่ ส่วนอาหารเม็ดสำหรับเลี้ยงปลาให้ตามปกติ แต่ลดปริมาณลง 30% ปลาจะเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าเลี้ยงแบบปกติ

การทำนาในบ่อปูนซีเมนต์ ก่อเทปูน ก่ออิฐบล็อกจากพื้นดิน 3 ก้อน ใส่มูลสัตว์ ฟางข้าว ดิน ลงไปในแปลงนา สูง 40 เซนติเมตร เลี้ยงปลาตุกปลา นิล ปลาไหล กบ ลงในแปลงนาข้าวไม่ต้องให้อาหารปลา เพราะปลาสามารถกินพืช ฟางข้าวเป็นอาหารได้ ไม่ต้องใส่ปุ๋ย หรือสารเคมี เพราะมูลของปลา กบ ปลาไหลจะกลายเป็นปุ๋ย ให้แก่ ต้นข้าวได้ และแมลงศัตรูพืชก็จะกลายเป็นอาหารของปลา และกบ

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงหมูหลุม เป็นการเลี้ยงหมูแบบขุดหลุมลึกลงไปในดิน เป็นการพัฒนารูปแบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นองค์รวมของระบบนิเวศน์เกษตรในฟาร์ม วงจรชีวภาพห่วงโซ่อาหาร ดิน พืช สัตว์ จุลินทรีย์ พลังธรรมชาติหมุนเวียนจากพลังงานแสงแดด น้ำและดิน นำมาปลูกพืช เลี้ยงสัตว์กินพืช นำปุ๋ยมูลสัตว์มาเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และการพึ่งพาตนเองในด้านการผลิตและการบริโภคขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่เหมาะสมกับทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่มีในชุมชน

ขั้นตอนและวิธีทำเลี้ยง

1. การสร้างโรงเรือน เลือกพื้นที่น้ำไม่ท่วมขัง อากาศถ่ายเทสะดวก ปลูกสร้างด้วยวัสดุในท้องถิ่น โครงไม้ไผ่ หลังคาหญ้าคา ขนาด กว้าง x ยาว x สูง = 4 x 5 x 1.8 เมตร เลี้ยงคอกละ 20 ตัว หลังคาควรมีแสงรอดผ่านได้ หรือมีพื้นที่รับแสงได้ 1/3 ของพื้นที่คอกตลอดทั้งวัน จะทำให้มีการฆ่าเชื้อด้วยแสงอาทิตย์ทุกวัน

2. การเตรียมพื้นคอก

2.1 ขุดหลุมลึก 90 เซนติเมตร ความกว้างยาวขึ้นอยู่กับจำนวนหมูที่จะเลี้ยงโดยมีพื้นที่ต่อตัว 1 - 1.5 เมตรต่อตัว

2.2 ก่ออิฐให้รอบทั้ง 4 ด้าน และให้สูงกว่าปากหลุมประมาณ 30 เซนติเมตร ไม่ต้องเทพื้น

2.3 วัสดุเตรียมพื้นคอก โดยจัดทำเป็น 3 ชั้นๆละ 30 ซม. โดยใช้วัสดุติดดังนี้

- แกลบดิบ 4,300 กิโลกรัม
- มูลโคหรือกระบือ 320 กิโลกรัม
- รำอ่อน 185 กิโลกรัม
- น้ำหมักจุลินทรีย์จากพืชสีเขียว 1 ลิตร

สุดยอดปุ๋ยหมักสูตรพิเศษ ปุ๋ยสูตรชีวภาพ เหมาะกับการเพาะกล้าไม้ ให้พืชเจริญเติบโตสมบูรณ์

วัตถุดิบ (100 กิโลกรัม) ประกอบด้วย

1. ดิน 1 ส่วน
2. มูลสัตว์ (โค-กระบือ-หมู) 1 ส่วน
3. แกลบดำ 1 สวรรณ
4. รำละเอียด 1 กิโลกรัม
5. พด.2 1 ลิตร
6. น้ำส้มควันไม้ 1 ลิตร

7. พด.3 1 ซอง

วิธีทำ หมักไว้ 7 วัน

วิธีทำใช้ นำไปใส่ต้นไม้เป็นปุ๋ย หรือนำไปผสมดินปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นปุ๋ยชีวภาพให้พืชเจริญเติบโต

สูตรน้ำหมักชีวภาพ ใช้ลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัตถุดิบ (30 กิโลกรัม) ประกอบด้วย

1. พ.ด.2 จำนวน 1 ซอง
2. ปุ๋นาทูป หรือปลาทั้งตัว หรือ เนื้อหอยเชอรี่ 15 กิโลกรัม
3. กากน้ำตาล 5 กิโลกรัม
4. ผลไม้สุก เช่น มะละกอ แตงโม กกล้วย 5 กิโลกรัม
5. รำละเอียด 5 กิโลกรัม

วิธีทำ

1. นำวัสดุทั้ง 5 ชนิด ผสมคลุกเคล้ากัน
2. ใส่ถุงพลาสติก ปิดฝาไม่ต้องสนิท
3. หมักไว้อย่างน้อย 3 วัน นำมาใช้งานได้

สรรพคุณ

ประโยชน์ของน้ำหมักชีวภาพ น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์น้ำไม่เน่าเสีย ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่ต้องเปลี่ยนน้ำระหว่างการเลี้ยง ปริมาณที่ใช้ 1 ซอนโตะ ต่อพื้นที่บ่อ 1 ตารางเมตร ต่อ 1 วัน

ปุ๋ยหมักอาหารปลาดุกสูตรเร่งเป็ง การลดต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัตถุดิบ

1. ปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัม
2. รำละเอียด 20 กิโลกรัม
3. ปลาป่น 1 กิโลกรัม
4. เนื้อหอยเชอรี่ 1 กิโลกรัม
5. ปุ๋นาบด 1 กิโลกรัม (กรณีไม่มีหอยเชอรี่และปุ๋นา ให้ใช้ปลาแทนได้)
6. น้ำหมักชีวภาพ 1 ลิตร

วิธีทำ

1. นำวัสดุทั้ง 6 อย่างมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน
2. ผสมน้ำให้มีความชื้น 60 % (บีบด้วยมือแล้วคลายวัสดุจะจับตัวกันไม่แตก)
3. ใส่ลงในถังพลาสติก ปิดฝาไม่ต้องสนิท
4. หมักไว้เป็นเวลา 7 วัน นำมาใช้เลี้ยงปลาได้

การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

จากการทดลองการทำเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้แนวความคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยได้มีการแบ่งพื้นที่ 10 ไร่ 1 งาน 35 ตารางวา ที่จากเดิมเคยใช้ทำนาเพียงอย่างเดียว มาเป็นการทำไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ 5 ไร่มาทำนาข้าวสลับกับข้าวโพด แตงโมและแตงไทย อีก 5 ไร่ ใช้เพาะปลูกผลไม้ ผักและพืชสมุนไพร ส่วนพื้นที่ซึ่งเหลืออีก 1 งานกับอีก 35 ตารางวา เป็นส่วนของบ้านพักอาศัย และสร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงสัตว์

1. ห้องน้ำเก่า ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ มาประยุกต์เป็นสถานที่เลี้ยงหมู เพราะพื้นที่ห้องน้ำเทปูนไว้แล้ว หมูก็จะได้นอนพื้นที่เย็นสบาย ทำความสะอาดง่าย
2. เลี้ยงวัว ควาย เพื่อนำมูลมาใช้เป็นปุ๋ยหมักใช้ในไร่นาสวน
3. มูลสัตว์อื่นๆ ที่เลี้ยงไว้ ยังสามารถนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการเกษตรโดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีจากภายนอกเลย ส่งผลให้สามารถลดรายจ่ายในเรื่องของปัจจัยการผลิตไปได้มาก
4. ห่าน เลี้ยงห่านไว้เพื่อผลิตลูกจำหน่าย เลี้ยงห่านไว้เพื่อกินไข่
5. การกำจัดหญ้า วัชพืชไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ปล่อยให้ห่านเดินจิกกินหญ้า และยังไล่ได้อีกด้วย
6. ไล่พื้นเมือง ไล่ผลิตลูก บริโภคเนื้อและไข่

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

นายบุญเป็ง จันตะภา เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จึงได้ไปเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนาในหลักสูตรต่างๆ กับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทุกกรม ทุกกระทรวง ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 อย่างต่อเนื่องเป็นต้นมา ทั้งการอบรม สัมมนาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และนอกพื้นที่ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชน เมื่อมีการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรที่ไหนก็อาสาไป เพื่อนำความรู้ที่ได้มาช่วยพัฒนาต่อยอดในพื้นที่

การแบ่งปันองค์ความรู้

จากความใฝ่รู้ และเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ไปศึกษาดูงานอยู่เสมอ จึงทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และได้นำมาปรับใช้กับการประกอบอาชีพ พัฒนาแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่โดยบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ครบวงจร จนกระทั่งหน่วยงานต่างๆ ได้เลือกแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่แห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ หรือฟาร์มสาธิตทางการเกษตร ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง การอนุรักษ์ดินและน้ำ อีกทั้งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้การทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน และการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนที่มาดูงานในศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ช่วยปลดหนี้และมีเงินออมด้วย

การจัดการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ ของนายบุญเป็ง จันตะภา มีกระบวนการหลายขั้นตอน เริ่มจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้ารับการอบรม มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะเชื่อว่าทุกคนมีความรู้แตกต่างกัน ขาดเพียงแต่เทคนิคการนำไปประยุกต์ใช้ ให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น

จึงได้จัดทำหลักสูตรพื้นฐานเสริมความรู้ด้านการเกษตร ให้แก่ผู้มารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้แก่

1. การพัฒนาดินและพืชด้วยฮอร์โมนสมุนไพรมะพร้าว
2. การเลี้ยงกบในบ่อพลาสติก
3. การเลี้ยงปลาชุกเพื่อเสริมรายได้
4. การเพาะพันธุ์ลูกอ๊อดเพื่อจำหน่าย
5. การเลี้ยงสัตว์ (การเลี้ยงหมูหลุมและกระบือ)
6. การเลี้ยงผึ้งในตู้และในล่อรถยนต์
7. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
8. การใช้พืชสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค
9. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

การฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร จะดำเนินการอบรมภาคทฤษฎีครึ่งวัน และภาคปฏิบัติครึ่งวัน การจัดการฝึกอบรมมีระยะเวลาต่างกัน ทั้งหลักสูตรวันเดียว และหลักสูตรค้างคืน 3 วัน 2 คืน ซึ่งฟาร์มมีความพร้อมด้านสถานที่และการจัดอาหารสำหรับรองรับผู้เข้ารับการอบรม โดยมีวิทยากรผู้ช่วย 7 คน ซึ่งเป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเศรษฐกิจพอเพียงภายในจังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของผู้สนใจภายในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างเครือข่ายกลุ่มสมาชิก

มีการสร้างเครือข่ายโดยการทดสอบความรู้จากผู้เข้ารับการอบรม ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด จะมีการสนับสนุนให้นำความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรมและขยายผลต่อบ้าน ด้วยการให้ทุนสำหรับการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่รายละ 5,000 บาท โดยตั้งเป้าหมายไว้จำนวน 18 คน ในพื้นที่ 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ปัจจุบันได้สร้างเครือข่ายเพื่อขยายองค์ความรู้ไปสู่พื้นที่ต่างๆ กระจายไปทั่วภายในจังหวัดเชียงราย เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาให้ความสนใจในการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เพิ่มมากขึ้น

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายบุญเป็ง จันตะภา เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ทั้งด้านการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงห่าน เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การปลูกพืช การทำปุ๋ย การทำบัญชีครัวเรือน โดยได้รับความรู้จากการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น ประกอบกับเคยประสบปัญหาความยากจนด้วยตนเอง มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงหันมาทบทวน วางแผนการดำเนินชีวิตใหม่ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง จนสามารถหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข และเป็นแบบอย่างให้ผู้คนมาศึกษาหลักคิด และวิถีชีวิตเป็นจำนวนมาก มีรางวัลแห่งความสำเร็จให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้อย่างแท้จริง ปัจจุบันเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพจนเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรทั่วไปและได้รับแต่งตั้งให้เป็นปราชญ์เกษตรกรเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

ให้แก่คนทั่วไป จัดทำแปลงเกษตรภายในบ้านให้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่แบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเปิดให้การอบรมประชาชนและเกษตรกรที่สนใจ สามารถเรียนรู้หลักการใช้ชีวิตตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

นายแปลก เดชะบุญ

เพศ : ชาย

อายุ : 70

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ปริญญาตรี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 138 หมู่ที่ 6 บ้านสันยาว ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57110

โทรศัพท์ : 089-838-3353

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 26 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์การเรียนรู้แบบผสมผสาน สวนบ้านนาหลังคาแดง

พิกัด GIS : 20.205191373963483, 99.85869588517001

ฝากบอกเกษตรกร : ผู้ที่จะเป็นเกษตรกรต้องมีความมุ่งมั่น ขยันและอดทนเป็นเบื้องต้น จึงสามารถทำอาชีพเป็นเกษตรกรได้

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : คนดีศรีแผ่นดิน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายแปลก เดชะบุญ เป็นคนจังหวัดเชียงราย จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี สาขาพืชไร่จาก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีความตั้งใจที่อยากทำงานใกล้บ้าน เพื่อจะนำความรู้ที่ได้รู้เรียนมาดำเนินการเกษตรไปใช้ในการประกอบอาชีพ แรกเริ่มของทำงานได้ประกอบอาชีพรับราชการครูที่วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงราย บรรจุเข้ารับราชการครั้งแรก ได้รับเงินเดือน เดือนละ 1,750 บาท ไม่ได้มีอาชีพอย่างอื่นเสริม แต่ใช้หลักในการดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ และส่งลูกเรียนจนจบการศึกษา ใช้หลักการบริหารสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด จนได้ข้อสรุปที่ว่า คนเราต้องค้นหาความสุขให้กับตัวเอง ไม่ต้องไปอิจฉาริษยาผู้อื่น หาความสุขในสิ่งที่เรามี ในสิ่งที่เราเป็น ในขณะที่เป็นครู ได้ทำการเกษตรควบคู่ไปด้วยโดยปลูกผักกินเองเพื่อลดรายจ่าย

จุดเปลี่ยนของชีวิต

นายแปลก เดชะบุญ เดิมเคยรับข้าราชการเป็นครูเกษตร แต่มีเหตุจูงใจให้พลิกผันชีวิตลาออกจากราชการให้มาทำการเกษตรที่ตนเองรัก ตามที่เคยใฝ่ฝันไว้ตั้งแต่วัยเด็ก เริ่มลงมือทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง โดยทำไปเรียนรู้ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชผัก ผลไม้ และพืชสมุนไพรที่อยู่ในฟาร์มล้วนมีประโยชน์ ประกอบกับอดีตคุณพ่อเคยเป็นหมอยาแผนโบราณ ทำให้มีความรู้เรื่องพืชสมุนไพร และตำรับยาโบราณ จึงได้นำความรู้ด้านสมุนไพรมาใช้ในการเกษตร เพื่อลดการใช้สารเคมี มีการนำพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ทั้งในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม

ชีวิตที่พอเพียง

ด้วยความรักในการทำเกษตรแบบผสมผสาน และตั้งใจที่จะเป็นเกษตรกร โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต การใช้ชีวิตแบบง่าย ไม่ยึดติดวัตถุ ไม่ใช่ของ ฟุ่มเฟือย ไม่ใช่เครื่องอำนวยความสะดวก มีเพียงปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีอาหารพอกิน มีเสื้อผ้าไว้พอสวมใส่ มีบ้านพออยู่อาศัย เจ็บป่วย ไข้ยาสมุนไพรและพืชผักพื้นบ้าน มีการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองที่บ้านไม่ก่อกวนสิ่งแวดล้อม นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันพัฒนาที่ดินเป็นศูนย์เรียนรู้ ชื่อ “สวนบ้านนาหลังคาแดง” เป็น “แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สู่ชีวิตวิถีวัฒนธรรมล้านนา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” แหล่งเรียนรู้ชุมชนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ 12 ไร่ เป็นสวนเกษตรผสมผสาน มีความร่มรื่นของต้นไม้หนานาพันธุ์ พืชผักพื้นบ้าน สมุนไพรหายาก มีไม้ผลทุกฤดูกาล เป็นวิทยากรให้ความรู้การทำปศุสัตว์อินทรีย์วิถีชาวบ้าน การใช้แรงงานควายไถนา ย้อนอดีตการทำนาข้าวแบบดั้งเดิม พร้อมการบรรยายความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้สร้างเป็น โรงเรียนชีวิต ตามที่ได้เน้นย้ำเจตนารมณ์เสมอว่า “แม้ผมจะลาออกจากราชการครู แต่ผมไม่ได้ลาออกจากความเป็นครู”

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

จากการสัมภาษณ์ และสังเกตเห็นพบว่า มีการเลี้ยงสัตว์ปีกได้แก่ เป็ด ไก่พื้นเมือง ซึ่งมีสายพันธุ์ เช่น ไก่ชน ไก่กระดุกดำ ไก่วง โคน กระบือ และม้า ในฟาร์มแห่งนี้ได้รับการจัดตั้งให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งชนิดปศุสัตว์ ที่ดำเนินการโดยกรมปศุสัตว์ จากการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสบการณ์จากการเลี้ยง และองค์ความรู้จากการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ ดังนี้

การเลี้ยงควาย ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริม เพราะมีราคาดี ขายได้ทั้งตัวควาย และมูลควาย ในสมัยก่อนเคยมีคำพูดที่ว่าหากใครไม่เรียนหนังสือก็ต้องไปเลี้ยงควาย แต่ตอนนี้ความคิดนี้ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เนื่องจากในขณะนี้ปริมาณควายในประเทศไทย ลดลงมากทำให้ควายมีราคาดีสามารถเลี้ยงควายเป็นสัตว์ออมสิน อาจสร้างรายได้เป็นแสน เป็นล้านบาท แต่ทั้งนี้ต้องมีพื้นฐานคือเป็นคนขยัน มีความเอาใจใส่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งที่การเลี้ยงควายไม่ได้มีวิธีทำอะไรที่ยุงยากมากมาย อาหารของควายเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องใช้อาหารสำเร็จรูป เหมือนสัตว์ชนิดอื่นๆ เมื่อนำเนื้อมาเป็นอาหารบริโภค เนื้อควายจะมีความปลอดภัยกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น เนื่องจากควายกินหญ้า จึงไม่มีฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต หรือสารเร่งเนื้อแดง

ปศุสัตว์อินทรีย์ และพืชสมุนไพรอินทรีย์ ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากผู้คนมีความใส่ใจ ตื่นตัว และเป็นห่วงสุขภาพ ผลผลิตที่เป็นอาหารที่มาจากการทำเกษตรอินทรีย์ จะเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น

การปลูกพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้ในฟาร์ม โดยได้รับพันธุ์หญ้ามาจากหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ที่มาทำการส่งเสริมให้ปลูกหลายชนิด เช่น พันธุ์เนเปียร์ รูซี่ แพงโกล่า และอื่นๆ นอกจากนี้แล้วยังคง หญ้าพื้นเมืองไว้จำนวนหนึ่งด้วย เพื่อเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์หญ้าประจำถิ่นไว้ ไม่ให้สูญพันธุ์

การเลี้ยงเปิด ควบคู่กับ การทำนา โดยเมื่อข้าวออกรวงเป็นเมล็ด จะมีเมล็ดข้าวส่วนหนึ่งที่หล่นตามพื้นนา ก็จะเป็นอาหารของเปิด โดยไม่ต้องเสียเงินค่าอาหาร อีกทั้งเปิดยังช่วยกินหนอน แมลง หอย เซอร์ที่อยู่ตามกอข้าว

มีการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็นการเลี้ยงแบบพึ่งพากับนาข้าวไม่ต้องให้อาหาร อาศัยแพลงตอน ตะไคร่น้ำและวัชพืชในนาข้าว และเมื่อไข่น้ำออกจากนาเพื่อจะทำการเกี่ยวข้าว ก็จะขุดบ่อล่อปลาให้มาอยู่รวมกัน ซึ่งได้ปลาหลายชนิด ทั้ง ปลานิล ปลาไน ปลานุ่ ปลาตุ๊ก ปลาช่อน และปลาอื่นๆที่อาศัยอยู่ในหนองน้ำตามธรรมชาติ เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่การทำนาข้าวอย่างคุ้มค่า

การทำนาของเกษตรกรในปัจจุบันว่า มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก กล่าวคือ มีการจ้างทุกอย่างไม่ได้ลงมือทำเอง ตั้งแต่การไถ การดำ การใส่ปุ๋ย การฉีดยาฆ่าแมลง ตลอดจนจนถึงการเก็บเกี่ยวทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขาดการพึ่งพาตนเอง ต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเลี้ยงห่าน ไว้สำหรับกินหญ้าในสวนผลไม้ จะช่วยลดค่าใช้จ่าย ในการซื้อเครื่องตัดหญ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าแรงงาน หรือค่ายากำจัดวัชพืช ทั้งยังมีประโยชน์ในการเฝ้าบ้านได้อีกทางหนึ่งด้วย

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ภายในฟาร์มมักมีสุนัขของเพื่อนบ้านเข้ามากัดทำร้ายอยู่เป็นประจำด้วยจิตใจที่เป็นผู้มีเมตตาต่อสัตว์ ไม่คิดที่จะทำร้ายหรือฆ่าสุนัขจึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีทำเลี้ยงของตนเอง โดยสร้างโรงเรือนยกให้สูงกว่าพื้นดิน เพื่อไม่ให้สุนัขสามารถเข้ามาทำร้ายได้ เมื่อเลี้ยงไก่จนโตขนาดที่สามารถหลบหลีกบินหนีสุนัขได้ จึงค่อยปล่อยลงมาเลี้ยงบนพื้นดิน

งานส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์เป็นการทำงานเชิงคุณภาพ มีผลงานเป็นรูปธรรมเห็นเป็นที่ประจักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงรายมี 18 อำเภอ ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในทุกอำเภอ และในฟาร์มแห่งนี้ ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์หนึ่งอำเภอหนึ่งชนิดสัตว์ และสามารถขยายผลไปยังสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองแล้ว จำนวน 14 ราย

การเลี้ยงหมูป่า เนื่องจากหมูป่าเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ตายยาก มีความอดทนต่อทุกสภาพ สามารถกินเศษอาหารเหลือใช้ในครัวเรือนได้ทุกชนิด ไม่เคยเจอปัญหาเป็นโรคเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงค่อนข้างนาน เพราะการเจริญเติบโตช้า ให้ลูกไม่ดก ซึ่งต่างจากการเลี้ยงสุกร พันธุ์ที่เลี้ยงแบบการค้าอย่างสิ้นเชิง

การเลี้ยงหมูพันธุ์เหมยซาน แล้วให้ชาวบ้านยืมไปเลี้ยงเพื่อทำพันธุ์ โดยมีข้อตกลงกันว่าเมื่อได้ลูกแล้วให้เอาลูกมาส่งคืน เพื่อให้รายอื่นๆ ยืมไปเลี้ยงขยายพันธุ์ต่อไป พบว่าหมูพันธุ์เหมยซานเลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์เร็วให้ลูกดก ไม่ต้องพิถีพิถันเรื่องอาหารที่ใช้เลี้ยง สามารถใช้ผลผลิตที่เหลือใช้หลายชนิด ในฟาร์มมาเลี้ยงได้ทำให้ลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

นายแปลก ได้กล่าวว่า หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถใช้สิ่งของหรือหาราราคาแพงก็ได้ ถ้ามีรายได้เพียงพอ สามารถกู้หนี้ยืมสินได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หรือทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อน สำหรับผู้ที่มีเงินเดือนน้อย หรือไม่มีเงินเดือนหากหลงใหลในวัตถุ ก็จะทำให้มีความอยาก ต้องกู้หนี้ยืมสินเพราะต้องใช้เงินในการซื้อวัตถุเพื่อสนองกิเลส หรือความอยากของตนเอง บางครั้งถึงขั้นไปประกอบอาชีพทุจริต เพื่อการได้มาซึ่งเงินทองสนองความต้องการ ปัจจุบันนี้มีข่าวอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมายไม่เว้นแต่ละวัน ข่าวการฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตคอร์รัปชัน เพราะมองไปว่าการมีวัตถุบ้านเรือนใหญ่โตแล้วมีความสุข แท้ที่จริงแล้วการมีบ้านกระท่อมหลังเล็กอยู่ก็เป็นอยู่ ก็ยังสามารถหาความสุขให้กับตนเองได้ โดยมีแนวทางในการดำเนินชีวิตกับการเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

1. การเลี้ยงควายเป็นสัตว์ออมทรัพย์ ออมสินสามารถทำให้มีรายได้เป็นล้านบาทควาย ขายได้ทั้งตัวควาย และมูลควาย ควายกินหญ้าเป็นหลัก จึงไม่จำเป็นต้องซื้อหา สามารถเก็บเกี่ยวได้จากในพื้นที่ ไม่ต้องใช้อาหารสำเร็จรูป
2. สร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ ให้สูงกว่าพื้นดินเพื่อไม่ให้สุนัขสามารถเข้ามาทำร้ายได้
3. การเลี้ยงหมู เลือกรูปร่างพันธุ์เหมาะสมมาเลี้ยง เนื่องจากเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ให้ลูกตก มีความอดทนต่อทุกสภาพ สามารถกินเศษอาหารเหลือใช้ในครัวเรือนได้ทุกชนิด และไม่เคยเจอปัญหาเป็นโรคเจ็บไข้ได้ป่วย
4. ให้ชาวบ้านยืมหมูพันธุ์เหมาะสม ไปเลี้ยงเพื่อทำพันธุ์ โดยมีข้อตกลงกันว่าเมื่อได้ลูกแล้วให้เอาลูกมาส่งคืน เพื่อให้รายอื่นๆ ยืมไปเลี้ยงขยายพันธุ์ต่อไป
5. การปลูกพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เองในฟาร์ม ขยายพันธุ์ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ และมีการอนุรักษ์สายพันธุ์หญ้าประจำถิ่นไว้ ไม่ให้สูญพันธุ์
6. การเลี้ยงห่าน ไว้สำหรับกินหญ้า วัชพืช ในสวนผลไม้
7. การขุดบ่อ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง และนำน้ำขึ้นมาใช้โดยวิธีกลักน้ำ ซึ่งไม่ได้ใช้เครื่องจักรและพลังงานจากน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อมาใช้รดต้นไม้ รวมทั้งใช้สำหรับเลี้ยงปลาหลายชนิด
8. การปลูกพืช ผสมผสานปะปนกันมากมายหลายชนิด ทำให้มีผักกินที่หลากหลายชนิดหลายฤดูกาล
9. การนำผลไม้ที่เหลือใช้ในฟาร์ม มาทำเป็นน้ำหมักสมุนไพร ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์ และทำยาสมุนไพรสำหรับคน โดยการใช้กล้วยน้ำว้าดองกับเหล้าขาว เพื่อช่วยลดอาการปวดเมื่อยของร่างกาย

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

นายแปลก เดชะบุญ ได้อาศัยเรียนรู้จากผู้อื่นและใช้ความรู้เดิมที่จบการศึกษามาทางด้านพืชและเคยเป็นครูสอนเกษตรมาก่อน มีความสนใจขอความรู้เพิ่มเติมจากครูเกษตรที่เคยเป็นลูกศิษย์ ที่รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เรื่องการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ เป็นคนชอบ

ไฝหาความรู้จากนักวิชาการ นักวิจัยที่สามารถนำเอาความรู้มาถ่ายทอดแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

ศึกษาความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการของกรมปศุสัตว์ และลูกศิษย์ที่เป็นอาจารย์สอนเกษตรด้านปศุสัตว์ ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มีการเก็บเกี่ยวประสบการณ์กับการทำโครงการพิเศษเกี่ยวกับพี่น้องชาวบ้านและชุมชนทั้งพื้นราบและบนดอย และการเข้าร่วมโครงการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โครงการชีวิตวิถีเพื่อพัฒนาแบบยั่งยืน

การแบ่งปันองค์ความรู้

นายแปลก เดชะบุญ ได้นำที่ดินปรับเปลี่ยนเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกทุกอย่างที่กินได้ กินทุกอย่างที่ปลูก ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (เกษตรอินทรีย์) และทำให้ที่ดินแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของตนเองไว้ว่า “เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สู้ชีวิตวิถีวัฒนธรรม ล้านนา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้ ตามวัตถุประสงค์ของผู้มาเรียนรู้ และจัดการให้เหมาะสมกับระยะเวลาของผู้เรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้มาศึกษาดูงานมีเวลาน้อยก็จะให้อ่านเองจากป้ายคำแนะนำ ที่จัดทำไว้ เป็นการดูงานแบบกว้างๆ และดูผลสำเร็จจากการทำงาน
2. ผู้ที่สนใจเจาะลึกเฉพาะเรื่อง เช่น การขยายพันธุ์พืช การทำน้ำหมัก ก็จะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และแจกพันธุ์พืชเพื่อนำไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป
3. นักเรียน นักศึกษาที่มาศึกษาดูงานในฟาร์มหลายคณะ ได้นำอาหารจำพวกนมพร้อมดื่ม และน้ำผลไม้มารับประทาน ทำให้มีกล่องบรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนมากซึ่งหากทิ้งไว้ก็จะเป็นขยะที่ย่อยสลายยาก จึงเสนอแนะให้นำมาทำเป็นภาชนะสำหรับเพาะเมล็ดพันธุ์พืช โดยการตัดฝากล่องด้านบนออก แล้วเจาะรูบริเวณด้านล่างเพื่อให้ระบายน้ำได้ ซึ่งเป็นการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ได้ใหม่ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อถุงพลาสติกสีดำสำหรับเพาะเมล็ด อีกทั้งยังมีความคงทนสามารถนำกลับมาใช้ได้อีกหลายครั้ง

มีการจัดทำห้องเรียนปศุสัตว์สำหรับผู้ที่มาอบรม ซึ่งได้รับทราบว่าการปศุสัตว์ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่ แต่สนับสนุนปัจจัยที่เป็นวัสดุในการสาธิตการเรียนรู้อย่างยังต้องใช้งบประมาณในการจัดแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ มีผู้คนหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันมาเรียนรู้ดูงานทั้งปี แต่ไม่มีงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาสนับสนุน จึงเสนอแนะว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้สำหรับปรับปรุงสถานที่ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ด้วย

จากการที่มีผู้คนมาเรียนรู้มาศึกษาดูงานมากมายหลายระดับ รวมทั้งมาเยี่ยมชม ได้พบปะพูดคุยจึงเป็นที่มาของการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายแนวความคิดต่างๆ ให้กับผู้ที่มาดูงาน ซึ่งต่างจากแนวคิดของคนที่ตั้งถิ่นฐานของตัวเอง ที่มีความคิดว่าการเป็นเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานไม่มีเกียรติ จึงขายที่ ขายทางในที่สุดก็ไม่เหลืออะไรที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษเหลือไว้เลย ครั้นมีลูกหลานเมื่อจบการศึกษาก็ส่งเข้าไปทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัท หรือขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อทำงานรับเงินเดือนไม่ต้องตรากตรำตากแดดตาก

ฝน เพราะฉะนั้นผู้ที่จะเป็นเกษตรกรจะต้องมีความมุ่งมั่น ขยันและอดทนเป็นเบื้องต้น จึงสามารถทำอาชีพเป็นเกษตรกรได้เน้นการถ่ายทอด เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. เกษตรอินทรีย์
2. เกษตรผสมผสาน
3. เกษตรกรรมธรรมชาติ
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
5. เกษตรทฤษฎีใหม่
6. พิธีกรรม ราชวัญและการสู่ขวัญควาย
7. ศูนย์เรียนรู้บ้านนาหลังคาแดง
 - พันธุ์พืชพื้นบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุดเพื่อเป็นจุดศึกษาดูงาน
 - การเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ห่าน วัว ควาย ม้า หมู หมูป่า
 - การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลสัตว์ และน้ำหมักชีวภาพ
 - การเลี้ยงผึ้ง แบบปลอดสารพิษและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - การเลี้ยงสัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ แบบผสมผสานโดยยึดหลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและพึ่งตนเองโดยไม่ใช้การลงทุนมาก
 - การผลิตข้าวซ้อมมือเพื่อใช้ในการบริโภค
 - การปลูกไม้แต่ละชนิดเพื่อให้อนุชนได้ศึกษาความเป็นมาของไม้แต่ละชนิด

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายแปลก เดชะบุญ เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีการค้นหาและสั่งสมองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยได้ประสบการณ์จากการจบการศึกษาด้านการเกษตร เคยเป็นครูสอนวิชาเกษตร การได้รับการถ่ายทอดมาจากคุณพ่อซึ่งเป็นหมอยาแผนโบราณ การได้รับความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากครูเกษตรที่สอนวิชาการเลี้ยงสัตว์ และจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ จากการทำมีบุคลิกเป็นคนชอบคิด ชอบดัดแปลง จึงนำสิ่งของที่ใช้งานแล้วนำกลับมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า มีเทคนิคและวิธีทำถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การสอนงาน การทัศนศึกษา จากผลงานในสิ่งที่ทำมาโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ และระยะเวลาให้สอดคล้องกัน อีกทั้งยังเป็นนักพัฒนามีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเองอีกด้วย ในด้านการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันนั้น เป็นการทำตามวิถีชีวิตที่เคยมีสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการหาวัตถุ เพื่อสนองความต้องการหรือกิเลสของตน มีการจับจ่าย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น พึ่งพาตนเองโดยใช้ปัจจัยที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า โดยการทำนา ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา หาจากสิ่งที่มีอยู่ในฟาร์ม เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน ไม่สร้างภาระหนี้สินให้กับตนเอง และสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

นายบุญชวน มะลัยโย

เพศ : ชาย

อายุ : 66 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 10 ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ : 086-117-2903

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 26 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจ

พอเพียง บุญชวนฟาร์ม..เดินตามพ่อ..ยั่งยืน

พิกัด GIS : 20.057815724480395, 99.9879152193477

ฝากบอกเกษตรกร : มีการแสวงหาความรู้แล้วนำมาปรับใช้ในฟาร์มตลอดเวลาตามคติประจำตัวที่ว่า
ไม่เป็นน้ำชาล้นถ้วย

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : เกษตรกรดีเด่นแห่งบ้านปงปน ผู้นำกลุ่มปศุสัตว์อินทรีย์ตำบลดงมหา
วัน ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มดีเด่นด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเชียงราย

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายบุญชวน มะลัยโย เกษตรกรดีเด่นแห่งบ้านปงปน ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ที่ในวัยเด็กต้องย้ายตามครอบครัวจากภาคอีสานมาตั้งรกรากที่จังหวัดเชียงราย ได้ บวชเรียนและมีโอกาส ออกแสดงกลองยาวตามคณะของหมู่บ้าน ทำให้เป็นคนกล้าแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเข้าได้กับทุกๆ คน เป็นคนขยันไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค เป็นผู้ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ ทำให้มีความสามารถหลายด้านนอกจากการเกษตร ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ การค้าขาย การตลาดการ บัญชี ประสบการณ์มากมาย และเมื่อมีโอกาสเข้าอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้ พิจารณาตัวเองว่าจะทำตัวให้เป็นแบบอย่างในเรื่องการปฏิบัติเกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จนหลายๆ หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

จุดเปลี่ยนของชีวิต

เดิมทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวที่ทำให้มีหนี้สินจนต้องเข้าโครงการฟื้นฟู เริ่มต้นชีวิตใหม่จากการรับจ้างเลี้ยงโคเนื้อ จากความตั้งใจจริงในการหาความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อ จึงเข้าอบรมเป็นอาสาปศุสัตว์ เพื่อได้ความรู้และประสบการณ์จากการเป็นเสมือนผู้ช่วยปศุสัตว์อำเภอ จนประสบความสำเร็จเลี้ยงโคเพิ่มได้เป็นจำนวนมาก จึงเห็นโอกาสแยกมาเลี้ยงทำฟาร์มโคเนื้อของตนเอง และ

ต่อมาเป็นแกนนำในการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านปางปอน ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัด เชียงราย และได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อดีเด่นระดับเขต

ชีวิตที่พอเพียง

การดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง นายบุญชวน เล่าว่า บ้านหลังที่อาศัยอยู่นี้สร้างด้วยตัวเอง ไม่ต้องให้ใครมาสร้างให้ ซึ่งสร้างบ้านเสร็จเมื่อตอนอายุ 60 ปี โดยมีความเชื่อว่าค่อยๆ ทำ ค่อยๆ ต่อเติม ไป เพราะทำและปลูกสร้างด้วยตัวเอง สมัยก่อนน้ำทำอุดมสมบูรณ์ จับปูหาปลา ก็ไปหาในแม่กก ตอนนี้อยู่คนมากขึ้นทรัพยากรในธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด อยากรักษาปลาอะไร ก็ต้องจับปลาจากแม่น้ำ มาเลี้ยงในบ่อ ในหนองน้ำ หรือในนาของตนเอง

นายบุญชวน มะลียโย ได้ยึดหลักการทำงาน 3 ท. คือ ทำทาน - ทำแท้ - ทำทุกหน้าที่

การทำสวนแบบเกษตรทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแบบผสมผสานที่มีสัตว์ โดยจะมีควายเป็นหลัก เป็ด ไก่ ทั้งทำนา ปลูกผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ขุดสระเลี้ยงปลา ศูนย์เรียนรู้ บุญชวนฟาร์ม ทำการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (เกษตรอินทรีย์) น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทั้ง การเกษตรแบบผสมผสาน ทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลายเป็นต้นแบบของเกษตรกรและบุคคลทั้งจากแดนใกล้และไกล รวมถึงประชาชนทั่วไปได้มาเรียนรู้ถึงการทำการเกษตร ไม่น่าแปลกใจ ที่ศูนย์เรียนรู้บุญชวนฟาร์ม จะมีผู้คนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ เพื่อขอคำแนะนำคำปรึกษาตลอดทั้งปี เพราะ ที่มีทุกอย่างที่เกษตรกรที่มีพื้นที่น้อยต้องการทำเกษตรแบบผสมผสานแล้วพออยู่พอกิน มีความสุข

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

นายบุญชวนมุ่งมั่นมีโคเนื้อลูกผสมพื้นเมือง จำนวน 30 ตัว มีความตั้งใจเลี้ยงโคเนื้อแบบ ประณีตในพื้นที่ 14 ไร่ แล้วตั้งชื่อพันธุ์โคที่เลี้ยงว่า “โคพันธุ์ซี่” เพราะว่ามีรายได้จากการขายซี่ จึงเน้น เก็บมูลโคตากแห้งไว้ขายตลอด

มีการคัดเลือกโคลูกผสมพื้นเมือง เพราะว่าง่ายแข็งแรง มีความทนต่อโรคในประเทศไทย และเลี้ยงลูกเก่ง สามารถให้ลูกใหม่ได้ทุกปี เลี้ยงโคไว้ขายซี่ และลูก ไม่นั่นขุนให้อ้วนเพื่อขาย

มีการสร้างโรงเรือนตามระดับสูงต่ำเพื่อสะดวกในการเก็บมูล

มีโรงตากมูลโค หลังคามุงด้วยพลาสติกใส ทำให้มูลแห้งเร็วไม่เปียกน้ำหน้าฝน

ด้านการจัดการเลี้ยง มีการทำฟางอัดฟ่อนสะสมไว้หลังเก็บเกี่ยวข้าว ประมาณ 2,000 ฟ่อนต่อปี

มีการให้ฟางรดหมักน้ำชีวภาพให้วัวกินในโรงเรือนเกือบตลอดวัน สลับกับต้นข้าวโพดสดสับ ที่เก็บฝักแล้ว หรือช่วงที่ฟางและข้าวโพดหมักก็ใช้หยวกกล้วยมาสับร่อนน้ำชีวภาพโรยด้วยรำให้โคด้วย จะปล่อยให้โคออกกินหญ้าในแปลงวันละประมาณ 3 ชั่วโมง ทำให้มีเวลาไปทำกิจกรรมอื่นๆ ในฟาร์ม ได้อีกจะเห็นได้ว่าการใช้ความรู้หลากหลาย การคัดพันธุ์ จัดการทั้งวิธีทำเลี้ยงการทำสูตรอาหารต่างๆ อย่างดีและบริหารจัดการเวลาอย่างคุ้มค่า

นอกจากนี้ นายบุญชวน ยังสร้างบ่อหมักแก๊สชีวภาพจากมูลโคที่เลี้ยง แล้วนำมาทำเตาหุงต้ม ทำตะเกียงส่องสว่างและที่กกลูกไก่ กกลูกสุกรได้ด้วย แม้ว่าฟาร์มจะอยู่ห่างชุมชนก็สามารถพึ่งพา ปัจจัยผลิตต่างๆ ในฟาร์มผสมผสานอย่างลงตัว ทำให้ในฟาร์มไม่ต้องพึ่งไฟฟ้าในเวลากลางคืน ประหยัดค่าไฟค่าถ่าน ไม่ต้องเผาฟืนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

การเลี้ยงไก่ไข่ ในช่วงปี พ.ศ. 2544 นายบุญชวน นำเงินมาลงทุนการเลี้ยงไก่ไข่เสริมจำนวน 800 ตัว ใช้ความรู้จากการเป็นอาสาปศุสัตว์ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามที่ต่างๆ ที่ได้รับไปเป็นวิทยากร ทำให้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงไก่ การเตรียมอาหารไก่ เป็นอย่างดี ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่ไข่มาจนได้รับรางวัลฟาร์มสาธิตดีเด่นระดับจังหวัดเชียงราย และดีเด่นระดับปศุสัตว์เขต 5 ด้วย

แม้ว่าจะเคยประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก เมื่อปี พ.ศ. 2547 ทำให้มีอุปสรรคไข่ไม่ได้ขาย แต่นายบุญชวนก็ไม่ท้อ ใช้จดทน ปรับเปลี่ยนโรงเรือนเลี้ยงไก่เป็นคอกเลี้ยงสุกร พื้นเมืองและไก่พื้นเมืองเลี้ยงแบบอินทรีย์ ส่วนอุปกรณ์ไก่ไข่ที่เป็นของเก่า ก็ปรับมาเลี้ยงแค่ 25 ตัว เป็นอาหารโปรตีนในครัวเรือนโดยเลี้ยงบนบ่อปลา เพื่อใช้มูลของไก่ไข่เป็นอาหารปลาด้วย

การเลี้ยงสุกร จากการทำได้อบรมปศุสัตว์อินทรีย์ ทำให้นายบุญชวน สนใจการเลี้ยงสุกรแบบธรรมชาติแต่มีเนื้อที่น้อยจึงปรับเป็นการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองจำนวน 2 ตัว ชังบนขอบบ่อปลา แล้วให้อาหารสูตรธรรมชาติที่ปรับใช้เศษผักผลไม้ในฟาร์มหมักกับน้ำหมักชีวภาพ ไม่มีการเร่งการเจริญเติบโตค่อยเป็นค่อยไป 1 ปีก็ตกลูก 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 10 ตัว ได้ลูกสุกรพื้นเมืองชาย 20 ตัว ตัวละ 1,200 บาท เป็นรายได้ประจำปีอีกทางหนึ่ง

การเลี้ยงเป็ด ปัจจุบันนายบุญชวนยังเพิ่มการเลี้ยงเป็ดเพื่อกำจัดหอยเชอร์รี่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ในนาข้าวและชายไข่บ้างตามฤดู

การเลี้ยงม้า มีการเลี้ยงม้าเพื่อกินหญ้า ลดการใช้แรงงานตัดแต่งหญ้าในสวนผลไม้ โดยนำม้าไปผูกกับหลัก ปล่อยให้ม้าเดินกินหญ้าตามแนวทางเดิน เพราะม้าชอบกินหญ้าสั้นๆ ที่ติดดิน

การเลี้ยงควาย มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงควายในตำบลดงมหาวัน จังหวัดเชียงราย เพื่อทำความดีถวายในหลวง ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงเพิ่มและร่วมกันกับกลุ่มฝึกสอนการใช้แรงงานควายไถนาร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์อำเภออนุรักษ์ไถนาแสดงในงานวันพิธีเปิดโครงการพลิกฟื้นธนาคารควายไถนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ของจังหวัดเชียงราย

โรงเรือนมาตรฐานป้องกันโรคไข้หวัดนก การป้องกันที่ดีทำให้เกษตรกรลดความเสี่ยงไปได้อีกระดับ แนวทางที่กรมปศุสัตว์แนะนำเพื่อป้องกันโรคต่างๆที่จะเข้าสู่ฟาร์มไก่มีดังนี้ หลักการสร้างโรงเรือนไก่พื้นเมืองรายย่อยให้มีประสิทธิภาพ

1. โรงเรือนป้องกัน ฝนกันลมได้
2. โรงเรือนต้องมีตาข่าย ล้อมรอบ ป้องกันนก หนู
3. ต้องมีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ เข้า-ออก
4. มีพื้นที่ให้ไก่ ได้หากิน
5. มีแนวรั้วป้องกัน สุนัขแมว และสัตว์อื่นๆ
6. หากนำไก่เข้ามาใหม่ หรือออกไปขนต้องแยกไม่ให้เข้าโรงเรือนอย่างน้อย 7 วัน

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงโค-กระบือแบบยืนโรง เป็นการเลี้ยงโคลูกผสมพื้นเมืองแบบประณีต เลี้ยงกระบือแบบประณีต เป็นการเลี้ยงในโรงเรือน ไม่ปล่อยลงแปลง เน้นการดูแลสุขภาพวัวให้มีสุขภาพดี ไม่มีปัญหาด้านโรคต่างๆ ได้ผลผลิตลูกทุกปี เน้นการเก็บขี้โค-กระบือตากแห้งขายเป็นรายได้

มีการขายวัว 5-8 ตัวต่อปี มีรายได้ประมาณ 40,000-90,000 บาท
 ขายซีโค-กระบือ-ม้า มีรายได้ ประมาณเดือนละ 2,000 บาท
 ขายลูกสุกรพื้นเมือง ปีละ 20 ตัว มีรายได้ ประมาณ 24,000 บาท
 มีรายได้รวมจากการปศุสัตว์ ประมาณ 70,000 – 100,000 บาทต่อปี ตามปริมาณการขายโค
 ตัวผู้ แม่โคแก่ที่คัดออก และยังมีรายได้จากการขายผลไม้ พืชผัก ผลไม้ ตลอดจนไข่เป็ด ไข่ไก่ มี
 ความมั่นคงต่ออาชีพ

สูตรน้ำหมักสมุนไพรบำรุงโค-กระบือ

วัตถุดิบ

1. บอระเพ็ด
2. ไพล
3. ตะไคร้
4. ข่าแก่
5. เกลือป่น
6. น้ำตาลทรายแดง
7. เหล้าขาว
8. เบียร์

วิธีทำ

1. หั่นส่วนผสมทุกชนิด ใส่ลงถังหมัก
2. ใส่น้ำตาลทรายแดง เกลือป่น เบียร์ ปิดฝาถังทิ้งไว้ 1 คืน
3. วันต่อมาใส่เหล้าขาว แล้วปิดถังหมักทิ้งไว้ 15 วัน จึงนำมาใช้ได้

วิธีใช้

ให้โค-กระบือกิน หรือ กรอกให้โค กระบือกิน ในตอนเช้าก่อนกินหญ้า
 ประหยัดต้นทุน ไม่ต้องฟังกเลื้อแร่หรืออาหารเสริมสัตว์ที่มีราคาแพง

สรรพคุณ

แก้ปัญหาโค-กระบือที่ไม่ค่อยกินหญ้า และผสมโซชายไม่ได้ราคาจะหมดไป

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

ได้นำคำสอนเกี่ยวกับการทำการเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ใน
 ชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. เป็นคนขยัน ประหยัด อุดออม โดยการทำบัญชีครัวเรือน
2. มีเหตุผลในเรื่องการใช้จ่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า
3. รู้จักประมาณตนจนหลุดพ้นจากความยากจน หนี้สิน
4. มีภูมิคุ้มกันโดยการออมทรัพย์สินเป็นตัวสำรอง จะนำสัตว์ไปจำหน่ายเมื่อจำเป็น
5. ด้านความรู้เป็นผู้ขอศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ

6. เป็นคนมองโลกในแง่ดี มีคุณธรรมรู้จักการให้อภัย ไม่อาฆาตพยาบาท มีกุศโลบายหาทางออกให้กับตนเอง เสียสละบริจาคโคให้เป็นการเพิ่มเติมเมื่อถูกขโมยพ่อพันธุ์ไป จึงทำให้มีความสุข ไม่ทุกข์ใจ

นายบุญชวน ได้น้อมนำทฤษฎีใหม่มาเริ่มทำอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานบนที่ดิน 14 ไร่ แล้วพัฒนาอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537 มีกิจกรรมทำนา ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ข้าวโพดหวานสำหรับส่งโรงงาน ทำนา เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และปลูกไม้ผลอีกหลายชนิด ดังนี้

1. ของเหลือใช้จากการเกษตร เช่น ต้นข้าวโพด ฟางข้าว หยวกกล้วย นำมาทำเป็นอาหารของโคเนื้อ ไก่ สุกร ที่เลี้ยง
2. มูลของสัตว์ เช่น สุกร ไก่ไข่ เป็นอาหารปลาที่เลี้ยงไว้
3. วัสดุเหลือใช้ทุกอย่างในฟาร์ม สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อลดต้นทุนการผลิต และยังสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว
4. การเกษตรอินทรีย์ ปศุสัตว์อินทรีย์เน้นการไม่นำสารเคมีเข้ามาใช้ในฟาร์ม
5. การเลี้ยงควายเป็นเงินออม และ เพื่อขายมูล จะไม่ขายตัวควาย นอกจากยามจำเป็นต้องการใช้เงินเท่านั้น

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

เคยไปร่วมสัมมนาเรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำ เป็นตัวแทนของผู้ใช้น้ำภาคเหนือ กับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล คนเราไม่รู้ตนเอง รู้แต่หน้าคนอื่น คนไม่รู้จักหน้าของตนเอง เพราะตื่นเข้าขึ้นมาต้องเอากระดาษมาส่องหน้าตัวเอง แต่สิ่งที่ไม่รู้จักหน้าของตนเองคือหน้าที่ ของแต่ละคนโดยการเอาหน้า ไปทำหน้าที่เลี้ยงตัวเองเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ หากเราขึ้นเครื่องบินมองจากที่สูงจะเห็นว่ามี การขุดดินเป็นหลุมเป็นบ่อเต็มไปหมด เป็นการเปลืองดิน วิธีทำไม่เปลืองดินคือต้องปลูกผักปลูกหญ้า ปลูกหญ้าแฝก และทำการปลูกพืชทุกอย่าง และใช้แนวคิดคือ กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน มีแนวคิดนี้ในปี พ.ศ. 2550 จึงเป็นเหตุที่มาของการเริ่มต้นในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เคยผ่านการอบรมหลักสูตรการทำบัญชีครัวเรือน และเคยทำหน้าที่เป็นวิทยากรครูบัญชี แนะนำว่าการทำบัญชีเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีการจดบันทึก ถ้าไม่มีจดบันทึกจะไม่ว่ามีรายรับรายจ่ายเท่าไร จะไม่มีเงินเหลือเก็บจะมีแต่ทางรั่วไหล ถ้าทำบัญชีจะสามารถปลดหนี้ได้ บางคนใช้เงินไปเพื่อการทำบุญบริจาคทานจำนวนมาก เป็นการบริจาคทานเพื่อเอาหน้า การบริจาคทานน้อยก็อาจบริจาคทานหลายทอด เมื่อไม่มีการจดบันทึก เงินจึงสูญหายไปในส่วนนี้เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการจดบันทึกทำให้รู้ว่าใช้ในส่วนนี้ไปเท่าไร

เคยไปอบรมเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในปี พ.ศ. 2549 ชยัน ประหยัด อดออม มีความรู้ต้องแบ่งปัน

ได้รับการส่งเสริมจากเกษตรอำเภอให้เข้าร่วมอบรมทั้งเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริเพื่อเป็นการสร้างรายได้ฟื้นฟูจากการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวที่ทำให้มีหนี้สินจนต้องเข้าโครงการฟื้นฟู

สนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ และได้รับเริ่มการรวมกลุ่มปศุสัตว์อินทรีย์ตำบลดงมหาวัน จนได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มดีเด่นด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเชียงราย

การแบ่งปันองค์ความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บุญชวนฟาร์ม..เดินตามพ่อ..ยังยืน ซึ่งเป็นศูนย์ถ่ายทอดวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่เยาวชน ประชาชนทั้งภายในชุมชนและต่างชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นต้นแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนี้แก่บุคคลอื่น จนนำไปปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ของอำเภอ

มีการทำเอกสารความรู้ประสบการณ์เรื่องควายเป็นแผ่นพับแจกจ่ายผู้ที่มาเยี่ยมฟาร์ม

เป็นวิทยากรทั้งภายในและภายนอกสถานที่ เรื่อง องค์ความรู้ เรื่องการสุขภาพสัตว์ จัดหลักสูตรให้ผู้สนใจมาเรียนรู้แบบเข้ามาเย็นกลับ มีความประสงค์ให้เกษตรกรที่ได้มารับการฝึกอบรมจนประสบผลสำเร็จในอาชีพการเกษตรแบบเดียวกันต่อไป ในหลักสูตรดังนี้

1. เรื่องการบริการดูแลสุขภาพสัตว์เบื้องต้น
2. การเลี้ยงหมูหลุม
3. การทำนา
4. การเลี้ยงเป็ดในนาข้าว
5. การเลี้ยงม้า โค กระบือ เพื่อขายมูล

จากความอดทน ขยันตั้งใจจริงฝ่าฟันอุปสรรค ใช้ความรู้ความสามารถ จนได้รับความไว้วางใจ และคัดเลือกบุคคลดีเด่นจากหลายหน่วยงาน เช่น

- รางวัลพ่อพ่อดีเด่นปี พ.ศ. 2549
- ฟาร์มสาธิตดีเด่นปี พ.ศ. 2546
- เป็นอาสาปศุสัตว์ประจำตำบลและวิทยากรเกษตรกรของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย
- เป็นประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลดงมหาวัน
- หัวหน้ากองร้อยอาสาของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง พ.ศ. 2545-2550
- ครูบัญชีอาสาของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ยกย่องเป็นเกษตรกรตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ
- ได้รับการยกย่องจากองค์กรเอกชนว่าเป็นมหาบัณฑิตแห่งวิทยาลัยชวาเนไทย

จากความรู้ความสามารถหลายอย่าง มีการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักความมีเหตุมีผลในการ มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน ตลอดจนนำความรู้ประสบการณ์มาปรับใช้อย่างดี มีความเป็นผู้นำเสียสละไม่เห็นแก่ตัว อธิษาศัยดีมีมนุษยสัมพันธ์ ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย จึงได้คัดเลือกให้ฟาร์มของนายบุญชวน เป็นศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ได้รับเลือกจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนพอเพียง ของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และได้วางตนเป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนเกษตรกรอย่างดียิ่ง

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายบุญชวน มะลัยโย เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยได้รับประสบการณ์ตรงในด้านการเลี้ยงเป็ดไข่ ตั้งแต่เป็นลูกจ้างเลี้ยงเป็ด มีประสบการณ์จากการเลี้ยงโคพื้นเมืองและกระบือ ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมต่างๆ ของสัตว์จากที่ได้คลุกคลีและสัมผัสอย่างใกล้ชิดและได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการเข้ารับการอบรมเรื่องการเลี้ยงสัตว์ แล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะ สามารถนำประสบการณ์ในการฝึกบังคับสัตว์ไปถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ ประกอบกับมีนิสัยเป็นคนชอบศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประยุกต์ และดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นคนกล้าเจรจา สนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้รู้ในสาขาต่างๆ จึงเป็นการเสริมเพิ่มเติมให้มีความรู้แตกฉานเพิ่มขึ้น

นายทวี ดอนแสนเทพ

เพศ : ชาย

อายุ : 65 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 57 ม.17 บ้านใหม่ศิริไล ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย 57210

โทรศัพท์ : 093-232-1020

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำเกษตร : 45 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง "ทวี-สุมาลีฟาร์ม" และฟาร์มต้นแบบการเลี้ยงกระบือแบบประณีต

พิกัด GIS : 19.819768090568125, 100.02065967268896

ฝากบอกเกษตรกร : หากตั้งความสุขอยู่ที่เงิน มีเท่าไรก็ไม่มีวันพอ หากตั้งมีความสุขกับสิ่งที่ทำอยู่ กับบ้าน เป็นสุขอยู่ที่ใจ มีน้อยแค่ไหนก็พอ

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : อาสาปศุสัตว์ดีเด่น มีการจัดการฟาร์มเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับจังหวัด

ข้อมูลส่วนบุคคล

เริ่มต้นอาชีพการเกษตรด้วยการปลูกข้าวโพดและทำนา ตอนอายุ 24 ปี การทำเกษตรสมัยก่อนได้ผลผลิตข้าวและข้าวโพดไม่แน่นอน และไม่สามารถควบคุมราคาได้ จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงสัตว์ เพราะสามารถกำหนดราคาซื้อ-ขายเองได้ มูลสัตว์ก็สามารถนำมาทำเป็นปุ๋ย และตากแห้งขายได้ นอกจากนี้ยังเป็นอาสาปศุสัตว์ที่มีใจรัก และมุ่งมั่นในการเป็นผู้ช่วยปศุสัตว์อำเภอเวียงชัยในการให้บริการและการรักษาสัตว์แก่เกษตรกรด้วยกัน

จุดเปลี่ยนของชีวิต

การทำนาในสมัยก่อนน้ำท่ามีความอุดมสมบูรณ์ดีมาก ต้นข้าวที่ปลูกก็เจริญเติบโตให้ผลผลิตดี แต่ปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำเปลี่ยนไปมาก ประกอบกับน้ำที่ใช้ในการทำนาไม่เพียงพอ จึงหันซื้อโคเนื้อพันธุ์อินดูบราซิล มาเลี้ยงแบบยืนโรง แต่เมื่อนำไปขายไม่ได้ราคาตามที่ต้องการ ทำให้เกิดปัญหาการขาดทุน จึงหันมาเลี้ยงกระบือแบบเลี้ยงยืนโรงควบคู่กับการทำนา ให้อาหารในโรงเรือนด้วยต้น และฝักอ่อนข้าวโพดและฟางข้าว ไม่ปล่อยให้ไปทะเล็มในแปลงหญ้า เพราะว่ามีแรงงานในครัวเรือนน้อย ลูกๆ ไปทำงานนอกบ้าน จึงมีเวลาจำกัด ประกอบกับมีผลผลิตเหลือใช้จากท้องไร่ ท้องนา คือต้นข้าวโพดและฟางข้าวเองจึงเอามาใช้เลี้ยงควายแบบยืนโรงได้

ชีวิตที่พอเพียง

จากการเรียนรู้เพิ่มเติม เสริมประสบการณ์ในการทำการเกษตร โดยเข้ารับการอบรมความรู้ และแนวคิด เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีชีวิตของตนเอง จากที่เคยทำนาปี ละ 2 ครั้ง รายได้ไม่แน่นอน จึงพลิกแนวคิดตัวเองใหม่มาทำการเกษตรแบบผสมผสานกับการเลี้ยง สัตว์โดยการเลี้ยงกระบือแบบประณีต เพราะทำให้มีรายได้ที่แน่นอนเป็นกอบเป็นกำ สามารถทำเป็น อาชีพหลักได้ และได้ลูกๆ ที่เคยต้องออกไปทำงานในต่างถิ่น ต่างจังหวัด กลับมาอยู่ด้วยกันที่บ้าน ช่วย ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานทำให้รู้สึกมีความสุขกับสิ่งที่ทำอยู่กับบ้านในปัจจุบัน

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

การทำสวนเกษตรผสมผสาน เพราะเป็นการลดความเสี่ยง แล้วยังถือว่าสิ่งที่ปลูกไว้เป็นที่ ต้องการของตลาดทุกอย่าง สวนเกษตรผสมผสานได้จัดวางผังไว้เหมาะสม

การเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงไม่ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูมากนัก แค่ใช้เวลาให้อาหาร และ สังเกตสัตว์ เพียง 1-2 ชั่วโมง ก็สามารถเอาเวลาไปทำอย่างอื่นต่อได้

มูลกระบือที่ถ่ายออกมาได้เอาไปขายได้ทั้งหมดไม่สูญหายไปไหน มีการจดบันทึกว่าควายแต่ละ ตัวถ่ายออกมาปริมาณเท่าไร ตากแห้งแล้วเหลือน้ำหนักกี่กิโลกรัม และขายได้เป็นเงินเท่าไร คำนวณ ออกมาเป็นรายได้จากการขายมูลกระบือได้ชัดเจน และยกตัวอย่าง เช่น เคยมีการจดบันทึกซึ่งน้ำหนักมูล ควายที่ถ่ายออกมาซึ่งได้วันละ 210 กิโลกรัม เมื่อนำไปตากแห้งแล้วเหลือน้ำหนัก 75 กิโลกรัม ขายราคา กิโลกรัมละ 2 บาท ทำให้มีรายได้เป็นรายวัน

การหาซื้อกระบือสวยๆ มาเลี้ยงซักตัวเป็นเรื่องยากกว่าซื้อทองคำ มีเงินสามารถซื้อทองได้ง่าย ที่ร้านทองที่ไหนก็มีขาย แต่สำหรับควายสวยๆ ต้องใช้เวลาเสาะหาเป็นเวลา 4-5 วัน หากเจ้าของไม่ ขายก็ไม่สามารถซื้อได้ ตนจึงให้ความสนใจและเอาใจใส่ควายที่เลี้ยงมาก

การเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงตลอดเวลา แล้วตัดหญ้ามาให้กินที่คอก เป็นวิธีทำเลี้ยงที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่มีเวลาน้อย ซึ่งหากสังเกตดูจะเห็นว่า ร่างกายจะมีความอ้วนท้วนสมบูรณ์ และมีน้ำหนักดีกว่า การเลี้ยงแบบปล่อย

การเลี้ยงแบบยืนโรงสลับกับการปล่อยแปลง แต่การเลี้ยงแบบปล่อยให้กระบือได้เดินและกิน หญ้าในแปลง กระบือจะไม่ค่อยมีอาการเครียด

มีการเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์อยู่ 2 ตัว ให้ลูกได้รุ่นละประมาณ 20 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายลูก และมีบางส่วนที่เลี้ยงเพื่อตนเองในฟาร์ม ใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับพืชผัก และรำละเอียดไว้เลี้ยง แม่ พันธุ์ ส่วนสุกรขุนเลี้ยงโดยใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปทั้งหมด

การใช้วัตถุดิบพืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่น (ใบมันสำปะหลังหมัก) นำมาใช้เลี้ยงกระบือ เพื่อลด ต้นทุน และเป็นแหล่งอาหารโปรตีนสูง

การสร้างโรงตากมูลกระบือ เพื่อเป็นการต่อยอดผลการดำเนินงานของคุณ์เรียนรู้ฯ ทำให้ เกษตรกรสามารถเก็บมูลกระบือได้ตลอดทั้งปี ปัจจุบันเกษตรกรมีรายได้จากการขายมูล เฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาท

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงกระบือแบบประณีต คือการเลี้ยงกระบือแบบไม่มากตัวแต่เน้นคุณภาพ เป็นการเลี้ยงกระบือแบบจำกัดสถานที่ ไม่ใช่การเลี้ยงแบบทั่วไปในรูปแบบปล่อยกินตามทุ่งหญ้า ที่เดินไปเรื่อยๆ แต่การเลี้ยงกระบือแบบประณีต เป็นเลี้ยงแบบยืนในโรงเรือน ให้อาหารกินที่โรงเรือนเป็นต้น ข้าวโพดและฟางข้าว บางวันจึงจะปล่อยให้แทะเล็มแปลงหญ้าประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นก็จะให้นอนแช่น้ำครึ่งชั่วโมง เพื่อคลายเครียด

เสร็จแล้วก็จะนำกลับเข้าคอก ช่วงเย็นก็จะกินฟางข้าวและข้าวโพด มีเสริมอาหารชั้น หรืออาหารหมัก มูลควายที่ถ่ายออกมาสามารถเอาไปใช้ได้ทั้งหมดไม่สูญหายไปไหน สามารถจัดการมูลกระบือ หรือขี้ควายได้ เก็บตากขายได้ราคาดี หรือเก็บไว้ใช้เป็นปุ๋ยกับพืชสวนในไร่ได้ดี

การเลี้ยงกระบือระบบประณีต ง่ายกว่าเลี้ยงวัว เพราะกระบือ หรือ ควายเป็นสัตว์พื้นถิ่น เชื่อง และคุ้นชินกับสภาพแวดล้อมบ้านเรา เป็นการเลี้ยงแบบสะอาด สามารถสังเกตลักษณะอาการของสัตว์ได้ง่าย ไม่เจอปัญหาเรื่องเจ็บป่วยที่สำคัญ ถ้าบำรุงด้วยอาหารวัวขุน ร่วมกับหญ้าหรือฟางหรือข้าวโพดจะอ้วนสมบูรณ์เร็วมาก

รูปแบบการเลี้ยงกระบือแบบประณีตแบบยืนโรง จะทำให้เกษตรกรมีเวลาเพิ่มมากขึ้น ในการจัดการเลี้ยง การให้อาหาร รวมถึงสังเกตอาการเป็นสัตว์ได้ง่ายขึ้น เพื่อสามารถเรียกใช้บริการงานผสมเทียม ในการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กระบือให้ดีขึ้น

การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน 4 กิจกรรมหลัก

1. การปลูกพืชผักสวนครัว เน้นผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ และเพาะเห็ดฟาง
2. เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ สุกร ห่าน โค กระบือ
3. ด้านประมง มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา
4. การจัดการด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำเอามูลเป็ด ไก่ โค สุกร มาหมักกับหญ้าทำเป็นปุ๋ยชีวภาพ

จากการทำการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับ 4 กิจกรรมดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกันและกันว่า เมื่อมีการเลี้ยงสัตว์ย่อมต้องมีมูลสัตว์ เมื่อนำมูลสัตว์มาผสมกับเศษหญ้าที่ผ่านการตัดแต่งภายในสวนมาทำเป็นปุ๋ยชีวภาพทั้งชนิดแห้งและชนิดน้ำ โดยชนิดแห้งจะนำไปใส่ในแปลงเกษตร และชนิดน้ำจะนำไปใส่ในบ่อปลาตุ๊กที่เลี้ยงไว้ช่วยให้น้ำไม่เน่าเสีย นอกจากนี้ ยังนำเศษไม้ภายในสวนมาเผาถ่าน ควันจากการเผาถ่านได้เข้าสู่กรรมวิธีกลั่นเป็นน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้เป็นสารไล่แมลง และการปลูกเห็ดฟางในพื้นที่ว่าง ทำให้ได้ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือแจกจ่ายและจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน

การทำข้าวโพดหมักอย่างง่าย

วัตถุดิบ

1. ข้าวโพดระยะเมล็ดเป็นแปง
2. ถูง หรือ ถังบรรจุข้าวโพด
3. ยางรถยนต์ หรือ ถูงทราย

4. กากน้ำตาล

วิธีทำ

1. ตัดข้าวโพดระยะเมล็ดเป็นแฉ่ง มาหั่นต้นและฝักข้าวโพดให้เป็นชิ้นเล็กๆ ขนาด 1-2 เซนติเมตร
2. บรรจุข้าวโพดลงในถุง 2 ชั้น อัดให้แน่นไล่อากาศออกโดยใช้คนเหยียบลงในถัง มัดปากถุงชั้นใน แล้วเย็บปากถุงชั้นนอกแยกจากชั้นใน เพื่อกันอากาศเข้า
3. คลุมด้วยพลาสติกให้มิดชิด ปิดทับด้วยยางรถยนต์หรือถุงทราย 21 วันขึ้นไปจึงนำมาใช้เลี้ยงสัตว์

วิธีใช้

เมื่อนำออกมาใช้ ควรราดด้วยกากน้ำตาล ที่มีโปรตีน และสารอาหารต่างๆ สูง โดยราดให้กินตัวละ 1 กิโลกรัม หรือ ผสมน้ำอัตรา 1 ต่อ 4 จะช่วยให้โคสมบูรณ์ อัตราการเจริญเติบโตดี

สรรพคุณ

ข้อดีของการใช้ข้าวโพดหมัก คือ มีอาหารหยาบคุณภาพดีไว้เลี้ยงโคตลอดทั้งปี ทำให้โคได้รับอาหารสม่ำเสมอ มีสุขภาพดี ให้ผลผลิตสูง และมีการสืบพันธุ์ที่ดีและสามารถลดอาหารชั้นลงได้บางส่วน ลดภาระในการออกไปหาอาหารหยาบ ทำให้มีเวลาดูแลโคและอยู่กับครอบครัวได้มากขึ้น

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์

จากบทเรียนการเลี้ยงโคพันธุ์อินโดบราซิล ที่มีรายได้มาเป็นเหตุจูงใจให้อยากเลี้ยง แต่ราคาเมื่อเลี้ยงได้ขนาดที่จำหน่ายได้แล้ว ปรากฏว่าไม่ได้ราคาตามที่คาดไว้ จึงตัดสินใจเปลี่ยนมาเลี้ยงควาย มีตลาดต้องการสูง และมีรายได้ที่แน่นอน ปัจจุบันจึงอยู่กับความเป็นจริง

1. สอนเกษตรกรและเครือข่ายผู้เลี้ยงโคทำข้าวโพดหมักไว้เลี้ยงโคยามอาหารขาดแคลน
2. ฝึกทักษะทำอาหารหมักจากข้าวโพด
3. การนำมูลสัตว์จากการเลี้ยงโค และสุกร มาผลิตแก๊สชีวภาพ และทำปุ๋ย
4. การนำพืช ผักผลพลอยได้จากผลผลิตทางการเกษตรมาใช้เลี้ยงโค กระบือ เป็ด ห่าน และไก่
5. การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การทำอาหารกบและอาหารปลา
6. การใช้ประโยชน์ในทุกพื้นที่โดยการปลูกผักตามคันนา
7. การเลี้ยงกระบืองามเลี้ยงแบบประณีต ไม่มากตัวแต่เน้นคุณภาพ
8. เลี้ยงสุกรไว้ผลิตลูกเพื่อจำหน่ายพันธุ์

การส่งเสริมความรู้และประสบการณ์

ได้รับความรู้โดยการเข้ารับการฝึกอบรม และรับการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มาส่งเสริมให้ เช่น การปลูกพืช เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การปรับปรุงดิน การทำปุ๋ยหมัก การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การทำบัญชีในครัวเรือน ซึ่งหากมีโครงการต่างๆ ของทางราชการมาส่งเสริมก็จะให้ความร่วมมือทุกครั้ง แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาทำตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำ

จากประสบการณ์การเลี้ยงกระบือแบบยืนโรง พบว่า มีปัญหาที่กีบเท้าของกระบือ เมื่อกระบือยืนในโรงเรือนเป็นเวลานานจะทำให้เท้าเจ็บเป็นแผล จะต้องทำการตัดแต่งกีบ โดยให้สัตวแพทย์มาทำการตัดแต่งกีบสำหรับเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ตัดแต่งกีบจะเป็นเครื่องมือเฉพาะ ที่หาซื้อค่อนข้างยากและราคาแพงต้องให้ผู้มีประสบการณ์เป็นผู้ทำการตัดแต่งทั้งต้องใช้เวลานานในการตัดแต่งกีบให้กระบือแต่ละตัว ต่อมาตนได้มีการประยุกต์โดยใช้หินเจียรซึ่งเป็นเครื่องมือช่างมาทำการตัดและตะไบตกแต่งกีบ ซึ่งสามารถทำได้ง่ายในเวลารวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถหาซื้อได้ง่ายในตลาด และราคาไม่แพง นับว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ประยุกต์ใช้เองในท้องถิ่น

การแบ่งปันองค์ความรู้

ศูนย์เรียนรู้นายทวิ ดอนแสนเทพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรวิทยากรเจ้าของศูนย์ กับผู้เข้าอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อย โดยมีเกษตรกร เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในการฝึกอบรม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ คือนายทวิ ดอนแสนเทพ อาทิเช่น การดูแลลักษณะกระบืองาม การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน การทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับสัตว์ การทำบ่อแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ รวมถึงการฝึกปฏิบัติการทำข้าวโพดหมักสำหรับเป็นอาหารโค-กระบือ

มีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คุณานและได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของนายทวิ ดอนแสนเทพ เป็นสถานที่สำหรับการฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร ทั้งการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการทำประมง

ในส่วนของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย นายทวิ ดอนแสนเทพ ได้รับเกียรติเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ โดยจะมุ่งเน้นไปที่การเลี้ยงโคและกระบือ

มีจุดสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน 800 ตารางเมตร สองแสนบาทต่อปี ด้วยการเกษตรผสมผสาน

นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่อื่น เช่น เป็นอาสาปศุสัตว์ ช่วยเหลืองานปศุสัตว์อำเภอ และปศุสัตว์จังหวัด เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นกรรมการฉางข้าว และเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเข้าร่วมทำกิจกรรมกับทางราชการอีกมากมาย

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายทวิ ดอนแสนเทพ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีการค้นหาและสั่งสมองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงกระบือ โดยได้ประสบการณ์จากการเลี้ยงโคพื้นเมือง การเลี้ยงโคพันธุ์อินทูปราซิล จนปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงกระบือ มีการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของกระบือ การคิดค้นดัดแปลงนำเครื่องมือช่างมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือตัดแต่งกีบได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่าย และเวลาในการทำงาน มีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบผสมผสาน และเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการทุ่มเทและให้ความสำคัญกับการเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงอย่างจริงจัง จึงทำให้มีรายได้หลักจากการเลี้ยงกระบือ และเป็นแบบอย่างให้ผู้สนใจมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง

นายอินตา สมตา

เพศ : ชาย

อายุ : 65 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 3 บ้านสัน ตำบลบ้านโป่ง อ.เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 57170

โทรศัพท์ : 081-034-6371

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 30 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน บ้านสัน

พิกัด GIS : 19.286612363594365, 99.46776157017756

ฝากบอกเกษตรกร : อยากให้สินค้าเกษตรได้ราคาดี ต้องมีการวางแผนในการเลี้ยง การปลูกให้ตรงกับช่วงที่ตลาดมีความต้องการ ก็จะทำให้สินค้าเกษตรได้ราคาดี

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : ได้รับรางวัล ที่ 2 ในการประกวดเกษตรกรดีเด่นสาขาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ ระดับสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 5

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายอินตา สมตา ทำอาชีพการเกษตร บนพื้นที่ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่สำหรับทำนา 4 ไร่ครึ่ง ทำบ่อเลี้ยงปลา 4 ไร่ครึ่ง ทำสวน 4 ไร่ครึ่ง และเป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ครึ่ง นอกจากนี้ยังมีการปลูกยางพาราประมาณ 20 ไร่ ในพื้นที่ที่มีใบเอกสารสิทธิทำกิน (สทก.) ปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเป็นเชิงเกษตรอินทรีย์ ลดจากการจ้างทุกอย่าง ลงมือทำด้วยตนเอง ตั้งแต่การไถ การใส่ปุ๋ย การฉีดยาฆ่าแมลง ตลอดจนจนถึงการเก็บเกี่ยวทำให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำ มีรายได้เพียงพอ ภาระหนี้สินลดลง ด้วยการพึ่งพาตนเอง

จุดเปลี่ยนของชีวิต

เมื่อก่อนมีอาชีพรับจ้างปลูกผักกาดขาว ทำการเกษตรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ใช้ต้นทุนในการปลูกสูง ทั้งปุ๋ย สารเคมี ยาฆ่าแมลง บางปีก็ได้ผลผลิตดี บางปีก็ประสบปัญหาภัยแล้ง ประกอบกับไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ มีโรคและแมลงระบาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน ต่อมาได้เข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของกรมพัฒนาที่ดิน และได้กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร มาเพื่อลงทุนปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตรใหม่ โดยในเริ่มต้นกรมพัฒนาที่ดิน มาขออุปถัมภ์กับน้ำให้ จึงเริ่มปลูกพืชผักหลายชนิด ปลูกผลไม้ชนิดต่างๆ มาปลูกตามบริเวณขอบบ่อ ทั้งไว้กินเองและจำหน่ายด้วย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 ทำงานใช้หนี้เป็นระยะ 5 – 6 ปี จนถึงล่วงเข้าปีที่ 7 – 8 จึงเริ่มเก็บเงินได้ แล้วเอาไปใช้แบ่งเบาภาระหนี้สิน นับตั้งแต่มีการนำไก่ หมู โค กระบือ เข้ามาเลี้ยงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้เพียงพอสำหรับใช้หนี้ให้กับสหกรณ์

ชีวิตที่พอเพียง

จากที่ไม่รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ทฤษฎีใหม่คืออะไร มีความเป็นมาอย่างไร ทำเพื่ออะไร จนกระทั่งมีเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินมาสำรวจตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ แล้วได้ไปเข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้แนวความคิดการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้ปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาช่วยจัดแปลงที่ดิน และสนับสนุนการขุดบ่อน้ำให้ มีพื้นที่สำหรับขุดบ่อน้ำ ขนาด 4 ไร่ครึ่ง ตามสัดส่วนของพื้นที่ที่ตนมีอยู่ ซึ่งตรงตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่

ในปัจจุบันมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นรายได้รายปี เช่น จากการเลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ และเลี้ยงหมู สำหรับที่เป็นรายได้รายเดือน จากการเลี้ยงไก่ และรายได้รายวัน จากการปลูกผักพื้นบ้านทางเหนือ เช่น ผักกาด ผักป้อม มะเขือ พริกหนุ่ม ผักกูด ผักหนาม ผักเคียงดา ผักง้วน ผักกระ และผักเสี้ยว สำหรับการเลี้ยงไก่มีรายได้พอประมาณ โดยจะต้องวางแผนในการเลี้ยงให้ตรงกับช่วงที่ตลาดมีความต้องการ จะทำให้ได้ราคาดีเฉพาะในช่วงที่มีการเกี่ยวข้าวทำนา ในช่วงเทศกาลตรุษจีน และช่วงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ การเลี้ยงเจ้าเลี้ยงศาลของพี่น้องชาวดอย ซึ่งบางครั้งมีไม่พอขายต้องให้กลุ่มเพื่อนสมาชิกที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองนำมาช่วยขายด้วย

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

มีการนำสมุนไพรมานำใช้ในการทำการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ โดยในพื้นที่ได้มีการทำการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ได้แก่ โค 5 ตัว กระบือ 1 ตัว แพะ 4 ตัว หมู 11 ตัว เป็ด 40 ตัว ไก่ 200 ตัว เป็นการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยอิสระให้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยบำรุงดินในพื้นที่ มีการเลี้ยงหมูหลุม มีการขุดบ่อเลี้ยงปลา นิล ปลาตะเพียน กุ้ง หอยขม ปัจจุบันไม่มีการฝึกอบรมในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของหน่วยราชการ แต่มีเจ้าหน้าที่ และ เกษตรกรมาตรวจเยี่ยมบ้างเป็นครั้งคราว ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไร่บริโภค เหลือจึงจำหน่าย แจกจ่ายเพื่อนบ้าน

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

สมุนไพรรักษาโค กระบือ ทำให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรคสูง

การใช้สมุนไพรรักษาโค กระบือ จะช่วยลดการใช้สารเคมี (ยา) ลดต้นทุนการซื้อยารักษาโรค และสามารถอนุรักษ์พืชสมุนไพรรักษาโคได้

วัตถุดิบ

สมุนไพรรักษาโค

1. บอระเพ็ด
2. หัวผักหนาม
3. รากจืด
4. อ้อย
5. ผักราชพฤกษ์
6. ยอดอ่อนของไม้เหียง

7. ใบต้นสำน

8. ฝักลิ้นฟ้า

วิธีทำ

1. นำสมุนไพรทั้งหมดนำมาสับรวมกัน
2. นำไปต้มจนเปื่อย นำมาปั่นให้เป็นก้อนกลมขนาดเท่าไข่ไก่
3. ตากแดดให้แห้ง ใช้เวลา 2 – 3 วัน

วิธีใช้ นำมาให้สัตว์กิน (โค) วันละ 1 ก้อน จะช่วยกระตุ้นการเจริญอาหาร โคน กระปือ บำรุงร่างกาย สัตว์สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง

สรรพคุณ

1. กระตุ้นการกินอาหาร ช่วยบำรุงร่างกาย
2. ทำให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิต้านทานโรคสูง
3. ลดค่าใช้จ่ายด้านยารักษาโรค
4. เป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่น

การใช้สมุนไพรเลี้ยงสัตว์ บอระเพ็ด (จุ่มจะลิง) บำรุงร่างกายสัตว์

วัตถุดิบ

1. เถาบอระเพ็ด
2. น้ำซาวข้าว
3. เกลือ

วิธีทำ

1. นำเถาบอระเพ็ดมาเผาหรือหมก แล้วซอยหรือทุบ
2. นำมาแช่น้ำซาวข้าวหมักไว้ 7 วัน
3. เสร็จแล้วกรองหรือคั้นเอาแต่น้ำ

วิธีใช้ เอาน้ำที่ได้ผสมเกลือเล็กน้อย กรอกให้สัตว์กิน

สรรพคุณ กระตุ้นการกินอาหาร หรือ บำรุงร่างกาย

สูตรยาสมุนไพรแก้ท้องเสียสำหรับวัวควาย

โรคท้องเสียนับเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรผู้เลี้ยง อาการที่เกิดก็คือวัวควายจะมี อาการถ่ายเหลวและถ่ายบ่อยผิดปกติ สาเหตุอาจเกิดจากกินหญ้าหรืออาหารที่มีเชื้อแบคทีเรียปะปนอยู่ จึงอาจทำให้เกิดอาการท้องเสียได้

วัตถุดิบ

1. ฝักคูณแก่บด 4-5 ใบ
2. ฝรั่งบดหรือทุบ 1 กำมือ
3. ใบทับทิมบดหรือทุบ 1 กำมือ
4. น้ำตาลหรือน้ำอ้อย 1 กิโลกรัม
5. น้ำสะอาด หม้อต้ม

วิธีทำ

นำส่วนผสมทั้งหมดที่เตรียมไว้ใส่ลงในหม้อแล้วเติมน้ำพอท่วมนำมาต้มให้เดือดโดยใช้ไฟปานกลางประมาณ 30 นาที เพื่อให้ส่วนผสมที่นำมาต้มละลายออกมาเป็นตัวยาคือ เสร็จแล้วทิ้งไว้ให้เย็น

วิธีใช้

นำตัวยาคือที่ได้จากการต้มจำนวน 1 แก้ว ผสมกับน้ำเปล่าจำนวน 15 ลิตรนำไปให้สัตว์เลี้ยงที่มีอาการท้องเสียกิน แทนน้ำ ดื่ดต่อกันจนหาย ถ้าสัตว์เลี้ยงที่มีอาการท้องเสียหายเป็นปกติแล้ว ให้หยุดกินทันที

สรรพคุณ

แก้ท้องเสียสำหรับวัวควาย

การเลี้ยงหมูหลุม

เตรียมขุดหลุมขนาด 2 x 3 เมตร ลึก 90 เซนติเมตร

ชั้นที่ 1 ใส่แกลบประมาณ 1 กิโลกรัม

ชั้นที่ 2 ใส่ขี้วัวผสมกับถ่านละเอียดและเกลือแกง อย่างละ 1 กิโลกรัม ผสมให้เข้ากัน

ชั้นบนสุด ใส่แกลบทับไว้ด้านบนให้เต็ม นำหมูมาเลี้ยงได้

สูตรอาหารหมูลดต้นทุน**วัตถุดิบ**

1. หยวกกล้วย
2. รำละเอียด
3. น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย

วิธีทำ

1. นำเอาหยวกกล้วยมาสับหรือบดให้ละเอียด
2. ผสมรำละเอียดคลุกเคล้ากับน้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย

วิธีใช้ สามารถนำไปใช้เลี้ยงหมูทุกวัน วันละ 2 เวลาช่วงเช้า และเย็น

สรรพคุณ

อาหารสูตรนี้จะช่วยให้หมูของหมูไม่มีกลิ่นเหม็น

การดูแลรักษาความสะอาดของคอกหมูหลุมใช้น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วยราดลงตรงคอกหมูเพื่อเป็นการจัดการกลิ่นและรักษาความสะอาด

การผลิตอาหารปลากินพืชจากมูลสัตว์**วัตถุดิบ**

1. ไม้ปักหลักความยาวสูงกว่าระดับน้ำ 30 ท่อน
2. ฟางข้าวแห้ง 30 มัด (ตามความเหมาะสม)
3. มูลวัว 2 กระสอบ

4. แกลบอ่อน 1 กระสอบ

วิธีทำ

1. นำไม้ที่เตรียมไว้ 30 ท่อนที่มีความยาวสูงกว่าระดับน้ำในบ่อมาปักให้แน่นบริเวณขอบบ่อให้ได้ลักษณะรูปวงกลมหรือสี่เหลี่ยมตามต้องการ เพื่อที่จะนำวัสดุใส่เข้าไปข้างในเป็นชั้นๆ ให้ได้ 3 ชั้น

2. นำฟางข้าวแห้ง 25-28 มัด ใส่ลงในบ่อ ชั้นที่ 1

3. ใส่มูลวัว 2 กระสอบ ชั้นที่ 2

4. ใส่แกลบอ่อน 1 กระสอบ ชั้นที่ 3

5. ใส่ฟางข้าว 3-5 มัด ทับหน้าให้ทั่ว ชั้นที่ 4

วิธีใช้

หมัก ฟางข้าว มูลวัว แกลบอ่อนที่ใส่ลงไปทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน ก็จะย่อยสลายเป็นอาหารให้กับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และจะกินอาหารได้

สรรพคุณ

อาหารสูตรนี้เหมาะสำหรับปลาที่มีอายุตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการเลี้ยงสัตว์

1. ดำเนินการโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเลี้ยงสัตว์และการเกษตรแบบผสมผสานในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่

2. มีการแสวงหาความรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากวิทยากรเจ้าหน้าที่ เกษตรกร ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ฯ

3. มีความพอประมาณ ในการทำการเกษตรและปศุสัตว์แบบที่พอมี พอกิน ทำแต่พอดีกับแรงงานและพื้นที่ที่มีอยู่

4. มีการวางแผนเพื่อสร้างรายได้แบบรายปีจากการขายโค-กระบือเป็นตัวเมื่อจำเป็น มีรายได้เป็นรายเดือนจากการขายเป็ด-ไก่ มีรายได้เป็นรายสัปดาห์ รายวัน จากการขายไข่เป็ด ไข่ไก่ และขายมูลสัตว์

5. มีการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อย เพื่อลดแรงงานในการดูแลสัตว์

6. มีการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการบำรุงร่างกาย และรักษาสัตว์

7. มีการทำแปลงพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อให้มากที่สุด

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

นายอินตา สมตา เจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้มีความใฝ่รู้ได้ไปทั้งอบรมศึกษาดูงาน แล้วนำความรู้มาปฏิบัติ จนสามารถเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ เคยได้รับการเสนอชื่อเข้าประกวดเพื่อรับรางวัลเกษตรกรดีเด่นด้านปศุสัตว์ จนได้รับรางวัลที่ 1 ระดับอำเภอ และได้รับรางวัลที่ 2 ระดับจังหวัด จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของทางราชการหลายหน่วยงาน และมีการเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

จึงมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสั่งสมความรู้จากบุคคลอื่นๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการลองถูกลองผิด จนเป็นความรู้ที่คงทน และมีการแบ่งปันความรู้จากบุคคลอื่นๆ ต่อไป

การแบ่งปันองค์ความรู้

พื้นที่ภายในฟาร์มเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการเลี้ยงสัตว์ ให้แก่เกษตรกร และผู้สนใจมาเรียนรู้ โดยมี นายอินตา สมตา ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายด้วยตัวเอง ในบางครั้งก็ได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรนอกสถานที่ด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ของเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ คือนายอินตา สมตา และเกษตรกรผู้ทำการเกษตรแบบผสมผสานและผู้สนใจการทำเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งบุคคลในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้า และนอกพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายรู้จักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฟังพาดตนเอง และฟังพาดอาศัยกันและกัน นำมาซึ่งความเข้มแข็งและยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานต่อไป

นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นอาสาปศุสัตว์ คอยเป็นอาสาช่วยเหลืองานของปศุสัตว์อำเภอ มีความรู้และถนัดในเรื่องของการใช้สมุนไพร ได้ไปเรียนรู้อบรมความรู้ด้านการดูแลสุขภาพสัตว์สามารถฉีดยา ตอนหมู ตอนไก่เองได้

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายอินตา สมตา จากประสบการณ์ในการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้หนี้สินมากมาย จึงได้เปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ โดยกิจกรรมหลักที่ทำรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี คือ การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเหมาะกับตนเองและภรรยาที่มีอายุมากขึ้น โดยเลือกเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือจึงจำหน่าย ได้แก่ ไก่ไข่ ที่เลี้ยงไว้ประมาณ 200 ตัว ไก่พื้นเมืองลูกผสมสามสายเลือด เลี้ยงแม่พันธุ์และขุน รุ่นละ 150 - 170 ตัว เป็ดเทศและเป็ดไข่ ผลผลิตส่วนที่เหลือก็จึงนำไปขาย ส่วนหมู รวมถึงโคเนื้อ เลี้ยงไว้เพื่อขายเป็นหลัก การเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดจำเป็นต้องมีอาหารสำรองให้เพียงพอตลอดทั้งปี และซื้อให้น้อยที่สุด มีการปลูกหญ้าอาหารสัตว์ไว้ตามขอบบ่อปลาสำหรับเลี้ยงโค ส่วนอาหารไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ด หมู จะใช้หยวกกล้วยหมักผสมกับรำข้าวและปลายข้าว เพื่อเพิ่มโปรตีนให้สูงขึ้น หากจะให้ปศุสัตว์ไก่และเป็ด จะต้องนำหยวกกล้วยมาตำให้ละเอียดก่อนจำนวน 2 ส่วน แล้วผสมรำข้าวและปลายข้าวอีกอย่างละ 1 ส่วน วิธีนี้ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารลงได้ โดยไม่จำเป็นต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปมาใช้

การดำเนินกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะทำให้ครอบครัวได้บริโภคโปรตีนจากสัตว์ที่ปลอดภัยโดยไม่ต้องซื้อแล้ว ยังมีรายได้เกือบทุกวัน โดยเฉพาะจากสัตว์เล็กเช่น ไข่เป็ดและไข่ไก่ ส่วนไก่ลูกผสมสามสายเลือด สัตว์ใหญ่เช่น หมู และโคเนื้อ เป็นรายได้รายเดือนและรายปี อาชีพนี้ทำให้ครอบครัวมีรายได้ยั่งยืนและมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัด เชียงราย โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย และเพื่อศึกษาการนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยได้นำโมเดลเซกิ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) จำนวน 6 คน สรุปผล ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน และศึกษาการนำหลัก แนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) มีกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เกษตรกรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าของศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ราย รวบรวมข้อมูลโดยนำหลักการของโมเดลเซกิ (SECI model) มาประยุกต์ใช้เป็นหลักการของการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัด เชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้มีการค้นหา สะสมองค์ความรู้และ ประสบการณ์ด้านการเลี้ยงสัตว์ การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ ชาวบ้าน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) โดยการจัดให้มีการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ระหว่าง ผู้รู้ที่มีความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ผู้รู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเจ้าของศูนย์ฯ และคณะผู้วิจัย ได้ ข้อสรุปเป็นการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ใน 4 มิติ ดังนี้

1. ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

1.1 การเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง เป็ด การทำพืชอาหารสัตว์ การเลี้ยงสัตว์แบบประณีต การเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้แรงงาน เพื่อการผลิตปุ๋ยใน แปลงเกษตร เพื่อการขายปุ๋ยเป็นรายได้ เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เพื่อเป็นเงินออม และเพื่อการ จำหน่ายในรายได้ในครัวเรือน

1.2 การใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์ ใช้เป็นปุ๋ยปรับปรุงดิน การใช้ปุ๋ยไปเป็นอาหารสัตว์ การใช้ปุ๋ยในการเพิ่มผลผลิตเกษตร และจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้

1.3 การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในการเลี้ยงสัตว์ ใช้เป็นยา-สมุนไพรในการบำรุง ร่างกายสัตว์ และรักษาสัตว์

1.4 การใช้ประโยชน์จากไม้ในพื้นที่ เพื่อใช้ทำคอก โรงเรือน ใช้ทำสถานที่เรียนรู้ ใช้ทำป้ายต่างๆ ภายในศูนย์ ใช้ทำพิน ทำน้ำส้มควันไม้ ทำเป็นแปลงผัก

2. การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่ามีการใช้ทฤษฎีใหม่ในการดำเนินการ โดยการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำแบบคนจนไม่จ้างแรงงาน พยายามทำด้วยแรงงานตนเอง โดยวิเคราะห์จากสิ่งที่ตนมี ทรัพยากรที่ตนเองมี ภายใต้อ่าง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้อ่างของการมีความรู้ และมีคุณธรรม โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

3. การสั่งสมความรู้ พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย มีการค้นหาและสะสมองค์ความรู้ ทั้งจากประสบการณ์ตรงในการดำเนินชีวิต การเลี้ยงสัตว์ การเข้าร่วมประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเกษตรกรด้วยกันเอง นักวิจัย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การสร้างความรู้ มีการสร้างความรู้จากวิธีการต่างๆ เช่น ได้รับการสั่งสอนจากครูที่สอนน้องค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เอกสาร หนังสือ วารสาร รายการโทรทัศน์ เป็นต้น จนทำให้ปัจจุบันมีผู้เข้าศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

4. การแบ่งปันความรู้ พบว่า ปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ในการถ่ายทอดแนวคิด และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเลี้ยงสัตว์ให้กับเจ้าหน้าที่ เกษตรกร นิสิต นักศึกษา และประชาชน ผู้สนใจ อีกทั้งเป็นวิทยากรภายในศูนย์ฯ และเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้นอกศูนย์ฯ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ องค์ความรู้ระหว่างเกษตรกร วิทยากรด้วยกันทั้งในศูนย์และนอกศูนย์ เช่น การเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ฯ ครัวรุ่นพี่ เพื่อนๆ รุ่นน้องจากผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงาน จากญาติพี่น้องของตนเอง และศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ การรวบรวมและนำความรู้ไปใช้พบว่าส่วนมากจะลงมือปฏิบัติเป็นผลผลิตออกมาให้เห็นและมีการประยุกต์ใช้ให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกัน เกื้อกูลกัน ส่วนการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร หรือตำรานั้น มีน้อยมาก

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ปราชญ์ชาวบ้านมีการค้นหาและสะสมองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ทั้งจากประสบการณ์ตรง การเข้ารับการศึกษา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการน้อมนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ในการถ่ายทอดแนวความคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปยังเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้สนใจ เพื่อเป็นหนทางในการหลุดพ้นจากความยากจน ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และเป็นต้นแบบให้ผู้คนไปศึกษาเรียนรู้ได้

ทั้งนี้ เมื่อองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้ผ่านกระบวนการยอมรับ และถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้การทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงช่วยสร้างความมั่นใจ และมีภูมิคุ้มกันในอาชีพการเกษตร และองค์ความรู้ขึ้นอยู่กับชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้มีการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่มีความรู้และประสบการณ์อยู่ในตัวบุคคลนั้น ได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำเป็นฐานข้อมูล และสามารถนำมาใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านปศุสัตว์ให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรและผู้สนใจได้ สอดคล้องกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2554) ได้มีผลการวิจัยการจัดการความรู้ เรื่องรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรในบริบทของจันทบุรีที่ดีที่สุดและประสบผลสำเร็จมากที่สุด ได้แก่ การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร หรือกับเจ้าหน้าที่ในลักษณะใช้ความรู้ร่วมกัน, ใช้รูปแบบวิเคราะห์หนี้เสีย วัฒนธรรมของเกษตรกรร่วม ในการถ่ายทอดความรู้เพื่อการจัดการในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างสะดวก, ใช้รูปแบบใช้องค์ความรู้จากเกษตรกรด้วยกันช่วยในการถ่ายทอดความรู้ด้วยตนเอง เช่น ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองที่ประสบผลสำเร็จมาแล้วมาสอน บอกให้เกษตรกรทำ ด้วยการแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์

การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้ใช้โมเดลเซกิ (SECI Model) ในการจัดการความรู้ ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล การหลอมรวมข้อมูลในความรู้ฝังลึกกับความรู้ชัดแจ้ง ใน 4 กระบวนการเพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้น เช่นเดียวกับบุรินทร์ รุจจนพันธุ์ (2557) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบตรวจเยี่ยมสำหรับการประเมินตนเองโดยใช้โมเดลเซกิ วิทยาลัยมหาวิทาลัยเนชั่น จังหวัดลำปาง โดยดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโดยใช้การจัดการความรู้ตามโมเดลเซกิ (SECI Model) ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การควบรวมความรู้ (Combination) และ การผนึกฝังความรู้ (Internalization) และ ศุภชัย เกิดเจริญพร (2560) ใช้โมเดลเซกิ (SECI Model) ในการศึกษาการจัดการความรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียงด้านเกษตรธรรมชาติ : กรณีศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีลักษณะเป็นหัวข้อสนทนาที่มีความยืดหยุ่น เพราะเป็นแนวคำถามเพื่อให้การสัมภาษณ์ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบการวิจัย และมีความรัดกุม มีการเรียงลำดับเนื้อหาให้มีความต่อเนื่อง และมีความยาวของคำถามไม่ยาวมากนัก สอดคล้องกับ (มานพ คณะโต : 2550) แนวคำถามที่ใช้ในการวิจัยคุณภาพไม่ใช่เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณและคำถามจะเป็นเครื่องมือการวิจัยที่มีโครงสร้างน้อยกว่าเมื่อเทียบกับแบบสอบถาม แต่แนวคำถามที่ดีมีความครอบคลุมและรัดกุม ดังนั้นในการสร้างแนวคำถามเพื่อการวิจัยคุณภาพผู้ที่จะสร้างแนวคำถามได้ดีควรต้องศึกษาปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เข้าใจจากนั้นจึงสามารถกำหนดแนวคำถามได้

การสัมภาษณ์ ได้มีการออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ มีการประสานงานล่วงหน้า โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา จึงทำให้การสัมภาษณ์มีเวลาอย่างเพียงพอในการเก็บข้อมูลสำคัญ และได้สัมภาษณ์ครบถ้วนทุกราย และในส่วนของ การเก็บข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการอื่น และสามารถสังเกต และตรวจดูรายละเอียดอื่นๆ ที่ไม่ได้แสดงออกมาด้วยคำพูด

การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ทันที ที่จบการสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้วิจัย จะได้รับรู้ถึงเรื่องราวของการสัมภาษณ์นั้นได้ และสามารถเก็บรายละเอียดเรื่องราวต่างๆ เพื่อใช้ในการ อ้างอิงได้ทันที

การตรวจสอบข้อมูล ได้มีการส่งข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 6 คน ผ่านทาง ไปรษณีย์ โดยพิมพ์เข้าเล่ม พร้อมปกกา และใส่ซองเอกสารติดแสตมป์ เพื่อให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญตรวจสอบและส่งกลับข้อมูลที่มีการปรับแก้กลับมาให้ผู้วิจัย และผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ ไขข้อมูลก่อนเผยแพร่งานวิจัย

การเผยแพร่งานวิจัย ผู้วิจัย ได้ส่งข้อมูลให้กับผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ ปศุสัตว์เขต 1-9 หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดทุกจังหวัด เพื่อให้เผยแพร่ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ในสังกัด ทางอีเมล และไลน์ กลุ่ม และได้จัดขึ้นบนเว็บไซต์กอง ส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ เพื่อเผยแพร่ให้กับบุคคลทั่วไปศึกษาได้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเห็นความสำคัญของการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งจะทำให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ นำความรู้ที่ ได้มาจัดทำระบบฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านด้านปศุสัตว์ มีการถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ ของการจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

ดังนั้น ผู้บริหารหน่วยงาน หรือผู้มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ควรสนับสนุน และมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป

จากการอภิปรายผลข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ได้มีการศึกษาการจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ แนวคิดการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสั่งสมความรู้และ ประสบการณ์ การแบ่งปันความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ โดยผ่านกระบวนการค้นหา ข้อมูล จัดเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลของปราชญ์ ชาวบ้านได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อไป โดยการจัดทำเป็นฐานข้อมูลให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้ง่ายขึ้น ทำให้องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ไม่สูญ หายไปกับ ตัวบุคคล และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ของ ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในการศึกษา ต่อยอดองค์ความรู้ นำไปถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการปศุสัตว์ได้อย่างเหมาะสม สามารถขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ เพื่อให้องค์ความรู้ยังคงอยู่ และถูกนำไปใช้ในการพัฒนาเกษตรกร ประชาชนผู้สนใจ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างกว้างขวางต่อไป

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ควรกำหนดให้มีการจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม อื่นๆ เป็นหนึ่งในนโยบายของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย ดังนั้น ควรมีการศึกษาปราชญ์ชาวบ้านในจังหวัดอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อที่จะได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านด้านการเลี้ยงสัตว์ในระดับประเทศ
2. ควรศึกษา การวิจัยด้านการจัดการความรู้ ทุกๆ 5-7 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัย ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการเกษตร มีองค์ความรู้ในด้านการปศุสัตว์ของคนในท้องถิ่น ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำเกษตรของตนเอง จนสามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่รอดหรือดำรงเป็นวิถีของชาวบ้าน
2. เพื่อให้การจัดการความรู้ในตัวนักปราชญ์ที่เป็นผู้ทรงความรู้ ควรมีการขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานควรจัดกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อปูพื้นฐานการจัดการความรู้ในองค์กรและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่สามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้
3. มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจ การสื่อสาร เรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อใช้ในการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านปราชญ์เกษตร หรือ ผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อนักเรียน ผู้สนใจ ได้นำข้อมูลไปศึกษาจากความรู้และประสบการณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์จากเลี้ยงปศุสัตว์เพื่องานประเพณีของชุมชนต่างๆ

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. (2551). คู่มือปฏิบัติงานโครงการศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551. กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์.
- กรแก้ว จันทภาษา. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview). ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2562, จาก <https://home.kku.ac.th/korcha/int3.htm>.
- กองชิวัตถุ. 2551. การจัดการองค์ความรู้. ค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2561, จาก <http://dmsc.moph.go.th>.
- _____. กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2562, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER073/GENERAL/DATA000/00000054.PDF>.
- _____. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) 2562. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2562, จาก <http://planning.dld.go.th/th/index.php/th/plan-menu/458-20-2560-2579-12-2560-2564>.
- _____. การจัดการองค์ความรู้. ระบบจัดการความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ. ค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2562, จาก http://biodiversity.forest.go.th/TK/index.php?option=com_zoo&view=category&Itemid=25.
- กัมปนาท ศรีเชื้อ. (2562). องค์ความรู้. ค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2562, จาก http://www.dcy.go.th/km/knowledge/kvj_21_12_49.pdf.
- _____. กรอบแนวคิดอย่างง่ายในการจัดการความรู้. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2562, จาก http://mediathailand-ictedu.blogspot.com/2012/06/113_25.html.
- เกริกไกร แก้วล้วน. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ : กรณีศึกษาการพัฒนาองค์ความรู้ โดยเกษตรกร จังหวัดอำนาจเจริญ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. กระบวนการจัดการความรู้. (2562). สยามเฮชอาร์เอ็ม. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.siamhrm.com.
- _____. กระบวนการจัดการความรู้. (2562). ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.thaiall.com/km/indexo.htm>.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- คู่มือตัวอย่างความสำเร็จการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ประเภทเกษตรทฤษฎีใหม่ (นายบุญเป็ง จันทภา) (2558), สำนักงานคณะกรรมการพิเศษประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสย์, กรุงเทพมหานคร.
- _____. โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 (โครงการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2548-2557).
- จุมพล หนีพานิซ (2551) ข้อแตกต่างระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2562, จาก <https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=pitsanu&month=04-10-2009&group=7&gblog=4>.
- แจ่ม. (2562). ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2562, จาก <http://www.chaehom.go.th/html%20web/philosopher.html>.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ, นิธิสุดจิต รุ่งเรืองบุญศิริ, สมนึก เบญจวิทยาธรรม, นิวัตร สุวรรณพัฒนา, สุนันท์ แก้วทุม เทวินทร์, อัครศิลากุล, สมชาติ ภาระสุวรรณ, เสาร์แก้ว มูทุ, วิจิต ถิ่นวัฒนา และกิงกร นรินทรกุล ณ ออยุธยา. (2540). การศึกษาองค์ความรู้และบทเรียนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ. สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.). ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2558, จาก http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG410003.
- ฐิติมา ยอดระยับ. (2551). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ทฤษฎีกำลังปลา. บริษัทนี้ดีจำกัด. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://akachai99.blogspot.com/2012/09/blog-post_30.html.
- ทศนา แคมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน:กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
- นิรนาม. (2554). การจัดการองค์ความรู้ ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.no-poor.com/dssandos/Chapter8-dss.htm>.
- บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (2557). การวิจัยเรื่องการพัฒนาาระบบตรวจเยี่ยมสำหรับการประเมินตนเองโดยใช้โมเดลเชกิ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเนชั่น จังหวัดลำปาง. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2562, จาก <http://blog.nation.ac.th/?p=3062>.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน และสวัจฉร่า เปี่ยมฐาติ. (2547). โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://elibrary.trf.or.th/download_fullstep1.asp.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปิติณัฐ ไสลบาท. (2550). การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. มุลนิธิชัยพัฒนา. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2558, จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html.
- _____. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2555). เอกสารเผยแพร่. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. แผนกลยุทธ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (พ.ศ. 2562 – 2565), สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). ค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2562, จาก https://www.opsmoac.go.th/hr-services-hr_scorecard.
- พิเชษฐ์ บัญญัติ. (2562). เครื่องมือในการจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/blog/practicallykm>.
- พิไลวรรณ ทองมี. (2562). องค์ความรู้. ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2562, จาก <https://sites.google.com/site/ictksschool/lesson-3-knowledge-formation>.
- มานพ คณะโต. 2550. วิทยานิพนธ์การวิจัยเชิงคุณภาพในระบบสุขภาพ ชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 ขอนแก่น : เครื่องมือพัฒนาวิชาการและข้อมูล สารสนเทศภาคตะวันออกเฉียงเหนือขอนแก่น.
- _____. โมเดลการจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://welcome2km.blogspot.com/p/seci-model-nonaka-takeuchi1995-tacit.html>.
- _____. โมเดลเซกิ (SECI Model). ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://welcome2km.blogspot.com/p/seci-model-nonaka-takeuchi1995-tacit.html>.
- _____. โมเดลปลาหู. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://kawisara2537.wordpress.com/2015/11/05/%E0%B9%82%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%A5%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B9/>.
- วิกิพีเดีย. (2562). การจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/องค์ความรู้>.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). เครื่องมือในการจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2562, จาก <https://do.eg.mahidol.ac.th/km61/index.php/kmwhat>.
- ศรันย์ ชูเกียรติ. (2541). เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร กลยุทธ์เพื่อความสำเร็จภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศุภชัย เกิดเจริญพร. (2560). การจัดการความรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียงด้านเกษตรธรรมชาติ : กรณีศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริศักดิ์ อัจฉริยะ. (2562). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. 25 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2015112820040788.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2555). การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพพิญยานิสัย, กรุงเทพมหานคร.
- _____. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อย. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน. 14 มีนาคม 2562, จาก <https://district.cdd.go.th/pueainoi/services/ปราชญ์ชาวบ้าน>.
- _____. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ศูนย์เรียนรู้และแนวความคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, สุวรรณา เขียวภักดีพร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, กันตพัฒน์ พรสิริวัฒนสิน, ปกรณ์ ปรียากร “บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการตนเองของชุมชน” วารสารเกษมบัณฑิต ปีที่ 19 ฉบับพิเศษ มีนาคม 2561.
- อรรถพล อูสายพันธ์. (2551). องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : ประสบการณ์ตรงจากชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรและเทคโนโลยิมหาบัณฑิต, สาขาวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง.
- อับดุลนาเซ โตปา. ปราชญ์ชาวบ้าน. 22 ตุลาคม 2562, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/blogs/say>.
- เอกพงศ์ มุสิกะเจริญ. (2555). กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี. 7 มกราคม 2560, จาก https://www.gotoknow.org/posts/493971_23/4/2563.

ภาคผนวก

e-book เอกสารเผยแพร่

เรื่อง

การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย

**การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์
ของปราชญ์ชาวบ้าน
จังหวัดเชียงราย**

คำนำ

การศึกษา เรื่อง การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้าน และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์และชีวิตประจำวัน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth-Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในโครงการศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 ราย ผลการศึกษาพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีการค้นหาและสะสมองค์ความรู้ ทั้งจากประสบการณ์ตรง การเข้ารับการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ในการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ ในการถ่ายทอดแนวคิด และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ไปยังเจ้าหน้าที่ เกษตรกร และผู้สนใจ เพื่อเป็นหนทางในการหลุดพ้นความยากจน ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และเป็นต้นแบบให้ผู้คนไปศึกษาเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ เมื่อองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านได้ผ่านกระบวนการยอมรับ และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์ความรู้อยู่กับชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
นางเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง	1
นายบุญเป็ง จันตะภา	6
นายแปลก เดชะบุญ	12
บุญชวน มะลียโย	18
นายทวี ดอนแสนเทพ	25
นายอินตา สมตา	31

-1-

นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง

เพศ : หญิง

อายุ : 54 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 119 หมู่ที่ 9 บ้านสันทราย

ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ : 081-706-9687

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 33 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง

พิกัด GIS : 19.582001828125644, 99.9687523835933

ฝากบอกเกษตรกร : ทำการเกษตรเริ่มจากวิเคราะห์ทรัพยากรของตนเอง และครอบครัว ลงมือปฏิบัติแบบค่อยๆ ทำ คิดและปรับเปลี่ยนไปทีละขั้นทีละตอน

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 2553 ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครั้งที่ 2

ข้อมูลส่วนบุคคล :

นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง เริ่มทำการเกษตร เช่น สวนลิ้นจี่ สวนลำไย ทำไร่ข้าวโพด นาข้าว บนพื้นที่ 23 ไร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ด้วยแรงงานในครัวเรือน 5 คน และจ้างแรงงานอีก 5 คน โดยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว จนถึงปี พ.ศ. 2546 มีหนี้สิน 5 แสนบาท และต้องกู้เงินเพิ่มเพื่อซื้อสารเคมี ปุ๋ยเคมี ยาควบคุมหญ้า ใช้ในการเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นค่าจ้างแรงงาน ค่าเครื่องจักร และน้ำมันเชื้อเพลิง นอกจากนี้ยังได้ทำอาชีพค้าขายของชำในหมู่บ้าน เป็นคนกลางรับซื้อสินค้าเกษตร ผลผลิตทางการเกษตร ไร่สีข้าวโพด ข้าว ถั่ว ขายเป็นไร่ และโรงสี แต่รายได้ส่วนใหญ่ถูกแปรไปเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าจ้างแรงงาน ปุ๋ย สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ ค่าผลผลิตที่ปลูกไว้มีราคาถูก จึงประสบภาวะขาดทุนต่อเนื่อง จนเกิดหนี้สินสะสม

จุดเปลี่ยนของชีวิต

จากการทำเกษตรที่ต้องใช้สารเคมีเพื่อหวังที่จะได้ผลผลิตดี ราคาสูง ต้องทำงานหลายอย่างทั้งการเกษตร ค้าขาย เป็นคนกลางรับซื้อสินค้าเกษตร ไม่มีเวลาให้กับตนเองและครอบครัว แต่ก็ยังมีหนี้สินก้อนโต จนกระทั่งพบก้อนเนื้อใต้รักแร้ มีเลือดและหนองไหล แพทย์วินิจฉัยว่าเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง จึงเริ่มปรับวิถีชีวิตตนเองใหม่ เลิกเครียด ไม่ใช้ชีวิตที่เร่งรีบ เปลี่ยนมาทานอาหารชีวจัด ปลอดภัย เลือกบริโภคแต่อาหารที่ดี ที่มีประโยชน์ งดอาหารรสจัด อาหารหมักดอง เน้นทานผัก ผลไม้ และทานแต่เนื้อปลา เปลี่ยนจากการกินข้าวขัดสีขาว มาเป็นข้าวกล้องเป็นเวลา 3 ปี ร่างกายก็หายเป็นปกติ จึงเป็นจุดพลิกผันชีวิตให้กลับมาทบทวนตัวเอง และหันมาดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องมาตลอด

-2-

ชีวิตที่พอเพียง

จากการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่มาปรับใช้กับตัวเองและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุด พยายามทำทุกอย่างด้วยการพึ่งพาตนเอง ลงมือลงแรงทำเองให้ได้มากที่สุด และมีคิดที่ว่า การเสียเหงื่อคือการขับพิษออกจากร่างกาย และสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเองเสมอ เช่น เรายังโชคดีกว่าคนอื่นอีกหลายคนที่ยังหาความสุขของตัวเองไม่พบ ที่ยังต้องวิ่งตามกระแสสังคม ลงมือปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก อยู่อย่างเรียบง่ายแต่ได้ประโยชน์ ประหยัดและหาประโยชน์จากเวลา และเมื่อได้ทำการเกษตรแบบผสมผสานในรูปแบบทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองเป็นเวลา 18 ปี และได้พบกับความพอเพียงทำให้ชีวิต ทำให้ปัจจุบันนี้มีความสุข สุขที่ได้เป็นผู้ให้ ได้มีเวลาให้กับครอบครัว ได้ช่วยเหลือสังคม มีการแบ่งปันความรู้ และแนวคิด ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้กับคนชุมชน และผู้ที่มาศึกษาดูงาน

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

นางเป็รียจันทร ต๊ะตันยาง เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ด้วยแรงงานในครัวเรือนเพียง 5 คน ทำการเกษตรบนเนื้อที่ 23 ไร่ มีการจัดการพื้นที่ สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและโรงเรือน 3 ไร่ ทำแปลงนาข้าว 1 ไร่ ขุดสระน้ำ 3 ไร่ ปลูกไม้ผล 6 ไร่ ปลูกพืชผัก 7 ไร่ และป่าไม้ใช้สอย 3 ไร่

จากการศึกษา พบว่า การจัดสรรพื้นที่ทางการเกษตร มีการวางแผนเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสูงสุด มีการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทุกชนิด การหมุนเวียนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงตัวอย่าง เช่น

- ไม้ เป็นทรัพยากรหลักในการทำแปลง ทำค้ำปลูกผัก ไม้ส่วนใหญ่ได้มาจากต้นไม้เนื้อแข็งในพื้นที่ เช่น มะกอกน้ำ ลั่นจี่ ลำไย ที่มีการตัดแต่งทรงพุ่ม โดยไม้ขนาดใหญ่จะนำไปทำค้ำปลูกผัก ทำโครงสร้างต่างๆ เช่น คอก โรงเรือน เป็นต้น

- ไม้ผุ จะนำไปทำฟืน หรือปุ๋ย ตามความเหมาะสม
- ทำน้ำส้มควันไม้ เพื่อใช้ในการเกษตร
- ไม้ ขนาดเล็กจะนำไปเผาถ่าน ทำฟืน ลดการใช้แก๊สหุงต้ม ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
- ซี้เถ้า บางส่วนนำไปทำน้ำค้าง ซึ่งเป็นส่วนประกอบของน้ำยาอเนกประสงค์ และนำไปผสมดินปลูกต้นไม้
- ใบไม้ ที่ร่วงใช้ถมใต้โคนต้นไม้เพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้กับดิน และย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยต่อไป
- เศษอาหารและวัสดุคอกที่เหลือจากการเกษตร เช่น ฟางข้าว ต้นข้าวโพด หยกกล้วย จะนำไปเลี้ยงสัตว์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารสัตว์

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงวัวหลุม เป็นการเลี้ยงแบบผสมผสานแบบยืนโรงกับปล่อยให้เดินเล่นไปมาในคอกได้ เป็นวิธีทำเลี้ยงสัตว์โดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรไม้ที่มีอยู่ที่หาได้จากในฟาร์มของตนเอง

1. สร้างคอก-โรงเรือนสูง 120-150 เซนติเมตร
2. ปูพื้นคอกโดยใช้แกลบหยาบเป็นวัสดุรองพื้นคอกหนาประมาณ 60-80 เซนติเมตร บนพื้นโรงเรือนที่เป็นดินหรือเทพูนซีเมนต์
3. ปล่อยให้วัวเหยียบบ่า กินและถ่ายมูลออกมาบนพื้นคอกจะผสมคลุกเคล้าในหลุม

-3-

4. รดน้ำหมักชีวภาพทุกๆ 10-15 วัน/ครั้ง เพื่อช่วยเร่งการย่อยสลายของแกลบ และกลายเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ
5. พลิกกลับพื้นคอก เมื่อผ่านไป 4 เดือน
6. นำปุ๋ยมาใช้ได้เมื่อหมักไว้ 8 เดือน

วิธีทำนี้จะได้ปุ๋ยคอกประมาณ 1,800 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 3 ตารางเมตร แล้วจึงนำวัสดุรองพื้นชุดใหม่ใส่ลงไป สำหรับปุ๋ยหมักที่ได้จากการเลี้ยงวัวหลุม และจะจัดจำหน่ายให้กับเกษตรกรทั่วไปได้นำไปใช้ในการปลูกพืช

ข้อดีของการเลี้ยงวัวหลุม นอกจากจะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังประหยัดแรงงานและพลังงานในการทำความสะดวก และสามารถจัดการฟาร์ม เช่น ฉีดวัคซีน ตัดเบอร์หู ถ่ายพยาธิ ได้สะดวกและง่าย เนื่องจากเลี้ยงอยู่ในพื้นที่ หากมีแดดออกหรือฝนตก วัวจะลงไปอยู่ในหลุม และหากวันไหนอากาศเย็นสบาย วัวจะเดินขึ้นมาพักผ่อนอยู่บนลานดิน วัวหลุมจึงเจริญเติบโตมีสุขภาพแข็งแรงและสะอาด

ข้อสังเกต สำหรับในพื้นที่อื่น อาจหาวัสดุรองพื้นที่มีอยู่ในพื้นที่มาปรับใช้ได้ เช่น ขุยมะพร้าว ทางปาล์มสับ เป็นต้น

การเลี้ยงหมูหลุม เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ เน้นการใช้วัสดุต่างๆ ตามธรรมชาติที่มีอยู่หาได้ในท้องถิ่น การเลี้ยงหมูหลุม นอกเหนือจากขายเนื้อแล้วยังสามารถผลิตปุ๋ยคอก มูลหมูขายได้ราคาดี เป็นที่ต้องการของเกษตรกรอีกด้วย สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ขุดหลุมลงไปใต้ดินลึก 90 เซนติเมตร
2. ก่ออิฐบล็อกสูง 4 ชั้น ความกว้างขึ้นอยู่กับความสูงของพื้นที่
3. กันคอกด้วยไม้ หรือวัสดุอื่นที่ทำได้ตามความเหมาะสม บริเวณคอกต้องมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
4. ใส่แกลบหยาบ หนาประมาณ 30 เซนติเมตร
5. โรยด้วยดินประมาณ 3 กระจอบ
6. หวานเกลือแกลงบนดินเล็กน้อยให้ทั่วคอก
7. ใช้น้ำจลินทรีย์ 5 ช้อนแกง ต่อน้ำ 20 ลิตร ราดให้ชุ่ม

ความหนาของวัสดุทั้งหมดประมาณ 30 เซนติเมตร ทำซ้ำเหมือนกันทั้งหมดรวม 3 ชั้น พักคอกไว้ประมาณ 3 วัน แล้วนำลูกหมูเข้าเลี้ยงในคอกต่อไป

อาหารที่ใช้ในการเลี้ยงหมูหลุม ในช่วงแรกๆ ให้อาหารเม็ดหมูอ่อน และกล้วยน้ำว้า พออายุได้ 45 วัน เริ่มให้รำข้าวผสมอาหารหมูผง และให้กินพืชหรือเศษพืชผัก และผลไม้ต่างๆ มาทำเป็นอาหารหมักเลี้ยงหมูหลุมได้ สลับหยวกกล้วยหมักกับกากน้ำตาลเป็นอาหารเสริม ให้น้ำผสมน้ำหมักสมุนไพรกินเป็นประจำเพื่อความแข็งแรง หมูหลุมจะมีสุขภาพดี ไม่เครียดและแข็งแรง ทำให้หมูที่เลี้ยงได้ไม่มีไขมัน เนื้อแดงเยอะ และไม่มีสารเคมีตกค้าง เพราะการเลี้ยงหมูหลุมนี้ แทบไม่ต้องใช้ยาฉีดเลย ประหยัดต้นทุนได้มาก ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีแมลงวันชุกชุม ไม่มีน้ำเน่าเสียเลย และได้ปุ๋ยคอกหมักประมาณ 2,500 กิโลกรัม ต่อคอก (คอกขนาด 250 ตารางเมตร)

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์

เมื่อตัดสินใจทดลองปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อหาทางออกจากวงจรหนี้สิน จึงเริ่มวิเคราะห์ทรัพยากรของตนเอง และครอบครัว ลงมือปฏิบัติด้วยแรงตนเองและในครอบครัวแบบ

-4-

ค่อยๆ คิด ค่อยๆ ทำ คิดและปรับเปลี่ยนไปที่ละขั้นทีละตอน ในพื้นที่ของตัวเอง จำนวน 23 ไร่ จากอดีตที่เคยเป็นสวนไม้และไม้ยืนต้น ต่อมาก็ปรับเปลี่ยนเป็นสวนเกษตรผสมผสาน กลายเป็นสวนลำไย ลิ้นจี่ ฝรั่งเป็นแนวเพื่อสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้ได้มีการแบ่งพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย ทางเดิน ที่เก็บอุปกรณ์ และที่สำหรับเลี้ยงสัตว์

1. เลี้ยงควาย เพื่อใช้แรงงานในการทึบอ้อย
2. ปล่อยวัว ควาย ให้เดินในสวนผลไม้ กินผลไม้ที่ร่วงหล่นพื้นเป็นอาหาร มูลที่ถ่ายลงพื้นก็เป็นปุ๋ยให้กับดินและต้นไม้
3. ได้มูลวัว ควาย ทำปุ๋ยใช้ในสวน
4. ไม่พึ่งพาสารเคมี และปุ๋ยเคมี เพราะใช้ปุ๋ยจากวัวหลุม และหมูหลุม
5. ทำการเกษตรและปศุสัตว์แบบผสมผสาน ลดความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตรตกต่ำได้

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

1. ได้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีโอกาสไปเข้าอบรมเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการทำเกษตรแบบใหม่ ได้มีการวิเคราะห์ตนเอง รู้จักประมาณตนมากขึ้น และน้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
2. การเข้าร่วมอบรมด้านการเกษตรจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น
3. การเข้าร่วมสัมมนากับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

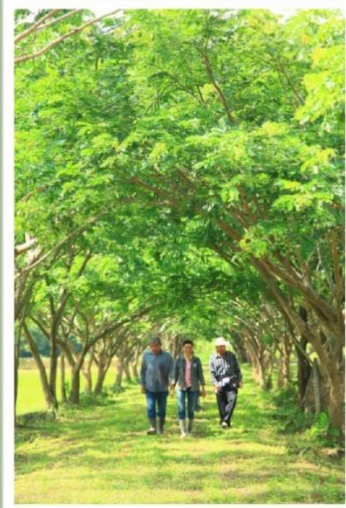
การแบ่งปันองค์ความรู้

จากความรู้และประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวที่ทำให้หลุดพ้นจากความยากจน ภาระหนี้สิน สามารถมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ และเป็นตัวอย่างที่ดี จึงเปิดบ้านเป็นศูนย์ฯ ให้ผู้คนได้มาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ ในการทำการเกษตร และเมื่อมีรายได้เพียงพอแล้ว จึงมีเวลาสำหรับการช่วยเหลือชุมชนและสังคม เป็นผู้นำทางความคิดและเป็นแบบอย่างในแก่ชุมชน รวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ มาศึกษาดูงาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และขยายแนวคิดในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจให้กว้างขวางต่อไป

1. ลดค่าใช้จ่ายจากปัจจัยภายนอก
2. ปลูกไม้ยืนต้นที่ใช้ประโยชน์ในระยะยาว
3. มีการออม เพื่อไว้ใช้ยามแก่
4. เลือกปลูกผักพื้นบ้านที่สามารถรับประทานเองและขายได้ในท้องถิ่น
5. มีแหล่งน้ำสำรองตลอดเวลา
6. ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา
7. มีการศึกษาหาความรู้จากภายนอก ร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน
8. ยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
9. ครองตนและครอบครัวอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม
10. มีศูนย์เรียนรู้เพื่อสนับสนุนชุมชน

-5-

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นางเป็รียวจันทร์ ต๊ะตันยาง มีประสบการณ์ชีวิตในการประกอบอาชีพทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมาก่อน มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยการใช้ปุ๋ย สารเคมี เครื่องจักร และแรงงาน ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง รายรับที่ได้ไม่สมดุล กับรายจ่าย ทำให้เกิดภาวะหนี้สิน ประกอบกับการเจ็บป่วย สุขภาพไม่ดี ต้องรักษาตัวเอง โดยใช้วิถีธรรมชาติบำบัด ด้วยการรับประทานอาหารชีวจิต และใช้สมุนไพรที่ได้ในบริเวณบ้าน จนทำให้สุขภาพดีขึ้น จึงเป็นแรงบันดาลใจให้หันมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อทำการเกษตรหลายชนิดให้มีความเกื้อกูลกัน ตามหลักการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ลดความเสี่ยงในด้านต้นทุนการผลิต มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตและใช้เองในฟาร์ม การใช้แรงงานจากควาย ลดค่าใช้จ่ายจากการจ้างแรงงานภายนอกและเครื่องจักร ลดค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ลดความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิตตกต่ำ เพราะมีผลผลิตทางการเกษตรหลายอย่าง หากผลผลิตชนิดไหนราคาตกต่ำ ก็จะมีผลผลิตชนิดอื่นที่มีราคาดีมาทดแทน จึงเป็นจุดพลิกผันชีวิตให้กลับมาทบทวนตัวเอง และหันมาดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแบ่งปันความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องมาตลอด

-6-

นายบุญเป็ง จันตะกา

เพศ : ชาย

อายุ : 66 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : นักธรรมโท

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 14 บ้านห้วยก้างปูล้าน

ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย

จังหวัดเชียงราย 57290

โทรศัพท์ : 089 559 8350

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำเกษตร : 34 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสม

พิกัด GIS : 19.762185791436334, 100.12108716494149

ฝากบอกเกษตรกร : อาชีพเกษตรกรต้องมีการใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่มีวันสิ้นสุด

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : รางวัลรองชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1 ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายบุญเป็ง จันตะกา มีชีวิตในวัยเยาว์ด้วยฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากและยากจน ต้องออกขอทานไปกับแม่ และเป็นลูกจ้างเลี้ยงควาย เพื่อแลกเงินแลกข้าวมาเลี้ยงครอบครัว เดิมเคยบวชพระเป็นเวลากว่า 10 ปี เรียนจบการศึกษา ระดับนักธรรมโท จนได้เป็นครูสอนนักธรรมตรี-โท หลังจากนั้นได้ลาสิกขาบท แล้วเริ่มต้นยึดอาชีพทำนา พบว่าอาชีพการทำนาเพียงอย่างเดียว ยิ่งทำยิ่งจน ยิ่งมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จึงตัดสินใจลองไปทำงานที่ประเทศบรูไน เพื่อหวังที่จะให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำงานอยู่เป็นระยะเวลา 2 ปี มีเงินเหลือเก็บเพียง 2,300 บาท ทำให้รู้สึกคิดถึงบ้านแผ่นดินเกิด จึงตัดสินใจเดินทางกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2529 เพื่อลงมือทำการเกษตรอย่างจริงจัง

จุดเปลี่ยนของชีวิต

จากเดิมที่เคยทำนาแต่เพียงอย่างเดียว พบกับปัญหาอุปสรรคด้านผลผลิต และราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ ประกอบกับไม่เคยมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ทำให้เกิดปัญหาขาดทุนและมีหนี้สินเกิดขึ้นมาก จนกระทั่งวันหนึ่งได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาอบรมการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ที่ทางจังหวัดเชียงรายจัดขึ้นให้แก่เกษตรกร และนำมาลองปฏิบัติด้วยตนเอง จึงเห็นว่าที่ผ่านมามีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพราะรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมีน้อยกว่ารายจ่ายในเรื่องของปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น ค่าปุ๋ย สารเคมีกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตร เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีหนี้สินมากมาย จึงมีความคิดที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและการทำการเกษตรเสียใหม่

-7-

ชีวิตที่พอเพียง

หลังจากเปลี่ยนมาเป็นการทำไร่นาสวนผสม ตามหลักทฤษฎีใหม่อย่างจริงจัง ด้วยการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ยึดแนวทางกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ลดการพึ่งพาจากภายนอกตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งพาตัวเองให้ได้ ใช้ความพยายาม อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ มาโดยตลอด จึงลงมือลงแรงทำงานทุกอย่างในแปลงด้วยตนเอง มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด จนสามารถสร้างรายได้หมุนเวียน รายวัน รายเดือน และรายปี อย่างต่อเนื่อง

"ผมตั้งใจปลูกเมียเป็นคนดี เป็นคนขยันหมั่นเพียร ครอบครัวยุคใหม่พอเพียง มีความอบอุ่น มีการทำไร่นาสวนผสมผสาน เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ สมุนไพรรักษาโรค ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกษตรผสมผสานเกษตรพอเพียง ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ทำให้ชีวิตสดใสปลอดภัยจากสารพิษ เศรษฐกิจรุ่งเรือง เป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน และเป็นจุดเรียนรู้ของเกษตรกรทั่วไป มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยพืชสด น้ำหมัก สารไล่แมลงจากสมุนไพร"

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานนั้น เริ่มจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เลี้ยงปลานิล เลี้ยงไก่ สุกร กระบือ ปลูกพืชผักสวนครัว และไม้ผล พร้อมกันนั้นยังได้เริ่มมีการวางแผนใช้จ่ายในครอบครัวและรู้จักการออมเงิน มีการวางแผนการผลิตตามแนวคิดที่ว่า "ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก" พร้อมกับมีความต้องการใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา และมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ไม่มีวันสิ้นสุด พร้อมกับดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมดุล จึงค่อยๆ หลุดพ้นจากวงจรของความยากจน ทำให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่เริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ

หลังจากนำหลักและแนวทางการทำการเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ เป็นการทำเกษตรหลายรูปแบบในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมี

นอกจากนี้ยังมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อใช้วางแผนในการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้องและเหมาะสม สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจในแนวทางที่ปฏิบัติ และมีส่วนร่วมกันทำการเกษตร จนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นวิทยารให้ความรู้แก่ผู้เข้าอบรมในหลักสูตรต่างๆ ได้

การใช้ปุ๋ยหมักเป็นอาหารเสริมเลี้ยงปลาดุก เป็นการเลี้ยงปลาดุกแบบลดต้นทุนการผลิต โดยนำปุ๋ยหมักที่ใช้ในการใส่เพื่อบำรุงพืชผัก และพืชผลในสวน มาใช้เป็นอาหารเสริมเลี้ยงปลาดุก โดยใช้ปุ๋ยหมักที่ทำจากฟางข้าวที่ใช้เพาะเห็ดฟางแล้ว กองไว้บริเวณที่ระบายน้ำออก ปลาดุกจะมากินปุ๋ยหมักบริเวณนี้ ประมาณ 1-2 วัน ปุ๋ยหมักจะหมด จึงนำไปใส่ให้ใหม่ ส่วนอาหารเม็ดสำหรับเลี้ยงปลาดุกให้ตามปกติ แต่ลดปริมาณลง 30% ปลาดุกจะเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าเลี้ยงแบบปกติ

-8-

การทำนาในบ่อปูนซีเมนต์ ก่อเทพูน ก่ออิฐบล็อก จากพื้นดิน 3 ก้อน ใส่มูลสัตว์ ฟางข้าว ดินลงไปแปลงนา สูง 40 เซนติเมตร เลี้ยงปลาตะกวด ปลาไน ปลาไหล กบ ลงในแปลงนาข้าวไม่ต้องให้อาหารปลา เพราะปลาสามารถกินพืช ฟางข้าวเป็นอาหารได้ ไม่ต้องใส่ปุ๋ย หรือสารเคมี เพราะมูลของปลา กบ ปลาไหลจะกลายเป็นปุ๋ย ให้แก่ ต้นข้าวได้ และแมลงศัตรูพืชก็จะกลายเป็นอาหารของปลาและกบ

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงหมูหลุม เป็นการเลี้ยงหมูแบบขุดหลุมลึกลงไปในดิน เป็นการพัฒนารูปแบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของระบบนิเวศน์เกษตรในฟาร์ม วงจรชีวภาพห่วงโซ่อาหาร ดิน พืช สัตว์ จุลินทรีย์ พลังธรรมชาติหมุนเวียนจากพลังงานแสงแดด น้ำและดิน นำมาปลูกพืช เลี้ยงสัตว์กินพืช นำปุ๋ยมูลสัตว์มาเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และการพึ่งพาตนเองในด้านการผลิตและการบริโภคขนาดเล็กลงและขนาดกลาง ที่เหมาะสมกับทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่มีในชุมชน

ขั้นตอนและวิธีทำเลี้ยง

1. การสร้างโรงเรือน เลือกพื้นที่น้ำไม่ท่วมขัง อากาศถ่ายเทสะดวก ปลูกสร้างด้วยวัสดุในท้องถิ่น โครงไม้ไผ่ หลังคาหญ้าคา ขนาด กว้าง x ยาว x สูง = 4 x 5 x 1.8 เมตร เลี้ยงคอกละ 20 ตัว หลังคาควรมีแสงรอดผ่านได้ หรือมีพื้นที่รับแสงได้ 1/3 ของพื้นที่คอกตลอดทั้งวัน จะทำให้มีการฆ่าเชื้อด้วยแสงอาทิตย์ทุกวัน

2. การเตรียมพื้นคอก

2.1 ขุดหลุมลึก 90 เซนติเมตร ความกว้างยาวขึ้นอยู่กับจำนวนหมูที่จะเลี้ยงโดยมีพื้นที่ต่อตัว 1 - 1.5 เมตร

ต่อตัว

2.2 ก่ออิฐให้รอบทั้ง 4 ด้าน และให้สูงกว่าปากหลุมประมาณ 30 เซนติเมตร ไม่ต้องเทพื้น

2.3 วัสดุเตรียมพื้นคอก โดยจัดทำเป็น 3 ชั้นๆ ละ 30 ซม. โดยใช้วัสดุดังนี้

- แกลบดิบ 4,300 กิโลกรัม
- มูลโคหรือกระบือ 320 กิโลกรัม
- รำอ่อน 185 กิโลกรัม
- น้ำหมักจุลินทรีย์จากพืชสีเขียว 1 ลิตร

สุดยอดปุ๋ยหมักสูตรพิเศษ

ปุ๋ยสูตรชีวภาพ เหมาะกับการเพาะกล้าไม้ ให้พืชเจริญเติบโต สมบูรณ์

วัตถุดิบ (100 กิโลกรัม) ประกอบด้วย

1. ดิน 1 ส่วน
2. มูลสัตว์ (โค-กระบือ-หมู) 1 ส่วน
3. แกลบดำ 1 สุวรรณ
4. รำละเอียด 1 กิโลกรัม
5. พด.2 1 ลิตร

-9-

6. น้ำส้มควันไม้ 1 ลิตร

7. พด.3 1 ซอง

วิธีทำ หมักไว้ 7 วัน

วิธีใช้ นำไปใส่ต้นไม้เป็นปุ๋ย หรือ
นำไปผสมดินปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นปุ๋ยชีวภาพให้พืช
เจริญเติบโต

สูตรน้ำหมักชีวภาพ ใช้ลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัตถุดิบ (30 กิโลกรัม) ประกอบด้วย

1. พด.2 จำนวน 1 ซอง
2. ปูนทุบ หรือปลาแห้งตัว หรือ เนื้อหอยเชอร์รี่ 15 กิโลกรัม
3. กากน้ำตาล 5 กิโลกรัม
4. ผลไม้สุก เช่น มะละกอ แตงโม กัลล้วย 5 กิโลกรัม
5. รำละเอียด 5 กิโลกรัม

วิธีทำ

1. นำวัสดุทั้ง 5 ชนิด ผสมคลุกเคล้ากัน
2. ใส่ถุงพลาสติก ปิดฝาไม่ต้องสนิท
3. หมักไว้อย่างน้อย 3 วัน นำมาใช้งานได้

สรรพคุณ

ประโยชน์ของน้ำหมักชีวภาพ น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์น้ำไม่เน่าเสีย ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่ต้อง
เปลี่ยนน้ำระหว่างการเลี้ยง ปริมาณที่ใช้ 1 ซ่อนโต๊ะ ต่อพื้นที่บ่อ 1 ตารางเมตร ต่อ 1 วัน

ปุ๋ยหมักอาหารปลาดุกสูตรสูงเบ็ง การลดต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัตถุดิบ

1. ปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัม
2. รำละเอียด 20 กิโลกรัม
3. ปลาป่น 1 กิโลกรัม
4. เนื้อหอยเชอร์รี่ 1 กิโลกรัม
5. ปูนทุบ 1 กิโลกรัม

(กรณีไม่มีหอยเชอร์รี่และปูน ให้ใช้ปลาแทนได้)

6. น้ำหมักชีวภาพ 1 ลิตร

วิธีทำ

1. นำวัสดุทั้ง 6 อย่างมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน
2. ผสมน้ำให้มีความชื้น 60 % (บีบด้วยมือแล้วคลายวัสดุจะจับตัวกัน ไม่แตก)
3. ใส่ลงในถุงพลาสติก ปิดฝาไม่ต้องสนิท หมักไว้เป็นเวลา 7 วัน นำมาใช้เลี้ยงปลาได้

การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

จากการทดลองการทำเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้แนวความคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยได้มีการแบ่งพื้นที่ 10 ไร่ 1 งาน 35 ตารางวา ที่จากเดิมเคยใช้ทำนาเพียงอย่างเดียว มาเป็นการทำไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ 5 ไร่ มาทำนาข้าวสลับกับข้าวโพด แตงโมและแตงไทย อีก 5 ไร่ ใช้เพาะปลูกผลไม้ ผักและพืชสมุนไพร ส่วนพื้นที่ซึ่งเหลืออีก 1 งานกับอีก 35 ตารางวา เป็นส่วนของบ้านพักอาศัยและสร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงสัตว์

1. ห้องน้ำเก่า ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ มาประยุกต์เป็นสถานที่เลี้ยงหมู เพราะพื้นที่ห้องน้ำเทปูนไว้แล้ว หมูก็กจะได้นอนพื้นที่เย็นสบาย ทำความสะอาดง่าย
2. เลี้ยงวัว ควาย เพื่อนำมูลมาใช้เป็นปุ๋ยหมักใช้ในไร่นา
3. มูลสัตว์อื่นๆ ที่เลี้ยงไว้ ยังสามารถนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการเกษตรโดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีจากภายนอกเลย ส่งผลให้สามารถลดรายจ่ายในเรื่องของปัจจัยการผลิตไปได้มาก
4. ห่าน เลี้ยงห่านไว้เพื่อผลิตลูกจำหน่าย เลี้ยงห่านไว้เพื่อกินไข่
5. การกำจัดหญ้า วัชพืชไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ปล่อยให้ห่านเดินจิกกินหญ้า และยังไล่ได้อีกด้วย
6. ไก่พื้นเมือง ไร่ผลิตลูก บริโภคเนื้อและไข่

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

นายบุญเป็ง จันตะภา เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จึงได้ไปเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนาในหลักสูตรต่างๆ กับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทุกกรม ทุกกระทรวง ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 อย่างต่อเนื่องเป็นต้นมา ทั้งการอบรม สัมมนา ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และนอกพื้นที่ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชน เมื่อมีการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรที่ไหนก็อาสาไป เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้พัฒนาต่อยอดในพื้นที่

การแบ่งปันองค์ความรู้

จากความใฝ่รู้ และเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับจากการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ไปศึกษาดูงานอยู่เสมอ จึงทำให้มีวิทยุทัศน์กว้างไกลและได้นำมาปรับใช้กับการประกอบอาชีพ พัฒนาแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่โดยบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ครบวงจร จนกระทั่งหน่วยงานต่างๆ ได้เลือกแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่แห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ หรือฟาร์มสาธิตทางการเกษตร ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง การอนุรักษ์ดินและน้ำ อีกทั้งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้การทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน และการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนที่มาดูงานในศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ช่วยปลดหนี้และมีเงินออมด้วย

การจัดการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ ของนายบุญเป็ง จันตะภา มีกระบวนการหลายขั้นตอน เริ่มจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้ารับการอบรม มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะเชื่อว่าทุกคนมีความรู้แตกต่างกัน หากแต่เพียงแต่เทคนิคการนำไปประยุกต์ใช้ ให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงได้จัดทำหลักสูตรพื้นฐานเสริมความรู้ด้านการเกษตร ให้แก่ผู้มารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้แก่

-11-

1. การพัฒนาดินและพืชด้วยฮอร์โมนสมุนไพรม
2. การเลี้ยงกบในบ่อพลาสติก
3. การเลี้ยงปลาตกเพื่อเสริมรายได้
4. การเพาะพันธุ์ลูกอ๊อดเพื่อจำหน่าย
5. การเลี้ยงสัตว์ (การเลี้ยงหมูหลุมและกระบือ)
6. การเลี้ยงผึ้งในตู้และในล่อรถยนต์
7. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
8. การใช้พืชสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค
9. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

การฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร จะดำเนินการอบรมภาคทฤษฎีครึ่งวัน และภาคปฏิบัติครึ่งวัน การจัดการฝึกอบรมมีระยะเวลาต่างกัน ทั้งหลักสูตรวันเดียว และหลักสูตรค้างคืน 3 วัน 2 คืน ซึ่งฟาร์มมีความพร้อมด้านสถานที่และการจัดอาหารสำหรับรองรับผู้เข้ารับการอบรม โดยมีวิทยากรผู้ช่วย 7 คน ซึ่งเป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเศรษฐกิจพอเพียงภายในจังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ของนักเรียน นักศึกษา ภายในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างเครือข่ายกลุ่มสมาชิก

มีการสร้างเครือข่ายโดยการทดสอบความรู้จากผู้เข้ารับการอบรม ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด จะมีการสนับสนุนให้นำความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรมและขยายผลต่อบ้าน ด้วยการให้ทุนสำหรับการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่รายละ 5,000 บาท โดยตั้งเป้าหมายไว้จำนวน 18 คน ในพื้นที่ 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ปัจจุบันได้สร้างเครือข่ายเพื่อขยายองค์ความรู้ไปสู่พื้นที่ต่างๆ กระจายไปทั่วภายในจังหวัดเชียงราย เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาให้ความสนใจในการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เพิ่มมากขึ้น

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายบุญเป็ง จันต๊ะภา เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ทั้งด้านการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงห่าน เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การปลูกพืช การทำปุ๋ย การทำบัญชีครัวเรือน โดยได้รับความรู้จากการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น ประกอบกับเคยประสบปัญหาความยากจนด้วยตนเอง มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงหันมาทบทวน วางแผนการดำเนินชีวิตใหม่ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง จนสามารถหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข และเป็นแบบอย่างให้ผู้คนมาศึกษาหลักคิด และวิถีชีวิตเป็นจำนวนมาก มีรางวัลแห่งความสำเร็จให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้อย่างแท้จริง ปัจจุบันเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพจนเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรทั่วไปและได้รับแต่งตั้งให้เป็นปราชญ์เกษตรกรเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คนทั่วไป จัดทำแปลงเกษตรภายในบ้านให้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่แบบผสมผสาน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเปิดให้การอบรมประชาชนและเกษตรกรที่สนใจ สามารถเรียนรู้หลักการใช้ชีวิตตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

-12-

นายแปลก เดชะบุญ

เพศ : ชาย

อายุ : 70

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ปริญญาตรี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 138 หมู่ที่ 6 บ้านสันนายาว
ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57110

โทรศัพท์ : 089-838-3353

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 26 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน สวนบ้านนาหลังคาแดง

พิกัด GIS : 20.205191373963483, 99.85869588517001

ฝากบอกเกษตรกร : ผู้ที่จะเป็นเกษตรกรต้องมีความมุ่งมั่น ขยันและอดทนเป็นเบื้องต้น จึงสามารถทำอาชีพเป็นเกษตรกรได้

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : คนดีศรีแผ่นดิน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายแปลก เดชะบุญ เป็นคนจังหวัดเชียงราย จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี สาขาพืชไร่ จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีความตั้งใจที่อยากทำงานใกล้บ้าน เพื่อนำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาด้านการเกษตรไปใช้ในการประกอบอาชีพ แรกเริ่มของทำงานได้ประกอบอาชีพรับราชการครู ที่วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงราย บรรจุเข้ารับราชการครั้งแรก ได้รับเงินเดือน เดือนละ 1,750 บาท ไม่ได้มีอาชีพอย่างอื่นเสริม แต่ใช้หลักในการดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ และส่งลูกเรียนจนจบการศึกษา ใช้หลักการบริหารสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด จนได้ข้อสรุปที่ว่า คนเราต้องค้นหาความสุขให้กับตัวเอง ไม่ต้องไปอิงจลาจลาผู้อื่น หากความสุขในสิ่งที่เรามี ในสิ่งที่เราเป็น ในขณะที่เป็นครู ได้ทำการเกษตรควบคู่ไปด้วยโดยปลูกผักกินเองเพื่อลดรายจ่าย

จุดเปลี่ยนของชีวิต

นายแปลก เดชะบุญ เดิมเคยรับข้าราชการเป็นครูเกษตร แต่มีเหตุจูงใจให้พลิกผันชีวิต ลาออกจากราชการให้มาทำการเกษตรที่ตนเองรัก ตามที่เคยฝันไว้ตั้งแต่วัยเด็ก เริ่มลงมือทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง โดยทำไปเรียนรู้ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชผัก ผลไม้ และพืชสมุนไพรที่อยู่ในฟาร์มล้วนมีประโยชน์ ประกอบกับอดีตคุณพ่อเคยเป็นหมอยาแผนโบราณ ทำให้มีความรู้เรื่องพืชสมุนไพร และตำหรับยาโบราณ จึงได้นำความรู้ด้านสมุนไพรมาใช้ในการเกษตร เพื่อลดการใช้สารเคมี มีการนำพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ทั้งในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม

- 13 -

ชีวิตที่พอเพียง

ด้วยความรักในการทำเกษตรแบบผสมผสาน และตั้งใจที่จะเป็นเกษตรกร โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต การใช้ชีวิตแบบง่าย ไม่ยึดติดวัตถุ ไม่ใช่ของฟุ่มเฟือย ไม่ใช่เครื่องอำนวยความสะดวก มีเพียงปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีอาหารพอกิน มีเสื้อผ้าไว้พอสวมใส่ มีบ้านพออยู่อาศัย เจ็บป่วย ใช้จ่ายสมุนไพร และพืชผักพื้นบ้าน มีการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองที่บ้าน

ไม่ก่อกวนสังคม นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันพัฒนาที่ดินเป็นศูนย์เรียนรู้ ชื่อ “สวนบ้านนาหลังคาแดง” เป็น “แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สุชีวิตรั้ววัฒนธรรมล้านนา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” แหล่งเรียนรู้ชุมชนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นที่ 12 ไร่ เป็นสวนเกษตรผสมผสาน มีความร่มรื่นของต้นไม้ขนาดใหญ่ พืชผักพื้นบ้าน สมุนไพรหายาก มีไม้ผลทุกฤดูกาล เป็นวิทยากรให้ความรู้การทำปุ๋ยคอกอินทรีย์วิถีชาวบ้าน การใช้แรงงานควายไถนา ย้อนอดีตการทำนาข้าวแบบดั้งเดิม พร้อมการบรรยายความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้สร้างเป็น โรงเรียนชีวิต ตามที่ได้เน้นย้ำ เจตนารมณ์เสมอว่า “แม้ผมจะลาออกจากราชการครู แต่ผมไม่ได้ลาออกจากความเป็นครู”

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

จากการสัมภาษณ์ และสังเกตเห็นพบว่า มีการเลี้ยงสัตว์ปีกได้แก่ เป็ด ไก่พื้นเมือง ซึ่งมีสายพันธุ์ เช่น ไก่ชน ไก่กระดุกดำ ไก่วง วัว ควาย และม้า ในฟาร์มแห่งนี้ได้รับการจัดตั้งให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งชนิดปศุสัตว์ ที่ดำเนินการโดยกรมปศุสัตว์ จากการที่มีผู้มาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสบการณ์จากการเลี้ยง และองค์ความรู้จากปศุสัตว์ชนิดต่างๆ ดังนี้

การเลี้ยงควาย ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริม เพราะมีราคาดี ขายได้ทั้งตัวควาย และมูลควาย ในสมัยก่อนเคยมีคำพูดที่ว่าหากใครไม่เรียนหนังสือก็ต้องไปเลี้ยงควาย แต่ตอนนี้ความคิดนี้ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เนื่องจากในขณะนี้ปริมาณควายในประเทศไทย ลดลงมากทำให้ควายมีราคาดี สามารถเลี้ยงควายเป็นสัตว์ออมสิน อาจสร้างรายได้เป็นแสน เป็นล้านบาท แต่ทั้งนี้ต้องมีพื้นฐานคือ เป็นคนขยัน มีความเอาใจใส่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งที่การเลี้ยงควายไม่ได้มีวิธีทำอะไรที่ยากมากมาย อาหารของควายคือหญ้าเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องใช้อาหารสำเร็จรูป เหมือนสัตว์ชนิดอื่นๆ เมื่อนำเนื้อมาเป็นอาหารบริโภค เนื้อควายจะมีความปลอดภัยกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น เนื่องจากควายกินหญ้า จึงไม่มีฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต หรือสารเร่งเนื้อแดง

ปศุสัตว์อินทรีย์ และพืชสมุนไพรอินทรีย์ ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากผู้คนมีความใส่ใจ ตื่นตัว และเป็นห่วงสุขภาพ ผลผลิตที่เป็นอาหารที่มาจากการทำเกษตรอินทรีย์ จะเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น

การปลูกพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เองในฟาร์ม โดยได้รับพันธุ์หญ้ามาจากหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ที่มาทำการส่งเสริมให้ปลูกหลายชนิด เช่น พันธุ์เนเปียร์ รูซี่ แพงโกส่า และอื่นๆ นอกจากนี้แล้วยังคงหญ้าพื้นเมืองไว้จำนวนหนึ่งด้วย เพื่อเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์หญ้าประจำถิ่นไว้ ไม่ให้สูญพันธุ์

-14-

การเลี้ยงเบ็ด ควบคู่กับ การทำนา โดยเมื่อข้าวออกรวงเป็นเมล็ด จะมีเมล็ดข้าวส่วนหนึ่งที่หล่นตามพื้นนา ก็จะเป็นอาหารของเบ็ด โดยไม่ต้องเสียเงินค่าอาหาร อีกทั้งเบ็ดยังช่วยกินหนอน แมลง หอยเชอรี่ที่อยู่ตามกอข้าว

มีการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็นการเลี้ยงแบบพึ่งพากับนาข้าวไม่ต้องให้อาหาร อาศัยแพลงตอน ตะไคร่น้ำ และวัชพืชในนาข้าว และเมื่อเขื่อนน้ำออกจากรนาเพื่อจะทำการเกี่ยวข้าว ก็จะขุดบ่อปล่อยปลาให้มาอยู่รวมกัน ซึ่งได้ปลาหลายชนิด ทั้ง ปลานิล ปลาไน ปลาบู่ ปลาดุก ปลาช่อน และปลาอื่นๆที่อาศัยอยู่ในหนองน้ำตามธรรมชาติ เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่การทำนาข้าวอย่างคุ้มค่า

การทำนาของเกษตรกรในปัจจุบันว่า มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก กล่าวคือ มีการจ้างทุกอย่าง ไม่ได้ลงมือทำเอง ตั้งแต่การไถ การดำ การใส่ปุ๋ย การฉีดยาฆ่าแมลง ตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขาดการพึ่งพาตนเอง ต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเลี้ยงห่าน ไว้สำหรับกินหญ้าในสวนผลไม้ จะช่วยลดค่าใช้จ่าย ในการซื้อเครื่องตัดหญ้า คำน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าแรงงาน หรือค่ายากกำจัดวัชพืช ทั้งยังมีประโยชน์ในการเฝ้าบ้านได้อีกทางหนึ่งด้วย

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ภายในฟาร์ม มักมีสุนัข ของเพื่อนบ้านเข้ามากัดทำร้าย อยู่เป็นประจำ ด้วยจิตใจที่เป็นผู้ไม่มีเมตตา ต่อสัตว์ ไม่คิดที่จะทำร้ายหรือ ฆ่าสุนัข จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีทำเลี้ยง ของตนเอง โดยสร้างโรงเรือนยกให้สูงกว่าพื้นดิน เพื่อไม่ให้สุนัขสามารถเข้ามาทำร้ายได้ เมื่อเลี้ยงไก่จนโตขนาดที่สามารถ หลบหลีกบินหนีสุนัขได้ จึงค่อยปล่อยลง มาเลี้ยงบนพื้นดิน

งานส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์เป็นการทำงานเชิงคุณภาพ มีผลงานเป็นรูปธรรม เห็นเป็นที่ประจักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงรายมี 18 อำเภอ ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในทุกอำเภอ และในฟาร์มแห่งนี้ ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์หนึ่งอำเภอหนึ่งชนิดสัตว์ และสามารถขยายผลไปยังสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองแล้ว จำนวน 14 ราย

การเลี้ยงหมูป่า เนื่องจากหมูป่าเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ตายยาก มีความอดทนต่อทุกสภาพ สามารถกินเศษอาหารเหลือใช้ในครัวเรือนได้ทุกชนิด ไม่เคยเจอปัญหาเป็นโรคเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงค่อนข้างนาน เพราะการเจริญเติบโตช้า ให้ลูกไม่ตก ซึ่งต่างจากการเลี้ยงสุกรพันธุ์ที่เลี้ยงแบบการค้าอย่างสิ้นเชิง

-15-

การเลี้ยงหมูพันธุ์เหมยซาน แล้วให้ชาวบ้าน ยืมไปเลี้ยงเพื่อทำพันธุ์ โดยมีข้อตกลงกันว่าเมื่อได้ลูกแล้วให้ เอาลูกมาส่งคืน เพื่อให้รายอื่นๆ ยืมไปเลี้ยงขยายพันธุ์ต่อไป พบว่าหมูพันธุ์เหมยซานเลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์เร็วให้ลูกดก ไม่ต้องพิถีพิถันเรื่องอาหารที่ใช้เลี้ยง สามารถใช้ผลผลิตที่เหลือ ใช้หลายชนิด ในฟาร์มมาเลี้ยงได้ทำให้ลดต้นทุนค่าอาหาร สัตว์

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

นายแปลก ได้กล่าวว่า หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถใช้สิ่งของหรือทรัพยากรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ได้เต็มศักยภาพ สามารถกู้หนี้ยืมสินได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หรือทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อน สำหรับผู้ที่มีเงินเดือนน้อย หรือไม่มีเงินเดือนหากหลงไหลในวัตถุ ก็จะทำให้มีความอยาก ต้องกู้หนี้ยืมสินเพราะต้องใช้เงินในการซื้อวัตถุเพื่อสนองกิเลส หรือความอยากของตนเอง บางครั้งถึงขั้นไปประกอบอาชีพทุจริต เพื่อการ ได้มาซึ่งเงินทองสนองความต้องการ ปัจจุบันนี้มีข่าวอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมายไม่เว้นแต่ละวัน ข่าวการฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตคอร์รัปชัน เพราะมองไปว่าการมีวัตถุบ้านเรือนใหญ่โตแล้วมีความสุข แต่ที่จริง แล้วการมีบ้านกระต้อมหลังเล็กอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอยู่ ก็สามารถหาความสุขให้กับตนเองได้ โดยมีแนวทางในการดำเนิน ชีวิตกับการเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

1. การเลี้ยงควายเป็นสัตว์ออมทรัพย์ ออมสินสามารถทำให้มีรายได้เป็นล้านบาทควาย ขายได้ทั้งตัวควาย และมูลควาย ควายกินหญ้าเป็นหลัก จึงไม่จำเป็นต้องซื้อหา สามารถเก็บเกี่ยวได้จากในพื้นที่ ไม่ต้องใช้อาหารสำเร็จรูป
2. สร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ ให้สูงกว่าพื้นดินเพื่อไม่ให้สุนัขสามารถเข้ามาทำร้ายได้
3. การเลี้ยงหมู เลือกหมูพันธุ์เหมยซานมาเลี้ยง เนื่องจากเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ให้ลูกดก มีความอดทนต่อทุกสภาพ สามารถกินเศษอาหารเหลือใช้ในครัวเรือนได้ทุกชนิด และไม่เคยเจอปัญหาเป็นโรคเจ็บไข้ได้ป่วย
4. ให้ชาวบ้านยืมหมูพันธุ์เหมยซาน ไปเลี้ยงเพื่อทำพันธุ์ โดยมีข้อตกลงกันว่าเมื่อได้ลูกแล้วให้เอาลูกมาส่งคืน เพื่อให้รายอื่นๆ ยืมไปเลี้ยงขยายพันธุ์ต่อไป
5. การปลูกพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เองในฟาร์ม ขยายพันธุ์ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ และมีกรอนุรักษ์สายพันธุ์หญ้าประจำถิ่นไว้ ไม่ให้สูญพันธุ์
6. การเลี้ยงห่าน ไว้สำหรับกินหญ้า วัชพืช ในสวนผลไม้
7. การขุดบ่อ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง และนำน้ำขึ้นมาใช้โดยวิธีกลักน้ำ ซึ่งไม่ได้ใช้เครื่องจักรและพลังงานจากน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อมาใช้รดต้นไม้ รวมทั้งใช้สำหรับเลี้ยงปลาหลายชนิด
8. การปลูกพืช ผสมผสานปะปนกันมากมายหลายชนิด ทำให้มีผักกินที่หลากหลายชนิด หลายฤดูกาล
9. การนำผลไม้ที่เหลือใช้ในฟาร์ม มาทำเป็นน้ำหมักสมุนไพร ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์ และทำยาสมุนไพร สำหรับคน โดยการใช้กล้วยน้ำว้าดองกับเหล้าขาว เพื่อช่วยลดอาการปวดเมื่อยของร่างกาย

การส่งสมความรู้และประสบการณ์

นายแปลก เดชะบุญ ได้อาศัยเรียนรู้จากผู้อื่นและใช้ความรู้เดิมที่จบการศึกษามาทางด้านพืช และเคยเป็นครูสอนเกษตรมาก่อน มีความสนใจความรู้เพิ่มเติมจากครูเกษตรที่เคยเป็นลูกศิษย์ ที่รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เรื่องการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ เป็นคนชอบใฝ่หาความรู้จากนักวิชาการ นักวิจัยที่สามารถนำเอาความรู้มาถ่ายทอดแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

ศึกษาความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการของกรมปศุสัตว์ และลูกศิษย์ที่เป็นอาจารย์สอนเกษตรด้านปศุสัตว์ ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มีการเก็บเกี่ยวประสบการณ์กับการทำโครงการพิเศษเกี่ยวกับพี่น้องชาวบ้านและชุมชนทั้งพื้นราบและบนดอย และการเข้าร่วมโครงการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โครงการชีวิตวิถีเพื่อพัฒนาแบบยั่งยืน

การแบ่งปันองค์ความรู้

นายแปลก เดชะบุญ ได้นำที่ดินปรับเปลี่ยนเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกทุกอย่างที่กินได้ กินทุกอย่างที่ปลูก ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (เกษตรอินทรีย์) และทำให้พื้นดินแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของตนเองไว้ว่า “เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สู่ชีวิตวิถีวัฒนธรรมล้านนา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้ ตามวัตถุประสงค์ของผู้มาเรียนรู้ และจัดการให้เหมาะสมกับระยะเวลาของผู้เรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้มาศึกษาดูงานมีเวลาน้อยก็จะให้อ่านเองจากป้ายคำแนะนำ ที่จัดทำไว้ เป็นการดูงานแบบกว้างๆ และดูผลสำเร็จจากการทำงาน
2. ผู้ที่สนใจเจาะลึกเฉพาะเรื่อง เช่น การขยายพันธุ์พืช การทำน้ำหมัก ก็จะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และแจกพันธุ์พืชเพื่อนำไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป
3. นักเรียน นักศึกษาที่มาศึกษาดูงานในฟาร์มหลายคณะ ได้นำอาหารจำพวกนมพร้อมดื่ม และน้ำผลไม้ มารับประทาน ทำให้มีกล่องบรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนมากซึ่งหากทิ้งไว้ก็เป็นขยะที่ย่อยสลายยาก จึงเสนอแนะให้นำมาทำเป็นภาชนะสำหรับเพาะเมล็ดพันธุ์พืช โดยการตัดฝากล่องด้านบนออก แล้วเจาะรูบริเวณด้านล่างเพื่อให้ระบายน้ำได้ ซึ่งเป็นการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อถุงพลาสติกสีดำสำหรับเพาะเมล็ด อีกทั้งยังมีความคงทนสามารถนำกลับมาใช้ได้อีกหลายครั้ง

มีการจัดทำห้องเรียนปศุสัตว์สำหรับผู้มาอบรม ซึ่งได้รับทราบว่าการปศุสัตว์ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่ แต่สนับสนุนปัจจัยที่เป็นวัสดุในการสาธิตการเรียนรู้อย่างยิ่ง ซึ่งงบประมาณในการจัดแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ มีผู้คนหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันมาเรียนรู้ดูงานทั้งปี แต่ไม่มีงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาสนับสนุน จึงเสนอแนะว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้สำหรับปรับปรุงสถานที่ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ด้วย

จากการที่มีผู้คนมาเรียนรู้มาศึกษาดูงานมากมายหลายระดับ รวมทั้งมาเยี่ยมชม ได้พบปะพูดคุยจึงเป็นที่มาของการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายแนวความคิดต่างๆ ให้กับผู้ที่มาดูงาน ซึ่งต่างจากแนวคิดของคนที่ตั้งถิ่นฐานของตัวเอง ที่มีความคิดว่าการเป็นเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานไม่มีเกียรติ จึงขายที่ ขายทางโน้นที่สุดก็ไม่เหลืออะไรที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษเหลือไว้เลย ครั้นมีลูกหลานเมื่อจบการศึกษาที่ส่งเข้าไปทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัท หรือขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อทำงานรับ

-17-

เงินเดือนไม่ต้องตราครุฑติดตลกตลก เพราะฉะนั้นผู้ที่จะเป็นเกษตรกรจะต้องมีความมุ่งมั่น ขยันและอดทน เป็นเบื้องต้น จึงสามารถทำอาชีพเป็นเกษตรกรได้เน้นการถ่ายทอด เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. เกษตรอินทรีย์
2. เกษตรผสมผสาน
3. เกษตรกรรมธรรมชาติ
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
5. เกษตรทฤษฎีใหม่
6. พิธีกรรม รัชชัญญาและการสู่ขวัญควาย
7. ศูนย์เรียนรู้บ้านนาหลังคาแดง
 - พันธุ์พืชพื้นบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุดเพื่อเป็นจุดศึกษาดูงาน
 - การเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ฟ่าน วัว ควาย ม้า หมู หมูป่า
 - การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลสัตว์ และน้ำหมักชีวภาพ
 - การเลี้ยงผึ้ง แบบปลอดสารพิษและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - การเลี้ยงสัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ แบบผสมผสานโดยยึดหลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและพึ่งตนเองโดยไม่ใช้การลงทุนมาก
 - การผลิตข้าวหอมมือเพื่อใช้ในการบริโภค
 - การปลูกไม้แต่ละชนิดเพื่อให้อนุชนได้ศึกษาความเป็นมาของไม้แต่ละชนิด

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายแปลก เดชะบุญ เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีการค้นหาและสั่งสมองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยได้ประสบการณ์จากการจบการศึกษาด้านการเกษตร เคยเป็นครูสอนวิชาเกษตร การได้รับการถ่ายทอดมาจากคุณพ่อซึ่งเป็นหมอยาแผนโบราณ การได้รับความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากครูเกษตรกรที่สอนวิชาการเลี้ยงสัตว์ และจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ จากการทำมีบุคคลเป็นคนชอบคิด ชอบดัดแปลง จึงนำสิ่งของที่ใช้งานแล้วนำกลับมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า มีเทคนิคและวิธีถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การสอนงาน การทัศนศึกษา จากผลงานในสิ่งที่ทำมาโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์และระยะเวลาให้สอดคล้องกัน อีกทั้งยังเป็นนักพัฒนามีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเองด้วย ในด้านการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันนั้น เป็นการทำตามวิถีชีวิตที่เคยมีสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการหาวัตถุ เพื่อสนองความต้องการหรือกิเลสของตน มีการจับจ่าย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น พึ่งพาตนเองโดยใช้ปัจจัยที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า โดยการทำงาน ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา หาจากสิ่งที่มีอยู่ในฟาร์ม เป็นการผลิตรายจ่ายในครัวเรือน ไม่สร้างภาระหนี้สินให้กับตนเอง และสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

-18-

นายบุญชวน มะลียโย

เพศ : ชาย

อายุ : 66 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 10 ตำบลดงมหาวัน

อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ : 086-117-2903

อาชีพ : เกษตรกร

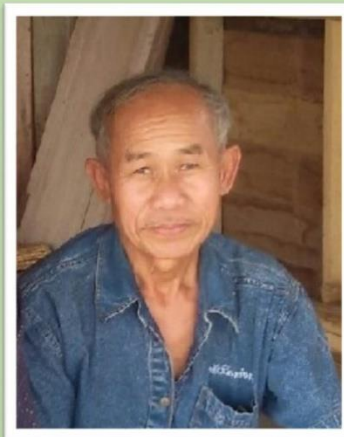
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 26 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจ

พอเพียง บุญชวนฟาร์ม..เดินตามพ่อ..ยั่งยืน

พิกัด GIS : 20.057815724480395, 99.9879152193477

ฝากบอกเกษตรกร : มีการแสวงหาความรู้แล้วนำมาปรับใช้ในฟาร์มตลอดเวลาตาม มีคติประจำตัว ไม่เป็นน้ำชาล้นถ้วย

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : เกษตรกรดีเด่นแห่งบ้านปงปน ผู้นำกลุ่มปศุสัตว์อินทรีย์ตำบลดงมหาวัน ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มดีเด่นด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเชียงราย

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายบุญชวน มะลียโย เกษตรกรดีเด่นแห่งบ้านปงปน ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ที่ในวัยเด็กต้องย้ายตามครอบครัวจากภาคอีสานมาตั้งรกรากที่จังหวัดเชียงราย ได้บวชเรียนและมีโอกาส ออกแสดงกลองยาวตามคณะของหมู่บ้าน ทำให้เป็นคนกล้าแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเข้าได้กับทุกๆ คน เป็นคนขยันไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค เป็นผู้ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ ทำให้มีความสามารถหลายด้านนอกจากการเกษตร ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ การค้าขาย การตลาดการบัญชี ประสบการณ์มากมาย และเมื่อมีโอกาสเข้าอบรมเกษตร ทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้ วิจารณ์ตัวเองว่าจะทำตัวให้เป็นแบบอย่างในเรื่องการปฏิบัติเกษตร พอเพียงตามแนวพระราชดำริ จนหลายๆ หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

จุดเปลี่ยนของชีวิต

เดิมทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวที่ทำให้หนี้สินจนต้องเข้าโครงการฟื้นฟู เริ่มต้นชีวิตใหม่จากการรับจ้าง เลี้ยงโคเนื้อ จากความตั้งใจจริงในการหาความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อ จึงเข้าอบรมเป็นอาสาปศุสัตว์ เพื่อได้ความรู้และ ประสบการณ์จากการเป็นเสมือนผู้ช่วยปศุสัตว์อำเภอ จนประสบความสำเร็จเลี้ยงโคเพิ่มได้เป็นจำนวนมาก จึงเห็น โอกาสแยกมาเลี้ยงทำฟาร์มโคเนื้อของตนเอง และต่อมาเป็นแกนนำในการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านปงปน ตำบล ดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย และได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อดีเด่นระดับเขต

-19-

ชีวิตที่พอเพียง

การดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง นายบุญชวน เล่าว่า บ้านหลังที่อาศัยอยู่นั้นสร้างด้วยตัวเอง ไม่ต้องให้ใครมาสร้างให้ ซึ่งสร้างบ้านเสร็จเมื่อตอนอายุ 60 ปี โดยมีความเชื่อว่าค่อยๆ ทำ ค่อยๆ ต่อเติมไป เพราะทำและปลูกสร้างด้วยตัวเอง สมัยก่อนน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ จับปูหาปลาไปหาในแม่กก ตอนนี้ผู้คนมากขึ้นทรัพยากรในธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด อยากรักษาอะไร ก็ต้องจับปลาจากแม่น้ำมาเลี้ยงในบ่อ ในหนองน้ำ หรือในนาของตนเอง

นายบุญชวน มะลัยโย ได้ยึดหลักการทำงาน 3 ท. คือ ทำทาน - ทำแท - ทำทุกหน้าที่

การทำสวนแบบเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแบบผสมผสานที่มีสัตว์ โดยจะมีควายเป็นหลัก เบ็ด ไร่ ทั้งทำนา ปลูกผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ขุดสระเลี้ยงปลา ศูนย์เรียนรู้บุญชวนฟาร์ม ทำการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (เกษตรอินทรีย์) น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน ทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลายเป็นต้นแบบของเกษตรกรและบุคคลทั้งจากแดนใกล้และไกล รวมถึงประชาชนทั่วไปได้มาเรียนรู้ถึงการทำการเกษตร ไม่น่าแปลกใจที่ศูนย์เรียนรู้บุญชวนฟาร์ม จะมีผู้คนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ เพื่อขอคำแนะนำคำปรึกษาตลอดทั้งปี เพราะที่นี่มีทุกอย่างที่เกษตรกรที่มีพื้นที่น้อยต้องการทำเกษตรแบบผสมผสานแล้วพออยู่พอกิน มีความสุข

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

นายบุญชวนมุ่งมั่นมีโคเนื้อลูกผสมพื้นเมือง จำนวน 30 ตัว มีความตั้งใจเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีตในพื้นที่ 14 ไร่ แล้วตั้งชื่อพันธุ์โคที่เลี้ยงว่า “โคพันธุ์ซี่” เพราะว่ามีรายได้จากการขายซี่ จึงเน้นเก็บมูลโคตากแห้งไว้ขายตลอด

มีการคัดเลือกโคลูกผสมพื้นเมือง เพราะว่าง่ายแข็งแรง มีความทนต่อโรคในประเทศไทย และเลี้ยงลูกเก่ง สามารถให้ลูกใหม่ได้ทุกปี เลี้ยงโคไว้ขายซี่ และลูก ไม่นั่นขุนให้อ้วนเพื่อขาย

มีการสร้างโรงเรือนตามระดับสูงต่ำเพื่อสะดวกในการเก็บมูล

มีโรงตากมูลโค หลังคามุงด้วยพลาสติกใส ทำให้มูลแห้งเร็วไม่เปียกน้ำหน้าฝน

ด้านการจัดการเลี้ยง มีการทำฟางอัดฟ่อนสะสมไว้หลังเก็บเกี่ยวข้าว ประมาณ 2,000 ฟ่อนต่อปี

มีการให้ฟางรดหมักน้ำชีวภาพให้วัวกินในโรงเรือนเกือบตลอดวัน สลับกับต้นข้าวโพดสดสับที่เก็บฝักแล้วหรือช่วงที่ฟางและข้าวโพดหมักก็ใช้หยวกกล้วยมาสับรดน้ำชีวภาพโรยด้วยรำให้โคด้วย จะปล่อยให้โคออกกินหญ้าในแปลงวันละประมาณ 3 ชั่วโมง ทำให้มีเวลาไปทำกิจกรรมอื่นๆ ในฟาร์มได้อีกจะเห็นได้ว่าการใช้ความรู้หลากหลาย การคัดพันธุ์ จัดการทั้งวิธีทำเลี้ยงการทำสูตรอาหารต่างๆ อย่างดีและบริหารจัดการเวลาอย่างคุ้มค่า

นอกจากนี้นายบุญชวน ยังสร้างบ่อหมักแก๊สชีวภาพจากมูลโคที่เลี้ยง แล้วนำมาทำเตาหุงต้ม ทำตะเกียงส่องสว่างและที่กกลูกไก่ กกลูกสุกรได้ด้วย แม้ว่าฟาร์มจะอยู่ห่างชุมชนก็สามารถพึ่งพาปัจจัยผลิตต่างๆ ในฟาร์มผสมผสานอย่างลงตัว ทำให้ในฟาร์มไม่ต้องพึ่งไฟฟ้าในเวลากลางคืน ประหยัดค่าไฟค่าถ่าน ไม่ต้องเผาฟืนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

การเลี้ยงไก่ไข่ ในช่วงปี พ.ศ. 2544 นายบุญชวน นำเงินมาลงทุนการเลี้ยงไก่ไข่เสริมจำนวน 800 ตัว ใช้ความรู้จากการเป็นอาสาสมัครสัตว์ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามที่ต่างๆ ที่ได้รับไปเป็นวิทยากรทำให้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงไก่ การเตรียมอาหารไก่ เป็นอย่างดี ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่ไข่มากจนได้รับรางวัลฟาร์มสาธิตดีเด่นระดับจังหวัดเชียงราย และดีเด่นระดับปศุสัตว์เขต 5 ด้วย

แม้ว่าจะเคยประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก เมื่อปี พ.ศ. 2547 ทำให้มีอุปสรรคไข่ไม่ได้ขาย แต่นายบุญชวนก็ไม่ท้อ ไข่อดทน ปรับเปลี่ยนโรงเรือนเลี้ยงไก่เป็นคอกเลี้ยงสุกรพื้นเมืองและไก่พื้นเมืองเลี้ยงแบบอินทรีย์ ส่วนอุปกรณ์ไข่ที่เป็นของเก่า ก็ปรับมาเลี้ยงแค่ 25 ตัว เป็นอาหารโปรตีนในครัวเรือนโดยเลี้ยงบนบ่อปลา เพื่อใช้มูลของไก่ไข่เป็นอาหารปลาด้วย

การเลี้ยงสุกร จากการที่ได้อบรมปศุสัตว์อินทรีย์ ทำให้นายบุญชวน สนใจการเลี้ยงสุกรแบบธรรมชาติแต่มีเนื้อที่น้อยจึงปรับเป็นการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองจำนวน 2 ตัว ชังบนขอบบ่อปลา แล้วให้อาหารสูตรธรรมชาติที่ปรับใช้เศษผักผลไม้ในฟาร์มหมักกับน้ำหมักชีวภาพ ไม่มีการเร่งการเจริญเติบโตค่อยเป็นค่อยไป 1 ปีก็ตกลูก 2 ครั้งๆ ละประมาณ 10 ตัว ได้ลูกสุกรพื้นเมืองชาย 20 ตัวๆ ละ 1,200 บาท เป็นรายได้ประจำอีกทางหนึ่ง

การเลี้ยงเป็ด ปัจจุบันนายบุญชวนยังเพิ่มการเลี้ยงเป็ดเพื่อกำจัดหอยเชอรี่ที่ลึกลงการใช้สารเคมี ในนาข้าวและขายไข่บ้างตามฤดู

การเลี้ยงม้า มีการเลี้ยงม้าเพื่อกินหญ้า ลดการใช้แรงงานตัดแต่งหญ้าในสวนผลไม้ โดยนำม้าไปผูกกับหลักปล่อยให้ม้าเดินกินหญ้าตามแนวทางเดิน เพราะม้าชอบกินหญ้าสั้นๆ ที่ติดดิน

การเลี้ยงควาย มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงควายในตำบลดงมหาวัน จังหวัดเชียงราย เพื่อทำความดีถวายในหลวงส่งเสริมให้มีการเลี้ยงเพิ่มและร่วมกันกับกลุ่มฝึกสอนการใช้แรงงานควายไถนาร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ นำอุปกรณ์ไถนาแสดงในงานวันพิธีเปิดโครงการพลิกฟื้นธนาคารควายไถนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ของจังหวัดเชียงราย

-21-

โรงเรียนมาตรฐานป้องกันโรคไข้หวัดนก การป้องกันที่ดีทำให้เกษตรกรลดความเสี่ยงไปได้อีกระดับ
แนวทางที่กรมปศุสัตว์แนะนำเพื่อป้องกันโรคต่างๆที่จะเข้าสู่ฟาร์มไก่มังนี่ หลักการสร้างโรงเรียนไก่พื้นเมืองราย
ย่อยให้มีประสิทธิภาพ

1. โรงเรียนป้องกัน ฝนกันลมได้
2. โรงเรียนต้องมีตาข่าย ล้อมรอบ ป้องกันนก หนู
3. ต้องมีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ เข้า-ออก
4. มีพื้นที่ให้ไก่ ได้หากิน
5. มีแนวรั้วป้องกัน สุนัขแมว และสัตว์อื่นๆ
6. หากนำไก่เข้ามาใหม่ หรือออกไปขนต้องแยกไม่ให้เข้าโรงเรียนอย่างน้อย 7 วัน

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงโค-กระบือแบบอินทรีย์ เป็นการเลี้ยงโคลูกผสมพื้นเมืองแบบประณีต เลี้ยงกระบือแบบประณีต
เป็นการเลี้ยงในโรงเรียน ไม่ปล่อยลงแปลง เน้นการดูแลสุขภาพวัวให้มีความสุขดี ไม่มีปัญหาด้านโรคต่างๆ ได้
ผลผลิตลูกทุกปี เน้นการเก็บซื้อโค-กระบือตากแห้งขายเป็นรายได้

มีการขายวัว 5-8 ตัวต่อปี มีรายได้ประมาณ 40,000-90,000 บาท

ขายซื้อโค-กระบือ-ม้า มีรายได้ ประมาณเดือนละ 2,000 บาท

ขายลูกสุกรพื้นเมือง ปีละ 20 ตัว มีรายได้ ประมาณ 24,000 บาท

มีรายได้รวมจากการปศุสัตว์ ประมาณ 70,000 – 100,000 บาทต่อปี ตามปริมาณการขายโคตัวผู้ แม่โค
แก่ที่คัดออก และยังมีรายได้จากการขายผลไม้ พืชผัก ผลไม้ ตลอดจนไข่เป็ด ไข่ไก่ มีความมั่นคงต่ออาชีพ

สูตรน้ำหมักสมุนไพรบำรุงโค-กระบือ

วัตถุดิบ

1. บอระเพ็ด
2. โพล
3. ตะไคร้
4. ข่าแก่
5. เกลือปน
6. น้ำตาลทรายแดง
7. เหล้าขาว
8. เบียร์

วิธีทำ

1. หั่นส่วนผสมทุกชนิด ใส่ลงถังหมัก
2. ใส่ น้ำตาลทรายแดง เกลือปน เบียร์ ปิดฝาถังทิ้งไว้ 1 คืน
3. วันต่อมาใส่เหล้าขาว แล้วปิดถังหมักทิ้งไว้ 15 วัน จึงนำมาใช้ได้

-22-

วิธีใช้

ให้โค-กระบือกิน หรือ กรอกให้โค กระบือกิน ในตอนเช้าก่อนกินหญ้า ประหยัดต้นทุน
ไม่ต้องพึ่งเกลือแร่หรืออาหารเสริมสัตว์ที่มีราคาแพง

สรรพคุณ

แก้ปัญหาโค-กระบือที่ไม่ค่อยกินหญ้า และผสมโซซายไม่ได้ราคาจะหมดไป

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์

ได้นำคำสอนเกี่ยวกับการทำการเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. เป็นคนขยัน ประหยัด อุดม โดยการทำบัญชีครัวเรือน
2. มีเหตุผลในเรื่องการใช้จ่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า
3. รู้จักประมาณตนจนหลุดพ้นจากความยากจน หนี้สิน
4. มีภูมิคุ้มกันโดยการออมทรัพย์สินเป็นตัวสัตว์ จะนำสัตว์ไปจำหน่ายเมื่อจำเป็น
5. ด้านความรู้เป็นผู้ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ
6. เป็นคนมองโลกในแง่ดี มีคุณธรรมรู้จักการให้อภัย ไม่อาฆาตพยาบาท มีกุศโลบายหาทางออกให้กับ

ตนเอง เสียสละบริจาคโคให้เป็นที่เพิ่มเติมเมื่อถูกขโมยพ่อพันธุ์ไป จึงทำให้มีความสุข ไม่ทุกข์ใจ

นายบุญชวน ได้นำมัทธัญญาใหม่มาเริ่มทำอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานบนที่ดิน 14 ไร่ แล้วพัฒนามา
อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537 มีกิจกรรมทำนา ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ข้าวโพดหวานสำหรับส่งโรงงาน ทำ
นา เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และปลูกไม้ผลอีกหลายชนิด ดังนี้

1. ของเหลือใช้จากการเกษตร เช่น ต้นข้าวโพด ฟางข้าว หยวกกล้วย นำมาทำเป็นอาหารของโคเนื้อ ไก่
สุกร ที่เลี้ยง
2. มูลของสัตว์ เช่น สุกร ไก่ไข่ เป็นอาหารปลาที่เลี้ยงไว้
3. วัสดุเหลือใช้ทุกอย่างในฟาร์ม สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อลดต้นทุนการผลิต และยังสามารถเพิ่ม
รายได้ให้แก่ครอบครัว
4. การเกษตรอินทรีย์ ปศุสัตว์อินทรีย์เน้นการไม่นำสารเคมีเข้ามาใช้ในฟาร์ม
5. การเลี้ยงควายเป็นเงินออม และ เพื่อขายมูล จะไม่ขายตัวควาย นอกจากยามจำเป็นต้องการใช้เงิน
เท่านั้น

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

เคยไปร่วมสัมมนาเรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำ เป็นตัวแทนของผู้ใช้น้ำภาคเหนือ กับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
คนเราไม่รู้ตนเอง รู้แต่หน้าคนอื่น คนไม่รู้จักหน้าของตนเอง เพราะตื่นเช้าขึ้นมาต้องเอากระจกมาส่องหน้าตัวเอง
แต่สิ่งที่ไม่รู้จักหน้าของตนเองคือหน้าที่ ของแต่ละคนโดยการเอาหน้า ไปทำหน้าที่เลี้ยงตัวเองเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้
หากเราขึ้นเครื่องบินมองจากที่สูงจะเห็นว่ามีการขุดดินเป็นหลุมเป็นบ่อเต็มไปหมด เป็นการเปลี่ยนดิน วิธีทำไม่
เปลี่ยนดินคือต้องปลูกผักปลูกหญ้า ปลูกหญ้าแฝก และทำการปลูกพืชทุกอย่าง และใช้แนวคิดคือ กินทุกอย่างที่ปลูก

-23-

ปลูกทุกอย่างที่กิน มีแนวคิดนี้ในปี พ.ศ. 2550 จึงเป็นเหตุที่มาของการเริ่มต้นในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เคยผ่านการอบรมหลักสูตรการทำบัญชีครัวเรือน และเคยทำหน้าที่เป็นวิทยากรครูบัญชี แนะนำว่าการทำบัญชีเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีการจดบันทึก ถ้าไม่มีจดบันทึกจะไม่รู้ว่ามีรายรับรายจ่ายเท่าไร จะไม่มีเงินเหลือเก็บจะมีแต่ทางรั่วไหล ถ้าทำบัญชีจะสามารถปลดหนี้ได้ บางคนใช้เงินไปเพื่อการทำบุญบริจาคทานจำนวนมาก เป็นการบริจาคทานเพื่อเอาหน้า การบริจาคทานน้อยก็อวย บริจาคทานหลายก็อด เมื่อไม่มีการจดบันทึก เงินจึงสูญหายไป ในส่วนนี้เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการจดบันทึกทำให้รู้ว่าใช้ในส่วนนี้ไปเท่าไร

เคยไปอบรมเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในปี พ.ศ. 2549 ชยัน ประหยัด อดออม มีความรู้ต้องแบ่งปัน ได้รับการส่งเสริมจากเกษตรอำเภอให้เข้าร่วมอบรมทั้งเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริเพื่อเป็นการสร้างรายได้พ้นจากการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวทำให้มีหนี้สินจนต้องเข้าโครงการฟื้นฟู สนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ และได้ริเริ่มการรวมกลุ่มปศุสัตว์อินทรีย์ตำบลดงมหาวัน จนได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มดีเด่นด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเชียงราย

การแบ่งปันองค์ความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บุญชวนฟาร์ม..เดินตามพ่อ..ยังยืน ซึ่งเป็นศูนย์ถ่ายทอดวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่เยาวชน ประชาชนทั้งภายในชุมชนและต่างชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นต้นแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนี้แก่บุคคลอื่น จนนำไปปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ของอำเภอ

มีการทำเอกสารความรู้ประสบการณ์เรื่องควายเป็นแม่พันธุ์แจกจ่ายผู้ที่มาเยี่ยมฟาร์ม

เป็นวิทยากรทั้งภายในและภายนอกสถานที่ เรื่อง องค์ความรู้ เรื่องการสุขาภิบาลสัตว์ จัดหลักสูตรให้ผู้สนใจมาเรียนรู้แบบเข้ามาเย็นกลับ มีความประสงค์ให้เกษตรกรที่ได้มารับการฝึกอบรม จนประสบผลสำเร็จในอาชีพการเกษตรแบบเดียวกันต่อไป ในหลักสูตรดังนี้

1. เรื่องการบริการดูแลสุขภาพสัตว์เบื้องต้น
2. การเลี้ยงหมูหลุม
3. การทำนา
4. การเลี้ยงเป็ดในนาข้าว
5. การเลี้ยงม้า โค กระบือ เพื่อขายมูล

จากความสำเร็จ ขยันตั้งใจจริงฝ่าฟันอุปสรรค ใช้ความรู้ความสามารถ จนได้รับความไว้วางใจและคัดเลือกบุคคลดีเด่นจากหลายหน่วยงาน เช่น

- รางวัลพ่อพันธุ์ดีเด่นปี พ.ศ. 2549
- ฟาร์มสาธิตดีเด่นปี พ.ศ. 2546
- เป็นอาสาปศุสัตว์ประจำตำบลและวิทยากรเกษตรกรของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย
- เป็นประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลดงมหาวัน
- หัวหน้ากองร้อยอาสาของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง พ.ศ. 2545-2550
- ครูบัญชีอาสาของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

-24-

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ยกย่องเป็นเกษตรกรตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ
- ได้รับการยกย่องจากองค์กรเอกชนว่าเป็นมหาบัณฑิตแห่งวิทยาลัยชวาณาไทย

จากความรู้ความสามารถหลายอย่าง มีการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักความมีเหตุมีผลในการ มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน ตลอดจนนำความรู้ประสบการณ์มาปรับใช้อย่างดี มีความเป็นผู้นำเสียสละไม่เห็นแก่ตัว อธิยาศัยติมีมนุษยสัมพันธ์ ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย จึงได้คัดเลือกให้ฟาร์มของนายบุญชวน เป็นศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ได้รับเลือกจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนพอเพียง ของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และได้วางตนเป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนเกษตรกรอย่างดียิ่ง

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายบุญชวน มะลัยโย เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีการจัดการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ โดยได้รับประสบการณ์ตรงในด้านการเลี้ยงเป็ดไข่ ตั้งแต่เป็นลูกจ้างเลี้ยงเป็ด มีประสบการณ์จากการเลี้ยงโคพื้นเมืองและกระบือ ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมต่างๆ ของสัตว์จากที่ได้คลุกคลีและสัมผัสอย่างใกล้ชิดและได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการเข้ารับการอบรมเรื่องการเลี้ยงสัตว์แล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะ สามารถนำประสบการณ์ในการฝึกบังคับสัตว์ไปถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ ประกอบกับมีนิสัยเป็นคนชอบศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประยุกต์ และดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นคนกล้าเจรจา สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้รู้ในสาขาต่างๆ จึงเป็นการเสริมเพิ่มเติมให้มีความรู้แตกฉานเพิ่มขึ้น

-25-

นายทวี ดอนแสนเทพ

เพศ : ชาย

อายุ : 65 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 57 ม.17 บ้านใหม่ศิวิไล ตำบลดอนศิลา
อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย 57210

โทรศัพท์ : 093-232-1020

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร : 45 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง "ทวี-สุมาลีฟาร์ม" และฟาร์มต้นแบบการเลี้ยง
กระบือแบบประณีต

พิกัด GIS : 19.819768090568125, 100.02065967268896

ฝากบอกเกษตรกร : หากตั้งความสุขอยู่ที่เงิน มีเท่าไรก็ไม่มีวันพอ หากตั้งมีความสุขกับสิ่งที่ทำอยู่กับบ้าน เป็นสุข
อยู่ที่ใจ มีน้อยแค่นั้นก็พอรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : อาสาปศุสัตว์ดีเด่น มีการจัดการฟาร์มเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับจังหวัด**ข้อมูลส่วนบุคคล**

เริ่มต้นอาชีพการเกษตรด้วยการปลูกข้าวโพดและทำนา ตอนอายุ 24 ปี การทำเกษตรสมัยก่อนได้ผลผลิต
ข้าวและข้าวโพดไม่แน่นอน และไม่สามารถควบคุมราคาได้ จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงสัตว์เพราะสามารถกำหนดราคาซื้อ-
ขายเองได้ มูลสัตว์ก็สามารถนำมาทำเป็นปุ๋ย และตากแห้งขายได้ นอกจากนี้ยังเป็นอาสาปศุสัตว์ที่มีใจรัก และมุ่งมั่น
ในการเป็นผู้ช่วยปศุสัตว์อำเภอเวียงชัยในการให้บริการและการรักษาสัตว์แก่เกษตรกรด้วยกัน

จุดเปลี่ยนของชีวิต

การทำนาในสมัยก่อนน้ำท่ามีความอุดมสมบูรณ์ดีมาก ต้นข้าวที่ปลูกก็เจริญเติบโตให้ผลผลิตดี แต่ปัจจุบัน
ความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำเปลี่ยนไปมาก ประกอบกับน้ำที่ใช้ในการทำนาไม่เพียงพอ จึงหันซื้อโคเนื้อพันธุ์
อินดูบราซิล มาเลี้ยงแบบอินโรง แต่เมื่อนำไปขายไม่ได้ราคาตามที่ต้องการ ทำให้เกิดปัญหาการขาดทุน จึงหันมา
เลี้ยงกระบือแบบเลี้ยงอินโรงควบคู่กับการทำนา ให้อาหารในโรงเรือนด้วยต้น และฝักอ่อนข้าวโพดและฟางข้าว ไม่
ปล่อยให้แพะเล็มในแปลงหญ้า เพราะว่ามีแรงงานในครัวเรือนน้อย ลูกๆ ไปทำงานนอกบ้าน จึงมีเวลาจำกัด ประกอบ
กับมีผลผลิตเหลือใช้จากท้องไร่ ท้องนา คือต้นข้าวโพดและฟางข้าวเองจึงเอามาใช้เลี้ยงควายแบบอินโรงได้

ชีวิตที่พอเพียง

จากการเรียนรู้เพิ่มเติม เสริมประสบการณ์ในการทำการเกษตร โดยเข้ารับการอบรมความรู้และแนวคิด เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีชีวิตของตนเอง จากที่เคยทำนาปีละ 2 ครั้ง รายได้ไม่แน่นอน จึงพลิกแนวคิดตัวเองใหม่มาทำการเกษตรแบบผสมผสานกับการเลี้ยงสัตว์โดยการเลี้ยง กระบือแบบ ประณีต เพราะทำให้มีรายได้ที่แน่นอนเป็นกอบเป็นกำ สามารถทำเป็นอาชีพหลักได้ และได้ลูกๆ ที่เคยต้องออกไป ทำงานในต่างถิ่น ต่างจังหวัด กลับมาอยู่ด้วยกันที่บ้าน ช่วยในการทำการเกษตรแบบผสมผสานทำให้รู้สึกมีความสุข กับสิ่งที่ทำอยู่กับบ้านในปัจจุบัน

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

การทำสวนเกษตรผสมผสาน เพราะเป็นการลดความเสี่ยง และยังถือว่าสิ่งที่ปลูกไว้เป็นที่ต้องการของ ตลาดทุกอย่าง สวนเกษตรผสมผสานได้จัดวางผังไว้อย่างเหมาะสม

การเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงไม่ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูมากนัก แค่ใช้เวลาให้อาหาร และสังเกตรูปร่าง เพียง 1-2 ชั่วโมง ก็สามารถเอาเวลาไปทำอย่างอื่นต่อได้

มูลกระบือที่ถ่ายออกมาได้เอาไปขายได้ทั้งหมดไม่สูญหายไปไหน มีการจดบันทึกว่าควายแต่ละตัวถ่ายออกมา ปริมาณเท่าไร ตากแห้งแล้วเหลือน้ำหนักกี่กิโลกรัม และขายได้เป็นเงินเท่าไร คำนวณออกมาเป็นรายได้จากการขายมูล กระบือได้ชัดเจน และยกตัวอย่าง เช่น เคยมีการจดบันทึกซึ่งน้ำหนักมูลควายที่ถ่ายออกมาซึ่งได้วันละ 210 กิโลกรัม เมื่อนำไปตากแห้งแล้วเหลือน้ำหนัก 75 กิโลกรัม ขายราคากิโลกรัมละ 2 บาท ทำให้มีรายได้เป็นรายวัน

การหาซื้อกระบือสวยๆ มาเลี้ยงซักตัวเป็นเรื่องยากกว่าซื้อทองคำ มีเงินสามารถซื้อทองคำได้ง่ายที่ร้านทองที่ ไหนก็มีขาย แต่สำหรับควายสวยๆ ต้องใช้เวลาเสาะหาเป็นเวลา 4-5 วัน หากเจ้าของไม่ขายก็ไม่สามารถซื้อได้ ตน จึงให้ความสนใจและเอาใจใส่ควายที่เลี้ยงมาก

การเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงตลอดเวลา แล้วตัดหญ้ามาให้กินที่คอก เป็นวิธีทำเลี้ยงที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีเวลา น้อย ซึ่งหากสังเกตดูจะเห็นว่า ร่างกายจะมีความอ้วนท้วนสมบูรณ์ และมีน้ำหนักดีกว่าการเลี้ยงแบบปล่อย

การเลี้ยงแบบยืนโรงสลับกับการปล่อยแปลง แต่การเลี้ยงแบบปล่อยให้กระบือได้เดินและกินหญ้าในแปลง กระบือจะไม่ค่อยมีอาการเครียด

มีการเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์อยู่ 2 ตัว ให้ลูกได้รุ่นละประมาณ 20 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายลูก และมี บางส่วนที่เลี้ยงเพื่อขุนเองในฟาร์ม ใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับพืชผัก และรำละเอียดไว้เลี้ยง แม่พันธุ์ ส่วน นสุกรขุน เลี้ยงโดยใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปทั้งหมด

การใช้วัตถุดิบพืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่น (ใบมันสำปะหลังหมัก) นำมาใช้เลี้ยงกระบือ เพื่อลดต้นทุน และ เป็นแหล่งอาหารโปรตีนสูง

การสร้างโรงตากมูลกระบือ เพื่อเป็นการต่อยอดผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำให้เกษตรกร สามารถเก็บมูลกระบือได้ตลอดทั้งปี ปัจจุบันเกษตรกรมีรายได้จากการขายมูล เฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาท

-27-

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงกระบือแบบประณีต คือการเลี้ยงกระบือแบบไม่มากตัวแต่เน้นคุณภาพ เป็นการเลี้ยงกระบือแบบจำกัดสถานที่ ไม่ใช้การเลี้ยงแบบทั่วไปในรูปแบบปล่อยกินตามทุ่งหญ้า ที่เดินไปเรื่อยๆ แต่การเลี้ยงกระบือแบบประณีต เป็นเลี้ยงแบบยืนในโรงเรือน ให้อาหารกินที่โรงเรือนเป็นต้นข้าวโพดและฟางข้าว บางวันจึงจะปล่อยให้แทะเล็มแปลงหญ้าประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นก็จะให้นอนแช่น้ำครึ่งชั่วโมง เพื่อคลายเครียด

เสร็จแล้วก็จะนำกลับเข้าคอก ช่วงเย็นก็จะกินฟางข้าวและข้าวโพด มีเสริมอาหารข้น หรือ อาหารหมัก มูลควายที่ถ่ายออกมาสามารถเอาไปใช้ได้ทั้งหมดไม่สูญหายไปไหน สามารถจัดการมูลกระบือ หรือขี้ควายได้ เก็บตากขายได้ราคาดี หรือเก็บไว้ใช้เป็นปุ๋ยกับพืชสวนในไร่นาก็ดี

การเลี้ยงกระบือระบบประณีต ง่ายกว่าเลี้ยงวัว เพราะกระบือ หรือ ควายเป็นสัตว์พื้นถิ่น เชื่อง และคุ้นชินกับสภาพแวดล้อมบ้านเรา เป็นการเลี้ยงแบบสะอาด สามารถสังเกตลักษณะอาการของสัตว์ได้ง่าย ไม่เจอปัญหาเรื่องเจ็บป่วยที่สำคัญ ถ้าบำรุงด้วยอาหารวัวขุน ร่วมกับหญ้าหรือฟางหรือข้าวโพดจะอ้วนสมบูรณ์เร็วมาก

รูปแบบการเลี้ยงกระบือแบบประณีตแบบยืนโรง จะทำให้เกษตรกรมีเวลาเพิ่มมากขึ้น ในการจัดการเลี้ยง การให้อาหาร รวมถึงสังเกตอาการเป็นสัตว์ได้ง่ายขึ้น เพื่อสามารถเรียกใช้บริการงานผสมเทียม ในการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กระบือให้ดีขึ้น

การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน 4 กิจกรรมหลัก

1. การปลูกพืชผักสวนครัว เน้นผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ และเพาะเห็ดฟาง
2. เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ สุกร ห่าน โค กระบือ
3. ด้านประมง มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา
4. การจัดการด้านการรักษาสัตว์แวดล้อม ด้วยการนำมูลเป็ด ไก่ โค สุกร มาหมักกับหญ้าทำเป็นปุ๋ยชีวภาพ

จากการทำการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับ 4 กิจกรรมดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกันและกันว่า เมื่อมีการเลี้ยงสัตว์ย่อมต้องมีมูลสัตว์ เมื่อนำมูลสัตว์มาผสมกับเศษหญ้าที่ผ่านการตัดแต่งภายในสวนมาทำเป็นปุ๋ยชีวภาพทั้งชนิดแห้งและชนิดน้ำ โดยชนิดแห้งจะนำไปใส่ในแปลงเกษตร และชนิดน้ำจะนำไปใส่ในบ่อปลาตกที่เลี้ยงไว้ช่วยให้น้ำไม่เน่าเสีย นอกจากนี้ ยังนำเศษไม้ภายในสวนมาเผาถ่าน ครั้นจากการเผาถ่านได้เข้าสู่กรรมวิธีกลั่นเป็นน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้เป็นสารไล่แมลง และการปลูกเห็ดฟางในพื้นที่ว่าง ทำให้ได้ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือแจกจ่ายและจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน

-28-

การทำข้าวโพดหมักอย่างง่าย**วัตถุดิบ**

1. ข้าวโพดระยะเมล็ดเป็นแป้ง
2. ถุง หรือ ถังบรรจุข้าวโพด
3. ยางรถยนต์ หรือ ถุงทราย
4. กากน้ำตาล

วิธีทำ

1. ตัดข้าวโพดระยะเมล็ดเป็นแป้ง มาหั่นต้นและฝักข้าวโพดให้เป็นชิ้นเล็กๆ ขนาด 1-2

เซนติเมตร

2. บรรจุข้าวโพดลงในถุง 2 ชั้น อัดให้แน่นใส่อากาศออกโดยใช้คนเหยียบลงในถัง มัดปากถุงชั้นใน แล้วเย็บปากถุงชั้นนอกแยกจากชั้นใน เพื่อกันอากาศเข้า

3. คลุมด้วยพลาสติกให้มิดชิด ปิดทับด้วยยางรถยนต์หรือถุงทราย 21 วัน ขึ้นไปจึงนำมาใช้เลี้ยงสัตว์

วิธีใช้

เมื่อนำออกมาใช้ ควรรดด้วยกากน้ำตาล ที่มีโปรตีน และสารอาหารต่างๆ สูง โดยรดให้กินตัวละ 1 กิโลกรัม หรือ ผสมน้ำอัตรา 1 ต่อ 4 จะช่วยให้โคสมบูรณ์ อัตราการเจริญเติบโตดี

สรรพคุณ

ข้อดีของการใช้ข้าวโพดหมัก คือ มีอาหารหยาบคุณภาพดีไว้เลี้ยงโคตลอดทั้งปี ทำให้โคได้รับอาหารสม่ำเสมอ มีสุขภาพดี ให้ผลผลิตสูง และมีการสืบพันธุ์ที่ดีและสามารถลดอาหารชั้นลงได้บางส่วน ลดภาระในการออกไปหาอาหารหยาบ ทำให้มีเวลาดูแลโคและอยู่กับครอบครัวได้มากขึ้น

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์

จากบทเรียนการเลี้ยงโคพันธุ์อินโดบราซิล ที่มีรายได้มาเป็นเหตุจูงใจให้อยากเลี้ยง แต่ราคาเมื่อเลี้ยงได้ขนาดที่จำหน่ายได้แล้ว ปรากฏว่าไม่ได้ราคาตามที่คาดไว้ จึงตัดสินใจเปลี่ยนมาเลี้ยงควาย มีตลาดต้องการสูง และมีรายได้ที่แน่นอน ปัจจุบันจึงอยู่กับความเป็นจริง

1. สอนเกษตรกรและเครือข่ายผู้เลี้ยงโคทำข้าวโพดหมักไว้เลี้ยงโคตามอาหารขาดแคลน
2. ฝึกทักษะทำอาหารหมักจากข้าวโพด
3. การนำมูลสัตว์จากการเลี้ยงโค และสุกร มาผลิตแก๊สชีวภาพ และทำปุ๋ย
4. การนำพืช ผักผลพลอยได้จากผลผลิตทางการเกษตรมาใช้เลี้ยงโค กระบือ เป็ด ห่าน และไก่
5. การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การทำอาหารกบและอาหารปลา
6. การใช้ประโยชน์ในทุกพื้นที่โดยการปลูกผักตามคันนา
7. การเลี้ยงกระบืองามเลี้ยงแบบประณีต ไม่มากตัวแต่เน้นคุณภาพ
8. เลี้ยงสุกรไว้ผลิตลูกเพื่อจำหน่ายพันธุ์

-29-

การส่งมอบความรู้และประสบการณ์

ได้รับความรู้โดยการเข้ารับการฝึกอบรม และรับการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มาส่งเสริมให้ เช่น การปลูกพืช เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การปรับปรุงดิน การทำปุ๋ยหมัก การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การทำบัญชีในครัวเรือน ซึ่งหากมีโครงการต่างๆ ของทางราชการมาส่งเสริมก็จะให้ความร่วมมือทุกครั้ง แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาทำตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำ

จากประสบการณ์การเลี้ยงกระบือแบบอินโรง พบว่า มีปัญหาที่กีบเท้าของกระบือ เมื่อกระบือยืนในโรงเรือนเป็นเวลานานจะทำให้เท้าเจ็บเป็นแผล จะต้องทำการตัดแต่งกีบ โดยให้สัตวแพทย์มาทำการตัดแต่งกีบ สำหรับเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ตัดแต่งกีบจะเป็นเครื่องมือเฉพาะ ที่หาซื้อค่อนข้างยากและราคาแพงต้องให้ผู้มีประสบการณ์เป็นผู้ทำการตัดแต่งทั้งต้องใช้เวลาในการตัดแต่งกีบให้กระบือแต่ละตัว ต่อมาตนได้มีการประยุกต์โดยใช้หินเจียรซึ่งเป็นเครื่องมือช่างมาทำการตัดและตะไบตกแต่งกีบ ซึ่งสามารถทำได้ง่ายในเวลารวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถหาซื้อได้ง่ายในตลาด และราคาไม่แพง นับว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ประยุกต์ใช้เองในท้องถิ่น

การแบ่งปันองค์ความรู้

ศูนย์เรียนรู้รายทิว ดอนแสนเทพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรวิทยากรเจ้าของศูนย์ กับผู้เข้าอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายได้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อย โดยมีเกษตรกร เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในการฝึกอบรม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ของเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ คือนายทิว ดอนแสนเทพ อาทิ เช่น การดูลักษณะกระบืองาม การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน การทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับสัตว์ การทำบ่อแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ รวมถึงการฝึกปฏิบัติการทำข้าวโพดหมักสำหรับเป็นอาหารโค-กระบือ

มีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดูกานและได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงกระบือแบบอินโรงอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของนายทิว ดอนแสนเทพ เป็นสถานที่สำหรับการฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร ทั้งการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการทำประมง

ในส่วนของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย นายทิว ดอนแสนเทพ ได้รับเกียรติเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ โดยจะมุ่งเน้นไปที่การเลี้ยงโคและกระบือ

มีจุดสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน 800 ตารางเมตร สองแสนบาทต่อปี ด้วยการเกษตรผสมผสาน

นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่อื่น เช่น เป็นอาสาปศุสัตว์ ช่วยเหลืองานปศุสัตว์อำเภอ และปศุสัตว์จังหวัด เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นกรรมการฉางข้าว และเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเข้าร่วมทำกิจกรรมกับทางราชการอีกมากมาย

-30-

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายทวี ดอนแสนเทพ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีการค้นหาและสังฆมองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงกระบือ โดยได้ประสบการณ์จากการเลี้ยงโคพื้นเมือง การเลี้ยงโคพันธุ์อินโดบราซิล จนปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงกระบือ มีการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของกระบือ การคิดค้นดัดแปลงนำเครื่องมือช่างมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือตัดแต่งกับได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่าย และเวลาในการทำงาน มีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบผสมผสาน และเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการทุ่มเทและให้ความสำคัญกับการเลี้ยงกระบือแบบยืนโรงอย่างจริงจัง จึงทำให้มีรายได้หลักจากการเลี้ยงกระบือ และเป็นแบบอย่างให้ผู้สนใจมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง

-31-

นายอินดา สมตา

เพศ : ชาย

อายุ : 65 ปี

สถานภาพ : สมรส

การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 3 บ้านสัน ตำบลบ้านโป่ง

อ.เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 57170

โทรศัพท์ : 081-034-6371

อาชีพ : เกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำเกษตร : 30 ปี

ชื่อศูนย์ : ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน บ้านสัน

พิกัด GIS : 19.286612363594365, 99.46776157017756

ฝากบอกเกษตรกร : อยากให้สินค้าเกษตรได้ราคาดี ต้องมีการวางแผนในการเลี้ยง การปลูกให้ตรงกับช่วงที่ตลาดมีความต้องการ ก็จะทำให้สินค้าเกษตรได้ราคาดี

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ : ได้รับรางวัล ที่ 2 ในการประกวดเกษตรกรดีเด่นสาขาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ ระดับสำนักสัตวศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 5

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายอินดา สมตา ทำอาชีพการเกษตร บนพื้นที่ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่สำหรับทำนา 4 ไร่ครึ่ง ทำบ่อเลี้ยงปลา 4 ไร่ครึ่ง ทำสวน 4 ไร่ครึ่ง และเป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ครึ่ง นอกจากนี้ยังมีการปลูกยางพาราประมาณ 20 ไร่ ในพื้นที่ที่มีใบเอกสารสิทธิทำกิน (สทก.) ปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเป็นเชิงเกษตรอินทรีย์ ลดจากการจ้างทุกอย่าง ลงมือทำด้วยตนเอง ตั้งแต่การไถ การใส่ปุ๋ย การฉีดยาฆ่าแมลง ตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวทำให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำ มีรายได้เพียงพอ ภาระหนี้สินลดลง ด้วยการพึ่งพาตนเอง

จุดเปลี่ยนของชีวิต

เมื่อก่อนมีอาชีพรับจ้างปลูกผักกาดขาว ทำการเกษตรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ใช้ต้นทุนในการปลูกสูง ทั้งปุ๋ยสารเคมี ยาฆ่าแมลง บางปีก็ได้ผลผลิตดี บางปีก็ประสบปัญหาภัยแล้ง ประกอบกับไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ มีโรคและแมลงระบาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน ต่อมาได้เข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของกรมพัฒนาที่ดิน และได้กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร มาเพื่อลงทุนปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตรใหม่ โดยในเริ่มต้นกรมพัฒนาที่ดิน มาชุดบ่อเก็บกักน้ำให้ จึงเริ่มปลูกพืชผักหลายชนิด ปลูกผลไม้ชนิดต่างๆ มาปลูกตามบริเวณขอบบ่อ ทั้งไว้กินเองและจำหน่ายด้วย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 ทำงานใช้หนี้เป็นระยะ 5 - 6 ปี จนถึงล่วงเข้าปีที่ 7 - 8 จึงเริ่มเก็บเงินได้ แล้วเอาไปใช้แบ่งเบาภาระหนี้สิน นับตั้งแต่มีการนำไก่ หมู โค กระบือ เข้ามาเลี้ยงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้เพียงพอสำหรับใช้หนี้ให้กับสหกรณ์

-32-

ชีวิตที่พอเพียง

จากที่ไม่รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ทฤษฎีใหม่คืออะไร มีความเป็นมาอย่างไร ทำเพื่ออะไร จนกระทั่งมีเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินมาสำรวจตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ แล้วได้ไปเข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้แนวคิดการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้ปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาช่วยจัดแปลงที่ดิน และสนับสนุนการขุดบ่อน้ำให้ มีพื้นที่สำหรับขุดบ่อน้ำ ขนาด 4 ไร่ครึ่ง ตามสัดส่วนของพื้นที่ที่ดินมีอยู่

ซึ่งตรงตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่

ในปัจจุบันมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นรายได้รายปี เช่น จากการเลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ และเลี้ยงหมู สำหรับที่เป็นรายได้รายเดือน จากการเลี้ยงไก่ และรายได้รายวัน จากการปลูกผักพื้นบ้านทางเหนือ เช่น ผักกาด ผักป้อม มะเขือ พริกหนุ่ม ผักกูด ผักหนาม ผักเชียงดา ผักง้วน ผักกระ และผักเสี้ยว สำหรับการเลี้ยงไก่มีรายได้พอประมาณ โดยจะต้องวางแผนในการเลี้ยงให้ตรงกับช่วงที่ตลาดมีความต้องการ จะทำให้ได้ราคาดีเฉพาะในช่วงที่มีการเกี่ยวข้าวทำนา ในช่วงเทศกาลตรุษจีน และช่วงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ การเลี้ยงเจ้าเลี้ยงศาลของพี่น้องชาวดอย ซึ่งบางครั้งมีไม่พอขายต้องให้กลุ่มเพื่อนสมาชิกที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองนำมาช่วยขายด้วย

องค์ความรู้ด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

มีการนำสมุนไพรมาใช้ในการทำการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ โดยในพื้นที่ได้มีการทำการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ได้แก่ โค 5 ตัว กระบือ 1 ตัว แพะ 4 ตัว หมู 11 ตัว เป็ด 40 ตัว ไก่ 200 ตัว เป็นการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยอิสระให้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยบำรุงดินในพื้นที่ มีการเลี้ยงหมูหลุม มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาใน ปลาตะเพียน กุ้ง หอยขม ปัจจุบันไม่มีการฝึกอบรมในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของหน่วยราชการ แต่มีเจ้าหน้าที่ และ เกษตรกรมาตรวจเยี่ยมบ้างเป็นครั้งคราว ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไร่บริโภค เหลือจึงจำหน่าย แจกจ่ายเพื่อนบ้าน

ความรู้ที่โดดเด่นด้านการเลี้ยงสัตว์

สมุนไพรรักษาโรคโค กระบือ ทำให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรคสูง

การใช้สมุนไพรรักษาโรคจะช่วยลดการใช้สารเคมี (ยา) ลดต้นทุนการซื้อยารักษาโรค และสามารถอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นไว้ได้

วัตถุดิบ

สมุนไพรรักษา

1. บอระเพ็ด
2. หัวผักหนาม
3. รางจืด

-33-

4. อ้อย
5. ผักราชพฤกษ์
6. ยอดอ่อนของไม้เหียง
7. ใบต้นสำน
8. ผักลิ้นฟ้า

วิธีทำ

1. นำสมุนไพรทั้งหมดนำมาสับรวมกัน
2. นำไปต้มจนเปื่อย นำมาปั่นให้เป็นก้อนกลมขนาดเท่าไข่ไก่
3. ตากแดดให้แห้ง ใช้เวลา 2 – 3 วัน

วิธีใช้ นำมาให้สัตว์กิน (โค) วันละ 1 ก้อน จะช่วยกระตุ้นการเจริญอาหาร โค กระบือ บำรุงร่างกาย สัตว์สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง

สรรพคุณ

1. กระตุ้นการกินอาหาร ช่วยบำรุงร่างกาย
2. ทำให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิต้านทานโรคสูง
3. ลดค่าใช้จ่ายด้านยารักษาโรค
4. เป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่น

การใช้สมุนไพรเลี้ยงสัตว์ บอระเพ็ด (จุ่มจะลิง) บำรุงร่างกายสัตว์

วัตถุดิบ

1. เถาบอระเพ็ด
2. น้ำข้าวข้าว
3. เกลือ

วิธีทำ

1. นำเถาบอระเพ็ดมาเผาหรือหมก แล้วชอยหรือทุบ
2. นำมาแช่น้ำข้าวข้าวหมักไว้ 7 วัน
3. เสร็จแล้วกรองหรือคั้นเอาแต่น้ำ

วิธีใช้ เอาน้ำที่ได้ผสมเกลือเล็กน้อย กรอกให้สัตว์กิน

สรรพคุณ กระตุ้นการกินอาหาร หรือ บำรุงร่างกาย

สูตรยาสมุนไพรแก้ท้องเสียสำหรับวัวควาย

โรคท้องเสียนับเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรผู้เลี้ยง อาการที่เกิดก็คือวัวควายจะมีอาการถ่ายเหลวและถ่ายบ่อยผิดปกติ สาเหตุอาจเกิดจากกินหญ้าหรืออาหารที่มีเชื้อแบคทีเรียปะปนอยู่จึงอาจทำให้เกิดอาการท้องเสียได้

วัตถุดิบ

1. ผักคูนแก่บด 4-5 ใบ

-34-

2. ฟรังก์บดหรือทุบ 1 กำมือ
3. ใบทับทิมบดหรือทุบ 1 กำมือ
4. น้ำตาลหรือน้ำอ้อย 1 กิโลกรัม
5. น้ำสะอาด หม้อต้ม

วิธีทำ

นำส่วนผสมทั้งหมดที่เตรียมไว้ใส่ลงในหม้อแล้วเติมน้ำพอท่วมนำมาต้มให้เดือดโดยใช้ไฟปานกลางประมาณ 30 นาที เพื่อให้ส่วนผสมที่นำมาต้มละลายออกมาเป็นด้วยา เสร็จแล้วทิ้งไว้ให้เย็น

วิธีใช้

นำด้วยาที่ได้จากการต้มจำนวน 1 แก้ว ผสมกับน้ำเปล่าจำนวน 15 ลิตร นำไปให้สัตว์เลี้ยงที่มีอาการท้องเสียกิน แทนน้ำ ดื่ดต่อกันจนหาย ถ้าสัตว์เลี้ยงที่มีอาการท้องเสียหายเป็นปกติแล้ว ให้หยุดกินทันที

สรรพคุณ

แก้ท้องเสียสำหรับวัวควาย

การเลี้ยงหมูลุม

เตรียมชุดหลุมขนาด 2 x 3 เมตร ลึก 90 เซนติเมตร

ชั้นที่ 1 ใส่แกลบประมาณ 1 กิโลกรัม

ชั้นที่ 2 ใส่ขี้วัวผสมกับถ่านละเอียดและเกลือแกง อย่างละ 1 กิโลกรัม ผสมให้เข้ากัน

ชั้นบนสุด ใส่แกลบทับไว้ด้านบนให้เต็ม นำหมูลาเลี้ยงได้

สูตรอาหารหมูลดต้นทุน**วัตถุดิบ**

1. หยวกกล้วย
2. รำละเอียด
3. น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย

วิธีทำ

1. นำเอาหยวกกล้วยมาสับหรือบดให้ละเอียด

2. ผสมรำละเอียดคลุกเคล้ากับน้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย

วิธีใช้ สามารถนำไปใช้เลี้ยงหมูทุกวัน วันละ 2 เวลาช่วงเช้า และเย็น

สรรพคุณ

อาหารสูตรนี้จะช่วยให้มูลของหมูไม่มีกลิ่นเหม็น

การดูแลรักษาความสะอาดของคอกหมูลุมใช้น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วยราดลงตรงคอกหมู เพื่อเป็นการจัดการกลิ่นและรักษาความสะอาด

-35-

การผลิตอาหารปลากินพืชจากมูลสัตว์**วัตถุดิบ**

1. ไม้ปักหลักความยาวสูงกว่าระดับน้ำ 30 ท่อน
2. ฟางข้าวแห้ง 30 มัด (ตามความเหมาะสม)
3. มูลวัว 2 กระสอบ
4. แกลบอ่อน 1 กระสอบ

วิธีทำ

1. นำไม้ที่เตรียมไว้ 30 ท่อนที่มีความยาวสูงกว่าระดับน้ำในบ่อมาปักให้แน่นบริเวณขอบบ่อให้ได้ลักษณะรูปวงกลมหรือสี่เหลี่ยมตามต้องการ เพื่อที่จะนำวัสดุใส่เข้าไปข้างในเป็นชั้นๆ ให้ได้ 3 ชั้น
2. นำฟางข้าวแห้ง 25-28 มัด ใส่ลงในบ่อ ชั้นที่ 1
3. ใส่มูลวัว 2 กระสอบ ชั้นที่ 2
4. ใส่แกลบอ่อน 1 กระสอบ ชั้นที่ 3
5. ใส่ฟางข้าว 3-5 มัด ทับหน้าให้ทั่ว ชั้นที่ 4

วิธีใช้

หมัก ฟางข้าว มูลวัว แกลบอ่อนที่ใส่ลงไปทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน ก็จะย่อยสลายเป็นอาหารให้กับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และจะกินอาหารได้

สรรพคุณ

อาหารสูตรนี้เหมาะสำหรับปลาที่มีอายุตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการเลี้ยงสัตว์

1. ดำเนินการโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเลี้ยงสัตว์และการเกษตรแบบผสมผสานในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่
2. มีการแสวงหาความรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์จากวิทยากร เจ้าหน้าที่ เกษตรกรประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ฯ
3. มีความพอประมาณ ในการทำการเกษตรและปศุสัตว์แบบที่มี พอกิน ทำแต่พอดีกับแรงงานและพื้นที่ที่มีอยู่
4. มีการวางแผนเพื่อสร้างรายได้แบบรายปีจากการขายโค-กระบือเป็นตัวเมื่อจำเป็น มีรายได้เป็นรายเดือนจากการขายเบ็ด-โก มีรายได้เป็นรายสัปดาห์ รายวัน จากการขายไข่เบ็ด ไข่ไก่ และขายมูลสัตว์
5. มีการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อย เพื่อลดแรงงานในการดูแลสัตว์
6. มีการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการบำรุงร่างกาย และรักษาสัตว์
7. มีการทำพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง ลดการซื้อให้มากที่สุด

การสั่งสมความรู้และประสบการณ์

นายอินตา สมตา เจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้มีความใฝ่รู้ได้ไปทั้งอบรมศึกษาดูงาน แล้วนำความรู้มาปฏิบัติ จนสามารถเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ เคยได้รับการเสนอชื่อเข้าประกวดเพื่อรับรางวัลเกษตรกรดีเด่นด้านปศุสัตว์ จนได้รับรางวัลที่ 1 ระดับอำเภอ และได้รับรางวัลที่ 2 ระดับจังหวัด จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของทางราชการหลายหน่วยงาน และมีการเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

จึงมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสั่งสมความรู้จากบุคคลอื่นๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการลงมือลงฝึก จนเป็นความรู้ที่คงทน และมีการแบ่งปันความรู้จากบุคคลอื่นๆ ต่อไป

การแบ่งปันองค์ความรู้

พื้นที่ภายในฟาร์มเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการเลี้ยงสัตว์ ให้แก่เกษตรกร และผู้สนใจมาเรียนรู้ โดยมี นายอินตา สมตา ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายด้วยตัวเอง ในบางครั้งก็ได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรนอกสถานที่ด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ คือนายอินตา สมตา และเกษตรกรผู้ทำการเกษตรแบบผสมผสานและผู้สนใจทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งบุคคลในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้า และนอกพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายรู้จัก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้พึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยกันและกัน นำมาซึ่งความเข้มแข็งและยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานต่อไป

นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นอาสาปศุสัตว์ คอยเป็นอาสาช่วยเหลืองานของปศุสัตว์อำเภอ มีความรู้และถนัดในเรื่องของการใช้สมุนไพร ได้ไปเรียนรู้อบรมความรู้ด้านการดูแลสุขภาพสัตว์ สามารถฉีดยา ตอนหมู ตอนไก่เองได้

บทสรุปจากการศึกษา พบว่า นายอินตา สมตา จากประสบการณ์ในการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้หนี้สินมากมาย จึงได้เปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ โดยกิจกรรมหลักที่ทำรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี คือ การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเหมาะกับตนเอง และภรรยาที่มีอายุมากขึ้น โดยเลือกเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือจึงจำหน่าย ได้แก่ ไก่ไข่ ที่เลี้ยงไว้ประมาณ 200 ตัว ไก่พื้นเมืองลูกผสมสามสายเลือด เลี้ยงแม่พันธุ์และขุน รุนละ 150 - 170 ตัว เบ็ดเทศและเบ็ดไข่ ผลผลิตส่วนที่เหลือก็จึงนำไปขาย ส่วนหมู รวมไปถึงโคเนื้อ เลี้ยงไว้เพื่อขายเป็นหลัก การเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด จำเป็นต้องมีอาหารสำรองให้เพียงพอตลอดทั้งปี และซื้อให้น้อยที่สุด มีการปลูกหญ้าอาหารสัตว์ไว้ตามขอบบ่อปลาสำหรับเลี้ยงโค ส่วนอาหารไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เบ็ด หมู จะใช้หยวกกล้วยหมักผสมกับรำข้าวและปลายข้าว เพื่อเพิ่มโปรตีนให้สูงขึ้น หากจะให้ป้อนอาหารไก่และเบ็ด จะต้องนำหยวกกล้วยมาตำให้ละเอียดก่อนจำนวน 2 ส่วน แล้วผสมรำข้าวและปลายข้าวอีกอย่างละ 1 ส่วน วิธีนี้ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารลงได้ โดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้ออาหารสำเร็จรูปมาใช้

การดำเนินกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะทำให้ครอบครัวได้บริโภคโปรตีนจากสัตว์ที่ปลอดภัยโดยไม่ต้องซื้อแล้ว ยังมีรายได้เกือบทุกวัน โดยเฉพาะจากสัตว์เล็กเช่น ไช้เบ็ดและไข่ไก่ ส่วนไก่ลูกผสมสามสายเลือด สัตว์ใหญ่เช่น หมู และโคเนื้อ เป็นรายได้รายเดือนและรายปี อาชีพนี้ทำให้ครอบครัวมีรายได้ยั่งยืนและมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

คณะผู้จัดทำ
นายกฤติพัฒน์ รัตนาวินกุล
นางน้อมนุช สาสะกุล
นายจรัส ไฉ่ลังกา
นายรัชพล หลิมวัฒนา

ประวัติผู้วิจัย

ลำดับที่ 1

1. ชื่อ นายกฤติพิพัฒน์ รัตนนาวิกุล
Mr.Kritpipat Rattananavinkul
2. เลขหมายประจำตัวประชาชน 3 8098 00163 33 3
3. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ
4. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์
กรมปศุสัตว์ เลขที่ 69/1แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
โทร.0-2653-4444 ต่อ 3391 โทรสาร 0-2653-4928
e-mail : chainarr@dld.go.th
มือถือ 08-9518-4124
5. ประวัติการศึกษา
ทช.บ. (เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต) เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ สาขาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ว
วท.ม.(วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต) เกษตรศาสตร์ สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพ
ในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละ
ข้อเสนอการวิจัย
 - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย -
 - 7.2.1 การนำความรู้ไปปรับใช้ภายหลังการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับปศุสัตว์
อำเภอ
 - 7.2.2 ความคิดเห็นของนักวิชาการสัตวบาลประจำจังหวัดที่มีต่อการดำเนินงานส่งเสริม
การเลี้ยงสัตว์ปีก กิจกรรมกระจายพันธุ์ไก่พื้นเมือง
 - 7.2.3 สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน
 - 7.2.4 การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ
 - 7.2.5 การค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช
 - 7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจ
มากกว่า 1 เรื่อง)
 - 7.3.1 การนำความรู้ไปปรับใช้ภายหลังการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับปศุสัตว์
อำเภอ ปีที่พิมพ์ 2540 เอกสารเผยแพร่กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์

7.3.2 ความคิดเห็นของนักวิชาการสัตว์บาลประจำจังหวัด ที่มีต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก กิจกรรมกระจายพันธุ์ไก่พื้นเมือง ปีที่พิมพ์ 2544 เอกสารเผยแพร่กองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

7.3.3 การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ภายใต้การใช้จ่ายเงินหมวดอุดหนุนทั่วไป ปีที่พิมพ์ 2544 เอกสารเผยแพร่กองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

7.3.4 สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ปีที่พิมพ์ 2547 เผยแพร่ในการประชุมสัมมนาวิชาการปศุสัตว์ ครั้งที่19 ประจำปี2547

7.3.5 การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2547 เอกสารเผยแพร่สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

7.3.6 การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ ปีที่พิมพ์ 2548 เอกสารเผยแพร่สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

7.3.7 การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ (จตุหะเบียน) ที่ได้รับเงินอุดหนุนปี 2546 ปีที่พิมพ์ 2548 เอกสารเผยแพร่สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

7.3.8 การค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช ปีที่พิมพ์ 2554 เอกสารเผยแพร่สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่าได้ทำการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด -

7.4.1 การศึกษาองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านในพื้นที่ โครงการหลวงจังหวัดเชียงใหม่

แหล่งทุน งบประมาณแผ่นดิน

สถานภาพในการวิจัย : หัวหน้าโครงการวิจัย

ทำการวิจัยลุล่วงแล้ว : ร้อยละ 90

ลำดับที่ 2

1. ชื่อ นางน่องนุช สาสะกุล
Mrs.Nongnuch Sasakul
2. หมายเลขประชาชน 3-1009-01463-35-5
3. ตำแหน่งปัจจุบัน นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
4. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์
กรมปศุสัตว์ พญาไท ราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-653-4444 ต่อ 3363 โทรสาร 02-653-4928
e-mail : nongnuchs@dld.go.th
มือถือ 08-6106-7525
5. ประวัติการศึกษา
คอบ. (ครุศาสตร์เทคโนโลยี) ครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คอม. (เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา) ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ
6. สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ : ด้านการถ่ายภาพ
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย -
 - 7.2.1 การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการป้องกันโรคสัตว์ปีก สำหรับ
ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไขในโรงเรียน โครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่พิมพ์ 2559 เผยแพร่งานวิจัยทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
วารสารข่าวปศุสัตว์
 - 7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมีมากกว่า
1 เรื่อง)
 - 7.3.1 ความคิดเห็นของข้าราชการกรมปศุสัตว์ส่วนกลางที่มีต่อจดหมายข่าวปศุสัตว์ ปีที่
พิมพ์ 2551 เผยแพร่งานวิจัย ทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกรมปศุสัตว์ วารสารข่าว และจดหมายข่าว
ปศุสัตว์
 - 7.3.2 การจัดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงราย ปีที่พิมพ์
2563 เผยแพร่งานวิจัย ทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกรมปศุสัตว์ วารสารข่าว และจดหมายข่าวปศุ
สัตว์
 - 7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัย ได้ทำ
การวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด -
 - 7.4.1 ชื่อผลงานวิจัย การศึกษาองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านในพื้นที่
โครงการหลวงจังหวัดเชียงใหม่

แหล่งทุน งบประมาณแผ่นดิน
สถานภาพในการวิจัย : ผู้ร่วมโครงการวิจัย
ทำการวิจัยล่วงหน้าแล้ว : ร้อยละ 90

ลำดับที่ 3

1. ชื่อ นายจรัส ใจลังกา
Mr.Charan Jailangka
2. หมายเลขบัตรประชาชน 3 4407 00094 343
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ปีก
4. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์
กรมปศุสัตว์ เลขที่ 69/1 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
มือถือ 09-87152959
5. ประวัติการศึกษา
 - ทช.บ. (เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต) สัตวศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
6. สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ : -
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย
 - 7.2.1 ผลของสมุนไพรรักษาที่มีฤทธิ์ขับถ่ายพยาธิต่อการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงโดยเกษตรกร ปีที่พิมพ์ 2551
 - 7.2.2 ผลการใช้น้ำหมักชีวภาพในการควบคุมกลิ่น ในคอกสุกร ปีที่พิมพ์ 2551
 - 7.2.3 การพัฒนาตลาด และแปรรูปผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ ปีที่พิมพ์ 2555
 - 7.2.4 การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เป็นอาชีพเสริมการทำนา ไร่สับปะรด และรับจ้างทั่วไปอย่างยั่งยืนของเกษตรกรหุบเขาโป่งพระบาท ตำบลบ้านคู้ อ.เมือง จ.เชียงราย
 - 7.2.5 การพัฒนาระบบการผลิตไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่ และพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าไก่ชุมชนในพื้นที่อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ปีที่พิมพ์ 2557
 - 7.2.6 การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เป็นอาชีพเสริมการทำนา ไร่สับปะรด และรับจ้างทั่วไปอย่างยั่งยืนของเกษตรกรหุบเขาโป่งพระบาท ตำบลบ้านคู้ อ.เมือง จ.เชียงราย ปีที่พิมพ์ 2559
 - 7.2.7 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น ปีที่พิมพ์ 2551
 - 7.2.8 การศึกษาเบื้องต้นการเลี้ยงหมูหลุมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ปีที่พิมพ์ 2555
 - 7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย
 - 7.3.1 ผลของฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน และไพล ต่อการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง ปีที่พิมพ์ 2549
 - 7.3.2 ผลของสมุนไพรรักษาที่มีฤทธิ์ขับถ่ายพยาธิต่อการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงโดยเกษตรกร ปีที่พิมพ์ 2551
 - 7.3.3 ผลการใช้น้ำหมักชีวภาพในการควบคุมกลิ่น ในคอกสุกร ปีที่พิมพ์ 2551

7.3.4 การศึกษาระบบการเลี้ยงการตลาดไก่เนื้อดำดอยแม่สลองและการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์ไก่ตุ๋นยาจีน ปีที่พิมพ์ 2552

7.3.5 การใช้สมุนไพรหนอนตายอยาก เมล็ดน้อยหน่า และปวกหาดถ่ายพยาธิในสุกร
ของเกษตรกรรายย่อย ปีที่พิมพ์ 2553

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัย ได้ทำ
การวิจัยลู่แล้วประมาณร้อยละเท่าใด -

ลำดับที่ 4

1. ชื่อ นายรัชพล หลิมวัฒนา
Mr. Ratchaphon Limwattana
2. หมายเลขประชาชน 3-8605-00032-05-7
3. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ
4. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
ส่วนศึกษาและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 1
80/2 หมู่ที่ 4 ถ.ติวานนท์ ต.บางกะดี อ.เมือง จ.ปทุมธานี 12000
e-mail : charayl@dld.go.th
มือถือ 08-1998-8846
5. ประวัติการศึกษา
- ทษ.บ. (เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต) สัตวศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
6. สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ : -
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย
 - 7.2.1 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ ปีที่พิมพ์ 2546
 - 7.2.2 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง ปีที่พิมพ์ 2549
 - 7.2.3 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง ปีที่พิมพ์ 2549
 - 7.2.4 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น ปีที่พิมพ์ 2551
 - 7.2.5 การศึกษาเบื้องต้นการเลี้ยงหมูหลุมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ปีที่พิมพ์ 2555
 - 7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย
 - 7.3.1 โครงการวิจัยการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมืองท้องถิ่น (ไก่ซึ่ฟ้า) สำหรับการเลี้ยงในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือของประเทศไทย สมรรถภาพการผลิตและพารามิเตอร์ทางพันธุกรรมของไก่ซึ่ฟ้าชวอายุที่ 1 ปีที่พิมพ์ 2546
 - 7.3.2 ผลของฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน และไพล ต่อการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง ปีที่พิมพ์ 2549
 - 7.3.3 ทศนคติของเกษตรกรต่อการเลี้ยงกระบือเชิงการค้าในจังหวัดเชียงราย ปีที่พิมพ์ 2551

7.3.4 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี
ปีที่พิมพ์ 2551

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัย ได้ทำ
การวิจัยลู่แล้วประมาณร้อยละเท่าใด -